

ΔΗΜΟΣΘΕΝΟΥΣ ΧΑΒΙΑΡΑ

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ
ΤΗΣ ΕΝ ΣΥΜΗ
ΙΕΡΑΣ ΜΟΝΗΣ
ΠΑΝΟΡΜΙΤΟΥ

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ
ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΚΑΙ ΤΟΠΟΓΡΑΦΙΚΗ
ΤΗΣ
ΕΝ ΠΑΝΟΡΜΩ ΣΥΜΗΣ
ΙΕΡΑΣ ΜΟΝΗΣ
ΤΟΥ
ΤΑΞΙΑΡΧΟΥ ΜΙΧΑΗΛ
ΤΗΣ ΕΠΙΛΕΓΟΜΕΝΗΣ ΤΟΥ
ΠΑΝΟΡΜΙΤΟΥ
ΥΠΟ
ΔΗΜΟΣΘΕΝΟΥΣ ΧΑΒΙΑΡΑ

Γενικός Γραμματέας της Κοινότητος Σύμης από το 1867, μέλος αντιπροτελλόντος το 1870 εν Κων)πόλει Έλλ. Φιλολογ. Συλλόγου, της εν Κων)πόλει εταιρείας των μεσαιωνικών έρευνών, της εταιρείας του Μουσείου και της Βιβλιοθήκης της εν Σμύρνη Εθναγγελικής Σχολής, το 1872 εν Αθήναις Συλλόγου «Παρνασσού», το 1873 εν Βιέννη καισαροβασιλικού αρχαιολογικού Ίνστιτούτου, τακτικού έταίρου της εν Αθήναις Βυζαντιολογικής Έταιρείας, κτλ. κτλ. κτλ.

ΕΝ ΣΑΜΩ
ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ ΤΟΥ ΜΙΚΡΑΣΙΑΤΙΚΟΥ
ΕΛΕΝΗΣ Σ. ΣΒΟΡΝΟΥ

1911

ΠΑΣΙ
ΤΟΙΣ
ΟΠΟΥ ΓΗΣ
ΕΥΣΕΒΕΣΙ ΤΕ ΘΙΑΣΩΤΑΙΣ
ΤΟΥ
ΤΑΞΙΑΡΧΟΥ ΜΙΧΑΗΛ
ΚΑΙ ΑΝΤΙΑΝΗΠΤΟΡΕΙ
ΤΗΣ
ΙΕΡΑΣ ΜΟΝΗΣ ΠΑΝΟΡΜΙΤΟΥ
Ο ΠΟΝΗΓΑΣ
ΔΗΜΟΣΘΕΝΗΣ ΧΑΒΙΑΡΑΣ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Ἐν Σύμῃ περιώνυμης (1) ἱερᾷ Μονῇ Πανορμίτου ἔξ ἀμνημονεύτων χρόνων ἦτο γνωστὴ οὐχὶ μόνον εἰς τὰς πέριξ νήσους καὶ τὰ πλησίον τῆς Ἑλλάσσοнос Ἀσίας παράλια, ἀλλὰ καὶ εἰς πάντας σχεδὸν τοὺς Ἑλληνας ναυτικούς, ἔτι δὲ καὶ εἰς Μουσοῦλμάνους καὶ Εὐρωπαϊούς : διότι ἕνεκα τοῦ ὠραίου αὐτῆς λιμένος καὶ τῆς ἐπικαίρου γεωγραφικῆς θέσεως αὐτοῦ, συχνὰ ἐπεσκέπτοντο αὐτὴν οἱ διαπλέοντες «τὴν κατὰ Σύμην τε καὶ Ρόδον θάλασσαν» (2). Ἦτο δὲ ἡ Μονὴ αὕτη καὶ πρῶτος σταθμὸς ἢ πρῶτων προσκύνσεων τῶν ἐκ διαφόρων μερῶν, τῶν βορειόθεν τῆς Σύμης, ἀπιόντων εἰς Ἱεροσόλυμα προσκυνητῶν, οἵτινες ἄλλοτε τὸν πλοῦν δι' Ἰστιοφόρων πλοίων ἀναγκαίως ἐποιούντο, μέχρι οὐ κατίσχυσε τῶν Ἰστιοφόρων ἡ ἀτμοπλοῖα· διὸ οὐκέτι ἔκτοτε δι' Ἰστιοφόρων οὐδ' οἱ προσκυνηταὶ ταξιδεύουσιν εἰς τοὺς Ἁγίους Τόπους.

Τοιαύτη δὲ οὖσα ἡ Μονή, ἔστειρετο μέχρι τοῦδε ἔστω καὶ συντομωτάτης τινὸς ἱστορικῆς περιγραφῆς· διὰ τοῦτο ἐκ νεαρᾶς ἔτι ἡλικίας ἀπεφάσισα νὰ συντάξω τοιαύτην τινὰ περιγραφὴν καὶ κατεγινόμεν ἔκτοτε συλλέγων ἐκάστοτε διαφόρους εἰδήσεις καὶ ἐξετάζων, ὁσάκις μετέβαινον εἰς τὴν Μονήν, τὰ διάφορα ἐν αὐτῇ περισωθέντα

1) Ἰακώβου Ρ. Ραγκαβῆ τὰ Ἑλληνικά ἐν Ἀθ 1854, τόμ. Γ', σελ. 416.

2) Ἡρόδοτου Ἱστορικῶν Α', 174.

ἔγγραφα, ἅτινα εἰς Κώδικας ἐπὶ τούτῳ κατέτυκτον, καὶ διαπνυθάνομενος πάντων τῶν ἐν τῇ Μονῇ διαμενόντων περὶ παντὸς ἀφορῶντος αὐτήν.

Δυστυχῶς κλειστά ἐκ τῶν ἐν τῇ Μονῇ ἐγγράφων κατεστράφησαν ἤδη πρὸ πολλῶν χρόνων ἐξ ἀμελείας τινῶν τῶν κατὰ καιροὺς διευθυνόντων τὰ τῆς Μονῆς, ἐλαχίστην ἢ καὶ οὐδεμίαν ἀξίαν ἀποδιδόντων εἰς ἔγγραφα μὴ αὐτοῖς χρήσιμα, ἀλλὰ τὰ ὅποια θὰ ἐχορήγουν ἀναμφιβόλως κλειστάς ὄσας καὶ τίς οἶδεν ὁποίας σπουδαιότητος εἰδήσεις περὶ αὐτῆς.

Φίλοι τινὲς ἐσύστησάν μοι νὰ ἐξετάσω τὰ «*Itinéraires*» (Itinéraires) τῶν Σταυροφοριῶν καὶ τὰ ἀρχεῖα τῆς Ἑνετικῆς Δημοκρατίας· ἀλλὰ ταῦτα ἦσαν ἐγχειρήματα ἐμοὶ πάντῃ ἀδύνατα, ὡς ἐπίσης ἀδύνατον μοὶ ἀπέβη νὰ τύχω εὐκαιρίας, ὅπως ἐξετάσω τοῦλάχιστον βιβλιοθήκας περιλαμβανούσας σπάνια συγγράμματα διαφόρων περιηγητῶν τῆς Ἀνατολῆς, ὡς καὶ εἰδικὰ συγγράμματα περὶ τῆς ἱστορίας τῶν Ἰπποτῶν τῆς Ρόδου, ἐν οἷς πιθανώτατα ἀπαντῶσιν εἰδήσεις καὶ περὶ τῆς Μονῆς Πανορμίτου, ἀφοῦ μάλιστα οἱ Ἰπποταὶ εἶχον ἄμειστον συμφέρον ἐκ τῶν Συμαίων καλογήρων, ὧν ἡ περιουσία μετὰ τὸν θάνατον αὐτῶν μετέτιπτεν, ἄγνωστον τίσιν κανόσι καὶ δικαιώμασιν, εἰς τὴν κατοχὴν τοῦ Τάγματος (3) τοῦθ'·

«*Ses habitants (de Symi) furent assujettis à payer une contribution, que l'on appelait le mortuaire, et dont on leur fit remise en 1352; on remplaça cet impôt par un tribut annuel de cinq cents aspres, et tous les biens des caloyers durent retomber après leur mort dans le domaine de l'ordre.*» Lacroix «*Iles de la Grèce*» p. 198.—Παράβαλα Δημοσφ. Χαβιαρᾶ «*Μελέται περὶ τῆς νήσου Σύμης, Α'*» «*Ἡ Σύμη καὶ τὸ Φρούριον τῆς Σύμης ἐπὶ τῶν Ἰπποτῶν τῆς Ρόδου*» § 3 ἐν «*Βυζαντινοῖς Χρονικοῖς*» Πετροπόλεως τοῦ ἔτους 1906 (τόμος ΙΒ').

φαίνεται μοὶ τῶντι λίαν παράδοξον καὶ δυσεξήγητον.

Περιπλέον δὲν ἐδυνήθην νὰ πληροφορηθῶ ἂν ὑπάρχῃ Ρῶσος περιηγητῆς ἢ γεωγράφος τοῦ ΙΗ' αἰῶνος, ἐπισκεφθεὶς τὴν Σύμην καὶ μνημονεύων ἐκκλησιῶν καὶ Μονῶν αὐτῆς, ὡς ἔλεγεν ὁ Συμαῖος Γεώργιος Μακρόβιος, κάτοχος ποιῆς τινὸς παιδείσεως καὶ τῆς ρωσικῆς γλώσσης, χρηματίας τῆς (1810—1830) μοναχὸς τῆς ἱερᾶς Μονῆς τοῦ Σινᾶ, ἥτις καὶ ἐν Σύμῃ ἐκέκτητο οὐχὶ ἀνάξιον λόγον μευεῖ.

Κα' τῶν μὲν ἐσημείωσα ᾗδε ἐν ὁδοῦ παρέργῳ, νύξιν προτιθέμενος νὰ δώσω ἄλλοις, οἵτινες, ἰκανώτεροι καὶ εὐτυχέστεροι ἐμοῦ, θὰ ἐδύναντο νὰ συμπληρώσωσι τὴν ἱστορίαν τῆς Μονῆς τοῦ Πανορμίτου πληρέστερον.

Ἄλλὰ τὸ κατ' ἐμέ, ζηλῶν καὶ ἐπειγόμενος νὰ προικίσω τὴν Μονὴν τοῦ Πανορμίτου δι' ἱστορικῆς περιγραφῆς, συνένηξα τὴν μετὰ χεῖρας κατὰ τὸ μέτρον τῶν ἀσθενῶν μου δυνάμεων, ἐξ ὧν ἐπὶ ὑπερτεσσαρακονταετίαν συνέλεξα διαφορῶν σημειώσεων, ἐγγράφων καὶ ἄλλων εἰδήσεων.

Ἐγὼ μὲν ἐν Σύμῃ μηνὶ Νοεμβρίῳ τοῦ χιλιεστοῦ ἑνεακοσιοστοῦ τρίτου σωτηρίου ἔτους.

Τ' ἀνωτέρω εἶχον γράψῃ προουμιαζόμενος πρὸ ἑπταετίας ὅλης, κατὰ τὸ διάστημα τῆς ὁποίας μάτην ἐπεδίωξα τοῦ παρόντος ἔργου τὴν δημοσίευσιν, εἰς ἣν ἤδη μόλις προβαίνω, τυχὼν τῆς πρὸς τοῦτο ἀναγκαίας ὑλικῆς συνδρομῆς παρὰ φίλων προσώπων, πρὸς ἃ βαθεῖα ἔσται

ἢ εὐγνωμοσύνη μου, ἐπιφυλάσσομαι δὲ νὰ ἐκδηλώσω
αὐτὴν μετ' ἀναγραφῆς τῶν ἐριτίμων αὐτῶν ὀνομάτων
ἐν καταλλήλῳ τόπῳ καὶ χρόνῳ.

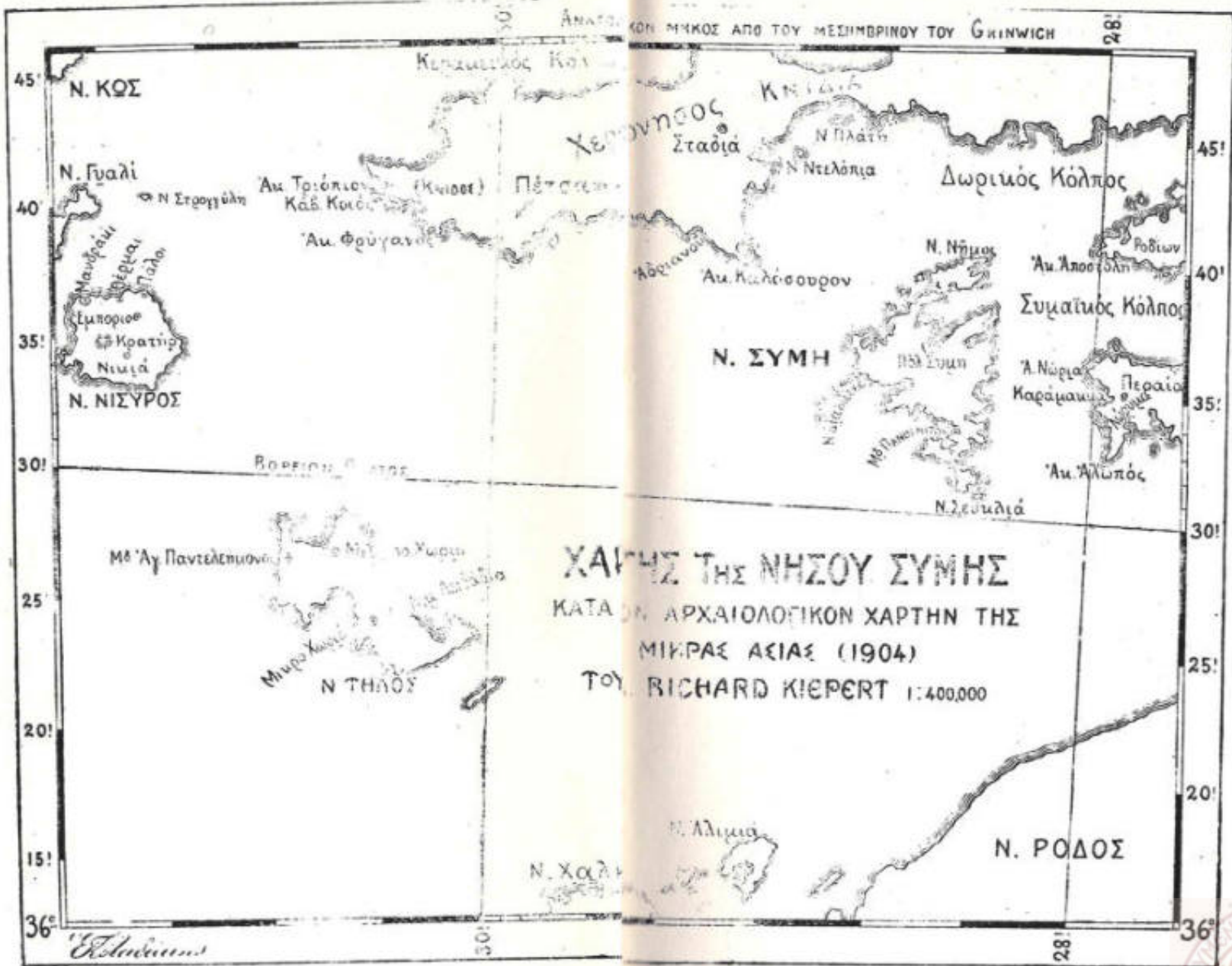
Μηνὶ Ὀκτωβρίῳ τοῦ ἔτους 1910.

ΔΗΜΟΣΘΕΝΗΣ ΧΑΒΙΑΡΑΣ

ΧΑΡΤΗΣ

ΤΗΣ ΝΗΣΟΥ ΣΥΜΗΣ
ΚΑΙ ΤΩΝ ΠΕΡΙ ΑΥΤΗΝ
ΔΙΑ ΤΗΝ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗΝ
ΠΑΝΟΡΜΙΤΟΥ

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ
ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΚΑΙ ΤΟΠΟΓΡΑΦΙΚΗ
ΤΗΣ ΕΝ ΠΑΝΟΡΜΩ ΣΥΜΗΣ ΙΕΡΑΣ ΜΟΝΗΣ
ΤΟΥ ΤΑΞΙΑΡΧΟΥ ΜΙΧΑΗΛ
ΤΗΣ ΕΠΙΛΕΓΟΜΕΝΗΣ ΤΟΥ ΠΑΝΟΡΜΙΤΟΥ

Α'
ΘΕΣΙΣ ΤΗΣ ΜΟΝΗΣ

Η νήσος Σύμη, πολλούς κόλπους έχουσα, ἐφημιζετο ἐν τῇ ἀρχαιότητι καὶ διὰ τοὺς πολλοὺς αὐτῆς λιμένας, διότι ὁ Πλίνιος ρητῶς ἀναφέρει ὅτι ἡ Σύμη ἔχει ἑπτὰ ἢ ὀκτῶ λιμένας. (1) Καίτοι δὲ ὁ πολυίδμων οὗτος συγγραφεὺς δὲν διέσωσεν ἡμῖν καὶ τὰ ἀρχαῖα ὀνόματα τῶν πολλῶν λιμένων τῆς ὄρεινῆς καὶ πετρώδους Σύμης, οὐχ ἦττον ὁμως δυνάμεθα νὰ εἰπωμεν ἀδιστακτῶς, χωρὶς ν' ἀμφιβάλλωμεν, ὅτι τὰ σημερινὰ ὀνόματα τῶν πλείστων τοῦλάχιστον ἐξ αὐτῶν εἰσὶν αὐτὰ τὰ ἀρχαῖα αὐτῶν ὀνόματα.

Καὶ περὶ μὲν τῶν ἄλλων λιμένων τῆς Σύμης δὲν πρόκειται ἐνταῦθα. Δὲν πρέπει ὁμως ν' ἀμφιβάλλωμεν ὅτι διέσωσεν ἀπ' αὐτῆς τῆς ἀπωτάτης ἀρχαιότητος τὴν ἐκφραστικωτάτην ἐπωνυμίαν αὐτοῦ ὁ ὠραιότατος τῶν λιμένων τῆς νήσου **Ἰερά Μονή**, (2) παρ' ἧν ὑπάρχει ἡ ὁμώνυμος ἱερά Μονή, ἣς τὴν ἱστορίαν ἐπεχειρήσαμεν

1) Plinius Hist. natur. vol. v, pag. 132. ἐκδ. Det. «Sime cingitur XXVII D. portus benigne pralbet VII ἢ κατ' ἄλλους κώδικας VIII).

2) Ὁ λιμὴν ἐπακράτησε νὰ ὀνομάζεται κοινῶς ἀπὸ τῆς ἐπωνυ-

νά ἐκθέσωμεν, ταξιθετοῦντες χρονολογικῶς, ὄσας εἰδήσεις ἐδυνήθημεν ν' ἀρυσθῶμεν περὶ αὐτῆς.

Ὁ λιμὴν οὗτος ἀρκετὰ εὐρύχωρος καὶ ἀσφαλῆς κεῖται εἰς τὴν νοτιάν ἀκρὰν τῆς νήσου Σύμης (3), σχηματίζουσαν χερσόνησον, καὶ ἀφορᾷ πρὸς βορρᾶν. Ἐξω δὲ καὶ ἀπέναντι αὐτοῦ τε καὶ τῆς χερσονήσου ἐκτείνεται σειρά ὑψηλῶν ὄρεων καὶ ἀποτόμων βράχων ἐπὶ παραλίας τραχείας· μεταξὺ δὲ σχηματίζεται κόλπος ἱκανῶς εὐρύς. Εἰσπλέων δέ τις τὸν κόλπον τοῦτον, ἵνα εἰσεέλθῃ εἰς τὸν λιμένα, ἀφίνει πρὸς τ' ἀριστερά, ἤγουν πρὸς Δυσμᾶς τὰς νηοῖδας Διὰβρυτᾶς ἢ Διὰβυτᾶς τῶν ἀρχαίων (4) ὑφ' ὧν πιθανῶς ἐλέγοντο κατ' ἐμὴν γνώμην καὶ Ἄριαι ἢ Ἄρειαι (5) πρὸς Ἀνατολὰς δὲ ἦτοι δεξιόθεν βλέπει τὴν ὡραίαν νήσον Σεσκλιά, τὴν παρὰ τοῖς ἀρχαίοις Τεῦτλουσαν, ἀπέχουσαν ὀλιγότερον τοῦ ἡμίσεως μιλίου τῆς Σύμης (6) μνημονευομένην δὲ ὑπὸ τε ἄλλων καὶ ὑπὸ τοῦ Θουκυδίδου, ἱστο-

μίας τῆς Μονῆς Πανορμίτης· ἀλλ' ἡ περὶ τὸν λιμένα θέσις διετήρησεν αὐτὴν τὴν ἀρχαίαν ἐπωνυμίαν Πάνερμος (=Πάνορμος)· καὶ ἐν παλαιαῖς δημοσίαις ἐγγράφοις ἐγγλαβαῖς, διαθήκαις κτλ. ἀνεγράφονται «χωρὰ φία ἔς τὴν Πάνερμον».

3) Ἐσφαλμένως θέτουσι τινες (I. P. Ραγκαβῆς ἐνθα ἀνωτέρω) τὴν Μοῆν καὶ τὸν λιμένα αὐτῆς εἰς τὸ δυτικὸν μέρος τῆς Σύμης

4) Στεφάνου Βουζαντίου τὰ Ἑθνικὰ ἐν τῇ λέξει.

5) Ἀθηναίου Δειπνοσοφιστῶν στ'. 82 (262), ἐκδ. Tauchnitiana, 1868.

6) Περὶ Τευτλοσύης ὄρα «D. Chavira» und F. Hiller v. Gaertringen Teutlussa» ἐν Jahreshetten der österreichischen archaologischen Institutes band VII 1904 (σελ. 90—92) καὶ διατριβὴν μου ἐν ἑθνικῷ ἡμερολογίῳ τοῦ μ. Κ. Φ. Σκόκου τοῦ ἔτους 1905 ὑπὸ τὴν ἐπιγραφήν: «Τεῦτλουσα τὰ νῆν Σεσκλιά, οὐχὶ ἡ Ἄλιμιά».

Ὁ Λιμὴν καὶ ἡ Μοῆ Πανορμίτου

ροῦντος (7) ὅτι κατὰ τὴν παρὰ τὴν Σύμην συναφθεῖσαν ναυμαχίαν τῷ κβ' ἔτει τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου μεταξύ Ἀθηναίων καὶ Λακεδαιμονίων, ἐν ἣ οἱ τελευταῖοι ἐνίκων, οἱ Ἀθηναῖοι, ἀπολέσαντες ἕξ ναῦς, «ταῖς λοιπαῖς κατέφυγον εἰς Τεύτλουσαν» κτλ. (8) Ἡ Τεύτλουσα ἀνήκει εἰς τὴν Μοῆν τοῦ Πανορμίτου.

Τὸ δὲ στόμιον τοῦ λιμένος Πανορμίτου, ἀφορῶν πρὸς Βορρᾶν, εἶναι στενόν. Περὶ δὲ τὸν λιμένα τὸ ἔδαφος, ὑψοῦμενον ἡρέμα, καταντᾷ εἰς σειρὰν ὄρεων οὐχὶ ὑψηλῶν, ἅτινα φαίνονται οἰονεὶ ἐναγκαλιζόμενα τὴν Μοῆν καὶ τὸν ὠραῖον λιμένα ἐπιχαρίτως καὶ προσδίδουσι θελκτικότητά τινα, εἰ δυνατόν εἰπεῖν, εἰς τὸ περιόρου ὠσειδῆς αὐτοῦ σχῆμα, ἣν ἐκαυξάνουσιν ὁ περὶ τὴν Μοῆν κῆπος καὶ αἱ πεῦκαι καὶ κυπάρισσοι ἧτοι κέδροι, αἵτινες ὑπὸ τὰς ἀκρωρείας καὶ ἀνωθεν τῆς Μοῆς σχηματίζουσι παρεμφερεῖς πρὸς ὄφρους, οὕτως εἰπεῖν, δασύλλιον, ὅπερ θὰ ἐξελάμβανε τις ὡς τὸ ἱερὸν ἄλσος τοῦ Ἀρχιστρατήγου τῶν Ἀσωμάτων Ἀγγέλων (9).

Ἐν τούτοις ἐάν τις, ἐρχόμενος εἰς τὸν φιλόξενον τοῦτον λιμένα, ἐξετάσῃ, μάτην θὰ ζητήσῃ ν' ἀνεύρῃ ἐρείπια

7) Θεοκυδίδου Βεβλ. Η' § μα'—μδ'.

8) Περὶ τῆς ναυμαχίας ταύτης, δι' ἣν καὶ τ ρ ο κ α ι ο ν οἱ Λακεδαιμόνιοι ἐν Σύμῃ ἔστησαν ὁ διάσημος Γάλλος Jurien de la granvière ὠραῖον καὶ ἐμπεριθῆ μελέτην περιέλαβεν ἐν τῇ συγγραφῇ του «La marine des anciens» ἢ κατὰ τὴν μετάφρασιν Κ. Ν. Ράβου «Ἱστορία τοῦ ναυτικοῦ τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων» ἐν Ἀθ. 1890. Μέρ. Β', κεφάλ. Α' «Σύμη» σελ. 229—239.

9) Ἐσχῆς ἔργον ἐστὶ νὰ τόχη τῆς θεώσεως καὶ τακτικῆς περιπέσεως τὸ δασύλλιον τοῦτο, καθὼς ἐκτός τῶν ἄλλων ὠφελειῶν, ὧν πρόξενον ἐστὶ τῇ Μοῇ, καὶ μεγάλως θέλει ἐμφανίσαι αὐτὴν ἀλλὰ καὶ μέγα δόσος ἀποδίδεται σὺν τῷ χρόνῳ.

ἀρχαῖα, ἧτοι ἔχνη διαμονῆς ἀνθρώπων παρ' αὐτὸν ἐν τῇ ἀρχαιότητι. Καὶ ὁμῶς οὐδόλως ἐστὶ περιέργον πῶς, ἐνῷ πανταχοῦ τῆς ξηρᾶς καὶ βραχέδους Σύμης διατηροῦνται διάφορα ἀρχαῖα ἐρείπια, τεκμήρια τῆς ἐπὶ πάσης τῆς ἐπιφανείας τῆς νήσου κατοικήσεως κατὰ τοὺς ἀρχαίους χρόνους, παρὰ τὴν ὠραῖαν ταύτην θέοιν οὐκέτι διασώζονται ἔχνη ἢ λείψανα τοιαῦτα, διότι ἐκ τῶν σωζομένων ὀλίγων λειψάνων τῆς ἀρχαιότητος δὲν δυνάμεθα νὰ εἰκασώμεν ἀσφαλῶς περὶ τῶν αὐτόθι ἀρχαίων μνημείων, ὁποῖά τινα ἦσαν, καὶ διότι αἱ οἰκοδομαὶ τῆς Μοῆς καὶ ἡ καλλιέργεια τοῦ περὶ αὐτὴν κήπου κατέστρεψαν ἢ κατεκάλυψαν τὰ αὐτόθι ἀρχαῖα ἑλληνικὰ κτίρια ἧτοι ἐρείπια, ἔχρι δὲ μόνον τῶν μέσων τοῦ παρελθόντος αἰῶνος ἐδεικνύετο ἔτι διασωζόμενον μέρος τείχους ἕξ ὠραίων ἐπιμελῶς κατεργασμένων ἰσοδομικῶν λίθων, οἷτινες καὶ αὐτοὶ μικρὸν ὕστερον κατεχώσθησαν.

Ἀλλὰ πλησίον μικρῶν ὄροπεδίων, οὐ πολὺ ἀπεχόντων τῆς Μοῆς, κειμένων δὲ ἐπὶ τῶν ὑπερχειμένων αὐτῆς οὐ-

10) Ταῦτα, καθ' ὅσον ἐπιτοίχιον γνωστὸν ἐστὶ, συνίστανται ἐκ κλειστων κίωνων μαρμαρίνων, ὧν ἄλλοι εἰσὶν ἐντετοιχιωμένοι ἐν τῷ ναφ, ἄλλοι ὑποβαστάζουσιν ἀφ' ἑαυτῶν πρὸ τῶν ἰσογυῶν περὶ τὸν ναόν θεματίων καὶ ἄλλοι κελταὶ ἀπερριμμένοι ἐκ τῶν ἐντετοιχιωμένων ἐν τῷ ναφ δύο πέρουσι ἐπιγραφάς, αἵτινες περιλαμβάνονται ἐν πραγματικῇ μου ὑπὸ τὴν ἐπιγραφὴν «χριστιανικαὶ ἐπιγραφαί», δημοσιουμένη προσεχῶς ἐν τοῖς «Βυζαντινοῖς χρονικοῖς» τῆς Πετροπόλεως. Ἀρχαῖα δὲ πατρὴν καλλιπῆ ὀσπεδός, ἐντετοιχιωμένη ἐν τῷ φρέατι τοῦ κήπου τῆς Μοῆς, πέρετ ἐπιγραφὴν: ΑΠΟΛΛΟΦΑΝΗΣ ΤΕΛΕΣΙΑ ΒΥ|Β|ΑΣΣΙ(Ο)Σ. Δημοσιουθεῖσαν τὸ πρῶτον ἐξ ἐκτυπώματος ἐμοῦ ὑπὸ τοῦ Ἀρχοντος Μεγάλου Λογοθέτου κ. Σ. Ἀριστάρχου ἐν «Ἐπιγραφαῖς Σύμης» (Παράρτ. τοῦ II' τόμου τοῦ ἐν Κ-Π' τοῦ ἑλλ. γυ. ο. λ. Συλλόγου ἀριθ. Δ', σελ. 78—79), καὶ εἶτα ὑπὸ F. Hiller v. Gaertrintzen ἐν I. G. I. Τόμ. Γ'. ὑπ' ἀριθ. 11, σελ. 3.

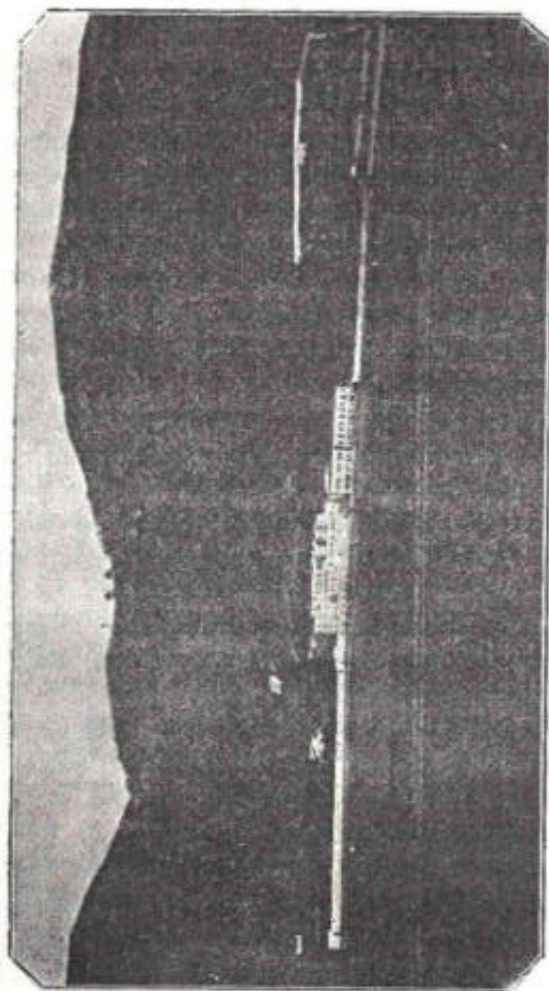

χι ύψηλῶν ὄρέων, μάλιστα δὲ εἰς τὰς θέσεις **Δαφνὶ** καὶ **Φανερωμένην**, σώζονται ἔτι ἀρχαῖα ἑρείπια, ἐξ ὧν βεβαιοῦται ὅτι κατὰ τὴν ἀρχαιότητα ὑπῆρχεν αὐτόθι συνοικισμὸς ἦτοι **Ἰζμῶς**, ἔχων ἐπίνειον τὸν ὠραῖον λιμένα Πάνορμον.

Τοιαύτη εἶναι περίπου ἡ θέσις καὶ ὁ λιμὴν Πάνορμος τῆς Σύμης. Παρὰ δὲ τὸν λιμένα τοῦτον ἴδρται ἡ Ἱερά καὶ περιώνυμος Μονὴ τοῦ Ταξιάρχου Μιχαήλ, ἀπ' αὐτοῦ τοῦ λιμένος ἐπικληθεῖσα τοῦ **Πάνορμίου** ἢ **Πανερμιοῦ** ἢ κοινῶς τοῦ **Πανερμιοῦ**. (11)

11) Παρὰ τινῶν νεωτέρων λέγεται **Μπαλαρμιοῦ**.

Ἡ Μονὴ Πανερμίου

B

Η ΑΡΧΑΙΑ ΜΟΝΗ

Οἷα ἀναφέρονται ἐκ παραδόσεων ἐπιτοπίων περὶ ἀφορμῶν εἰς ἰδρύσεις διαφόρων ἀλλαγῶν Μονῶν καὶ ἐκκλησιῶν, παρόμοια περίπου καὶ ἐν Σύμῃ ἐκ παραδόσεως ἀπὸ γενεᾶς εἰς γενεάν φέρονται καὶ περὶ τῆς Μονῆς τοῦ Πανορμίτου. Ἄλλ' ἐκ τῶν τοιούτων δημοδῶν παραδόσεων οὐδὲν ἐξίγεται σαφὲς καὶ ἀξιον λόγου περὶ τῆς ἀρχῆς καὶ τῆς κτίσεως αὐτῆς, ἥκιστα δ' ὄλως περὶ τῶν χρόνων, καθ' οὓς ᾠκοδόμηται.

Καὶ πλείστοι μὲν ὄσαι τῶν ἀρχαιωτέρων συμαϊκῶν οἰκογενειῶν ἀντιποιοῦνται τῆς τιμῆς τῆς τε εὐρέσεως τοῦ πρώτου μικροῦ εἰκονιδίου τοῦ Ταξιάρχου καὶ τῆς ἰδρύσεως τοῦ πρώτου μικροῦ ναΐσκου ἐπ' ὀνόματι αὐτοῦ ἐν Πανόρμῳ. Ἄλλὰ τοῦτο βεβαίως προέρχεται ἐκ τῆς σὺν τῷ χρόνῳ ἀγχιστεύσεως διαφόρων οἰκογενειῶν μετὰ τῶν ἀπογόνων τῆς οἰκογενείας, εἰς ἣν ἀναφέρεται ἡ παράδοσις· οὐχ ἦττον ἐκ τῆς τοιαύτης διεκδικήσεως ἢ ἀντιποιήσεως δυνάμεθα νὰ παραδεχθῶμεν ὅτι ἡ σκοτεινὴ καὶ συγκεχυμένη παράδοσις ἀναφέρεται πάντως εἰς πραγματικὸν γεγονὸς, ὡς θὰ εἴπωμεν ἐφεξῆς, καὶ διὰ τοῦτο θεωροῦμεν οὐχὶ ἄνω σκοποῦ νὰ ἐκθέσωμεν αὐτήν.

Καὶ δὴ ἡ παράδοσις ἀναφέρει ἐν πρώτοις ὅτι δλη ἡ περὶ τὸν λιμένα Πάνορμον περιφέρεια, ἦτις, ὡς προείπομεν, ἐλέγετο ἐπίσης Πάνορμος, ἦτο ἔρημος ὄλως κατοίκων. Ὑπῆρχον δὲ αὐτόθι διάφορα χωράφια καὶ τὸ λοιπὸν ἔδαφος ἐκάλυπτον δασύλλια καὶ θάμνοι καὶ πλείστοι σχῖνοι (ἀσκινοί)· εἰς τὰ χωράφια ἤρχοντο κατὰ τὰς ὄρισμένας ὥρας τοῦ ἔτους ἐκ τῆς χώρας, ἦγον τῆς πό-

λεως τῆς νήσου, γυναῖκες καὶ ἔσκαπτον, ἔσπειρον καὶ ἐθέριζον σῖτον ἢ κριθήν, καταλύουσαι εἰς **θηγούς** (12).

Σκίατονσά ποτε λοιπὸν, ὡς ἀφηγεῖται ἡ παράδοσις, εὐλαβῆς τις **νοικοκυρὰ** (οἰκοδέσποινα), ἀνεῦρεν ὑπὸ σχῖνον μικροτάτην παλαιὰν εἰκόνα τοῦ Ἀρχαγγέλου Μιχαήλ, ἣν λαβοῦσα καὶ ἀποκρύψασα ἀπὸ τῶν συντρόφων τῆς, ἐκόμισεν εὐλαβῶς οἴκαδε καὶ ἔθεσεν αὐτήν ἐν τῷ **εἰκονοστάσιῳ** τοῦ ἰδίου αὐτῆς οἴκου μετὰ τῶν ἄλλων ἐν αὐτῷ ἱερῶν εἰκόνων, τῶν ἐφεστιῶν, οὕτως εἰπεῖν ἁγίων τοῦ οἴκου αὐτῆς, πρὸ τῶν ὁποίων **ἀκοίμητον** (ἀσβεστον) ἦγαπτε κανδήλιον. Ἀμέσως ὁμοως τῇ ἐπιούσῃ τὸ εἰκονίδιον ἐγένετο ἄφαντον. Μεταβῆσα δὲ κατόπιν ἡ νοικοκυρὰ εἰς Πάνορμον, εῦρεν αὐτὸ ὑπὸ τὸν αὐτὸν σχῖνον καὶ ἔλαβε καὶ ἐκόμισεν αὐτὸ πάλιν οἴκαδε, ἀλλὰ πάλιν τὸ **ἔχασε** καὶ πάλιν τὸ ἐπανεῦρεν ὑπὸ τὸν αὐτὸν σχῖνον καὶ ἐπανεκόμισεν οἴκαδε· ἐπειδὴ δὲ καὶ τὴν τρίτην ταύτην φορὰν τὸ εἰκονισμάτιον ἐγένετο καὶ πάλιν **ἄφαντον**, ἐπίστευε μὲν ἡ εὐλαβῆς Συμαία ὅτι θὰ ἐπανεύρη αὐτὸ ὑπὸ τίνων γνωστῶν σχῖνων ἀλλ' ἠπόρει καὶ σφόδρα ἐλυπεῖτο, διατι δὲν ἐδέχετο ὁ Ταξιάρχης νὰ μείνῃ ἐν τῷ οἴκῳ τῆς, ἐνῶ καὶ εὐλαβῶς προσηέχθη αὐτῷ καὶ τὸ κανδήλιον τοῦ εἰκονοστασίου τῆς, ἦτο ἀκοίμητον. Ὑπὸ τοιούτων συγκινήσεων εὐλαβῶν κατεχομένη ἡ γυνὴ ἐκείνη, εἶδε κατ' ὄναρ τὸν Ἀρχιστράτηγον, λαμπροφοροῦντα καὶ ἀπαστράπτοντα, ὅστις τῇ ἐδίβλωσεν ὅτι θέλει νὰ μὲνῃ ἐν Πανόρμῳ.

(12) Ἀ γ ο ἰ ἐν Σύμῃ λέγονται οἱ μακρὰν τῆς πόλεως εἰς ἀποκέντρους θέσεις τῆς νήσου καίμενοι οἰκίσκοι, χρησιμεύοντες ὡς καταλύματα εἰς τοὺς κατεβαίνοντας χέρην ἐργασίας εἰς τὰ παρ' αὐτοῦς μέρη.

Τότε αὕτη ἐκοινολόγησε ταῦτα πάντα εἰς τὴν πόλιν καὶ ἐκ τούτων ἐδόθη ἀφορμὴ νὰ κτισθῇ ἐν Πανόρμῳ ἀπλοῦς ναύστακος τοῦ Ταξιάρχου Μιχαήλ, ὅστις κατόπιν ἀνεκτίσθη μεγαλῆτερος καὶ εἰς Μονὴν κατόπιν μετεβλήθη, ἣτις προήγματο ὄλονέν καὶ ἐγνωρίζετο βαθμηδὸν εἰς τοὺς πλησίον καὶ εἰς τοὺς μακρὰν Χριστιανούς, καθ' ὅσον εἰς τὸν λιμένα αὐτῆς συχνὰ προσωρμίζοντο πολλὰ καὶ διάφορα πλοῖα, ἄλλα μὲν χάριν τῆς Μονῆς, ἄλλα δὲ ἕνεκα τρικυμιῶν καὶ ἐναντίων ἀνέμων. Κατὰ τοὺς αἰῶνας μάλιστα, καθ' οὓς πειραταὶ καὶ ἄλλοι ἐχθροὶ ἐλυμναίνοντο τὸ Αἰγαῖον, τὰ διαπλέοντα πλοῖα προὔτιμων ἐν περιπτώσεσι τρικυμιῶν καὶ ἐναντίων ἀνέμων νὰ προσφεύγῃσι προσορμιζόμενα εἰς τὸν λιμένα τοῦ Πανορμίτου, τοσούτῳ μᾶλλον ὅσῳ οἱ πλησίον λιμένες τῆς Ἀπλοθήκας (Λωρύμιον) καὶ Κάβο — Κριοῦ (Κνίδου) καὶ ἄλλοι ἦσαν ἔρημοι καὶ ἐλρησόμενοι μᾶλλον ὡς ὄρητῆριον πειρατῶν καὶ ἐχθρῶν ἣ ἦσαν ἐπικίνδυνοι δι' ἄλλους λόγους καὶ ἥκιστα φιλόξενοι πρὸς τοὺς ναυτικούς.

Τοιαύτη εἶναι ἡ παρὰ τῷ λαῷ τῆς Σύμης φερομένη παράδοσις περὶ τῆς ἀρχῆς καὶ τῆς κτίσεως τῆς Μονῆς τοῦ Πανορμίτου. Τὴν παράδοσιν δὲ ταύτην ὑπαινίττεται καὶ Ἰωηρῶς ἐπιβεβαιοῖ τὸ ἐξῆς διμῶδες δίστιχον, ὅπερ διασφάζει ὁ σιμαϊκὸς λαὸς καὶ ἔδει πολλάκις αὐτὸ εἰς χοροὺς :

«Καλήμερα τὸν ἀσκινό, 'ποῦ 'χεν τὸν Πανορμιώτη,
«Ὅποῦ 'χει τὰ χροῦὰ φτερά καὶ ἀσημένην νεότη.»

Πιθανώτερον ὅμως εἶναι, ὡς φρονῶ, ὅτι ἡ παράδοσις δὲν ἀναφέρεται εἰς τὴν πρώτην κτίσιν ναοῦ τῆς Μονῆς ἐν Πανόρμῳ, ὅστις ἐκτίσθη αὐτόθι ἐν χρόνοις ἀρχαιοτάτοις, ὡς λέγομεν ἐφεξῆς, κατεστράφη δὲ κατὰ τὸν Με-

σαίωνα πιθανώτατα ὑπὸ Σαρακηνῶν, ὧς κατεστράφησαν καὶ ἄλλοι ναοὶ εἰς ἄλλους λιμένας καὶ παραλίας τῆς Σύμης. Δὲν ἐστρεφεῖτο δὲ βεβαίως ναοῦ μόνος ὁ κάλλιπτος τῶν λιμένων τῆς νήσου. Ὑπῆρχεν ἄρα ἐν αὐτῷ ναὸς ἀπὸ ἀρχαιοτάτων χρόνων, τοῦθ' ὅπερ ἄγει ἡμᾶς ἀσφαλῶς νὰ συμπεράνωμεν καὶ ἄλλη παρατήρησις, καθ' ἣν ἐν Σύμῃ ὑπάρχουσι Μοναὶ καὶ ναοὶ τῶν Ταξιαρχῶν ἀκριβῶς ἐννέα, ὅσα δηλαδὴ καὶ τὰ τάγματα τῶν ἁγίων Ἀγγέλων· αἱ δὲ θέσεις, ἐν αἷς ἐτι τῆς νήσου ἴδρυνται διαιρουσιν αὐτοὺς εἰς τρεῖς ἀκριβῶς τάξεις, συμφώνως πρὸς τὴν διαίρεσιν, ἣν δογματίζει ἡ ἡμετέρα ἐκκλησία περὶ τῶν οὐρανίων ταγμάτων. Καὶ περὶ μὲν τῆς συμπτώσεως ταύτης ἐκτενέστερον ποιούμεθα λόγον ἀλλοῦ· ἄλλ' ἐξ αὐτῆς συμπεραίνομεν ἀδιστακτῶς ὅτι ἐν Πανόρμῳ ἐκτίσθη ναὸς τῶν Ταξιαρχῶν, ὡς εἶπομεν καὶ ἄλιγον ἀνωτέρω, ἐν ἀρχαιοτάτοις χρόνοις, ὅστις κατεστράφη κατὰ τὸν Μεσαίωνα, κατόπιν δὲ ἀνεκτίσθη· εἰς τὴν ἀνακαινίσιν δὲ ταύτην ἀναφέρεται ἡ διαληφθεῖσα παράδοσις, ἀνερχομένη πιθανῶς εἰς χρόνους οὐχὶ πρὸ τοῦ ΙΔ' αἰῶνος, ἣτοι οὐχὶ πρὸ τῆς ὑπὸ τῶν Ἰπποτῶν τῆς Ρόδου κατακτίσεως τῆς νήσου (13). Ἐπειδὴ δὲ ἡ Μονὴ ὑπῆρχε καὶ ἠμαίχε κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ ΙΙΙ' αἰῶνος, τοῦτέστιν ἐν χρόνοις λίαν δυσκόλοις καὶ δυσχερέσιν,

13) Μέχρι τοῦ 1862 ἐσώζετο ἐν τῷ ναῷ τῆς Μονῆς μεταξὺ ἄλλων ἐντόπων ἐσθλῶν τῶν ἐκκλησιαστικῶν ἀκολουθιῶν χειρόγραφος παρακλητικὸς κανὼν τῶν Ταξιαρχῶν, ὅστις ἔφερε χρονολογίαν ἐτους ἀπὸ κτίσεως κόσμου στ η' η' (=1460), ἐπὶ παχέως χάρτου εἰς ὄσον διὰ γραμμάτων Ἰωηρῶν καὶ ὠραίων γεγραμμένος, κτήμα παλαιότητος Μονῆς. Ἄν μὴ ἀκομίσθη ἄλλοθι πῶθεν, ὅπερ εἶν πιστεύω, ἀποσπεκνύει ὁ κανὼν οὗτος ὅτι ἡ Μονὴ ὑπῆρχεν ἤδη πρὸ τοῦ ἐτους 1460.

οὐδόλω; ἄπορον οὔτε ἀπίθανον ὅτι ὑφίστατο ἴδη ἀπὸ τεσσάρων, ἂν μὴ πλειόνων, αἰώνων ἀπὸ τῆς ἀνακαινίσεως αὐτῆς, ἣν ἐπαινίσσεται ἢ ἐν τοῖς ὕπισθεν ἐκτεθεῖσα παραδόσις.

Ὅτι δὲ ἡ Μονὴ ἱκμαζε κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ προπαρελθόντος αἰῶνος ἐξάγεται ἀσφαλῶς ἐκ τῆς ἐπιγραφῆς, ἣτις ἐπάσχει ἐπὶ τῆς σπάθης τῆς μεγάλης ἀργυροχρύσου εἰκόνο; τοῦ Ταξιάρχου Μιχαὴλ ἐν τῷ ναῷ τῆς Μονῆς, καὶ ἣτις εἶναι ἐπίγραμμα διὰ στίχων δῆθεν ἱαμβικῶν, ὅπερ ἔχει, ἀντιγραφόμενον ἀκριβῶς, ὡ; ἑξῆς:

Ζῶ ἐν τῷ ἄνω ποιοῦντα σε ἀρχέτη
Ὡ τῆς Σύμης; ἀπιντες; δῶρα προσηξεν
Ναικράται ἱερεῖ; τε καὶ οἱ κοινότης;
Ἄργυράν προσάγουσι εἰκόνα τὴν δε

- 5 Σὺ δ' αὐτὸς περίσω;ε τὸ οἶκημα
Τοῖ; ἐμοῖ χρόνοι; ἡξίωσ(α); ἰδεῖν με
Ὡ ἀρχηγέτα Κυρίου Ταξιάρχα
Ἄργυραν καὶ πάντιμον τὴν σὴν εἰκόνα
ὁ Νεόφυτος ἀρχιερεὺ; τῆ; Ρόδου

- 10 Ἄλλ' ὦ στρατηγέ τοῦ θεοῦ των ἀπάντων
ψυχὴν ἐμὴν φύλαττε ὡ; προ(τ)οστάτης;
Καὶ γραμματοποιὸν τούτον τὸν θεῖον.
Μέμνησθε πάντες; Ἰωάννου Πελοποννησίου.

ΛΨΚΔ Μαργίου 10

Τὰ στοιχεῖα εἶναι ἀνάγλυπτα ἴητοι ἐξέχοντα καὶ κεφαλαῖα αἱ δὲ λέξει; ἐστενογραφημένα καὶ ἀνορθόγραφοι ὡ; ἐπὶ τὸ πλεῖστον; χωρίζονται δὲ οἱ στίχοι διὰ τοῦ γνωστοῦ σημείου τῆς τελείας; —

Τὸ ἐπίγραμμα τοῦτο ἐγένετο ὡ; ἐκ μέρους; τοῦ ἀρχιε-

ρέως ἴητοι Μητροπολίτου τῆς Ρόδου, εἰς ὃν ἐπάγονται ἦτε Σύμη καὶ ἡ Μονή. Ἐπεδείκνυν δὲ ἀληθῶς ἀείποτε οἱ Μητροπολίται τῆς Ρόδου θερμὸν ἐνδιαφέρον ὑπὲρ τῆς Μονῆς τοῦ Πανορμίτου. Ἦν δὲ τὸ τηρικαῦτα Μητροπολίτης Ρόδου Νεόφυτος (14).

Συνέθετο δὲ τὸ ἐπίγραμμα λογιώτατός; τις, ἢ μᾶλλον αὐτὸς οὗτος ὁ Ἀρχιερεὺ;, πᾶν ἄλλο δυνάμενος νὰ γράφῃ ἢ ἰάμβους; ἀλλὰ τοὺ; ἀθλίους αὐτοῦ ἰάμβους; ἐτι χειρότερον διέστρεψεν ὁ χαράξας; αὐτοὺ; χροισσοῦ;, ἴσως δὲ καὶ παρέλειπέ; τινας, ἂν ὑπελόγισεν ὅτι δὲν ἦτο δυνατόν νὰ περιλάβῃ πάντας; ὁ χῶρος; τῆ; σπάθης;. Φρονῶ δ' ὅτι ὀπωδιήποτε παρέλειψε; πάντως; τὸν πρῶτον στίχον, ἀπαραιτήτον διὰ νὰ εὐδοωθῇ ὁ νοῦ; τοῦ κατόπιν; στίχου, ἐξ οὗ ἀρχεται τὸ ἐπίγραμμα, καὶ ὅστι; ὡ; ἔχει τυγγάνει πάντη ἀνόητος;. Ὅθεν μεταγράφω ὡ; ἑξῆ; τὸ ἐπίγραμμα, διαμένον ὁμο; πάντοτε, καὶ οὕτως; ἔχον, ἀσυνάρτητον; ὁ δὲ παραλειφθεῖς; στίχος;, ὡ; νομίζω, εἶχε περίπευ; τὴν ἔννοιαν τῶν ἐν παρενθέσει; λέξεων;, ἡ; ἀπέσχον; νὰ στιχοποιήσω;.

14) Περὶ τούτου σημειοῦνται τὰ ἑξῆ; ἐν καταλόγῳ Ἀρχιερέων τῆς Ρόδου, περιχομένη; ἐν ἀρχῇ Κώδικος; τῆς Μητροπόλεως; Ρόδου τοῦ ἑτους;, φωλγ' καὶ ἀντιγραφέντι ἐκ σημειώσεων; εὐρεθειῶν; ἐν ἀρχαιοτέροι; βιβλίοι; αὐτῆ;. ὡ; γίνεται; λόγος; περὶ τούτων; ἐν πραγματεῖ; μου ἀνεκδότῃ; «περὶ τῶν ἐν Ρόδῳ; ἀρχιερατευσάντων»:

«αφ' οὗ Ἰαννουαρίου 15' ἐδέχθη; τοὺ; οἴκους; ταύτης; ὁ κὺρ; Νεόφυτος; ὁ ἐκ Χίου.» Φαίνεται; ὅτι διατέλεσεν; ἀρχιερεὺ; Ρόδου; μέχρι τοῦ 1732; ἢ 1733;. Ὁ Ἀμμοσιῶ; Ἀνθίμος; Ἀλεξούδης; δὲν τὸν ἀναφέρει; εἰς; τοὺ; ἐπισκοπικούς; καταλόγους; του;, τοὺ; δημοσιευθέντας; ἐν «Νεολόγῳ;» Κωνσταντινουπόλεως;. Παλλῶ; ὕστερον; ἀνεκώσῃ; αὐτῶ; αἰτήσαι; τοῦ; ἀεμνήστου; Ἐπαμ;. Σταματιᾶ; τὴν; ἐν τῷ; Κώδικι; Ρόδου; σελῶν; τῶν; Μητροπολιτῶν; Ρόδου;.

(Δόξα και αἶνος τῷ θεῷ τῷ ἔν ὑψίστοις,)

Τῷ ἐν τοῖς ἄνω ποιοῦντι σε ἀρχέτην,

Ὡ τῆς Σύμης ἅπαντες δῶρα προσῆξαν
Ναυκράται, ἱερεῖς τε καὶ ἡ κοινότης,

5 Ἄργυρᾶν προσάγουσι δ' εἰκόνα τὴν δε.

Σὺ δ' αὐτὸς περίσωζε τὸ οἶκημα·

Τοῖς ἔμοις χρόνοις δ' ἠξίωσας ἰδεῖν με,

Ὡ ἀρχηγέτα, Κυρίου Ταξιάρχου,

Ἄργυρᾶν καὶ πάντιμον τὴν σὴν εἰκόνα,

10 Ὁ Νεόφυτος ἀρχιερεὺς τῆς Ρόδου.

Ἄλλ' ὡ στρατηγὲ τοῦ θεοῦ τῶν ἀπάντων,

ψυχὴν ἐμὴν φύλαττε ὡς πρωτοστάτης

καὶ γραμματοποιὸν τοῦτον τὸν θεῖον.

Μέμνησθε πάντες

Ἰωάννου Πελοποννησίου.

Α Ψ Κ Δ'. Μαρτίου ΙΘ'.

Καὶ ἐκ μὲν τοῦ τοιοῦτου ἐπιγράμματος ἀτυχῶς δὲν δυνάμεθα νὰ εξαγάγωμεν ἢ ἐλαχίστας, ἀλλ' ὁμῶς πολυτίμους λίαν εἰδήσεις περὶ τῆς Μονῆς. Μανθάνομεν δηλαδὴ ὅτι πάντες οἱ Συμαῖοι πλοίαρχοι (ναυκράται) (15) καὶ οἱ ἱερεῖς καὶ οἱ λοιποὶ Συμαῖοι (ἡ Κοινότης) προσῆγον τε ἄλλα δῶρα τῇ Μονῇ, κατέβαλον δὲ καὶ εἰς δαπάνην τῆς μεγάλης ἀργυροχρύσου εἰκόνας.

Ὅθεν βεβαιούμεθα ἀσφαλῶς ἐκ τῆς κατασκευῆς πρὸ δύο ἡδη σχεδὸν αἰώνων, ἦτοι ἐν ἔτει 1724, τοιαύτης μεγάλης πολυτελοῦς καὶ πολυδαπάνου ἀργυροχρύσου εἰ-

15) Ἡ Σύμη ἀπὸ ἀρχαιοτάτων χρόνων δὲν ἔπαυσε νὰ ἔχη πλοια ἀκτοπλοϊκὰ πολλὰ (ἐν οἷς καὶ τὰ σπογγαλιευτικὰ) καὶ τῆς μεγάλης ναυτικῆς οὐχὶ ὀλίγα, ταξιδεύοντα μέχρι τοῦ Εὐφαίνου, τοῦ Ἀδριατικοῦ, τῆς Γενεύης, τῆς Αἰγύπτου, Συρίας κτλ.

κόνος, ὅτι ἡ Μονὴ ὑπῆρχε καὶ πλουσία ἦτο καὶ ἀσφαλείας καλῆς ἀπήλαυνε ἀπὸ πειρατῶν καὶ ἄλλων ἐπιδρομῶν, ἔχουσα πέντως Ἠγούμενον καὶ ἱερωμένους ἀδελφούς καὶ μοναχούς καὶ ἐργάτας λαϊκοὺς ἢ καὶ μοναχὰς ἐργάτιδας, διότι ἄλλως ἀδύνατος ἀπέβαινε προδήλως ἢ κατασκευὴ καὶ ἐξασφάλις τοιαύτης πολυτίμου εἰκόνας, ἦτις ἅμα προὑποτίθησι καὶ τὴν ἕπαρξιν καὶ ἄλλων πολλῶν καὶ διαφόρων ἀξίων λόγου καὶ ἐπίσης πολυτίμων πραγμάτων.

Ὅτι δὲ διητῶντο ἐν τῇ Μονῇ ἱερεῖς (ἄλλοι βεβαίως παρὰ τοὺς τῆς ἐπιγραφῆς, ἦτις πέντως ἐννοεῖ τοὺς τε ἐν τῇ πόλει τῆς νήσου καὶ τοὺς ἐν τῇ Μονῇ), μοναχοὶ καὶ μοναχαὶ καὶ ἄλλοι ἐργάται, ἐξάγεται καὶ ἐξ ἐγγράφου, χρονολογουμένου ἀπὸ 14ης Νοεμβρίου τοῦ ἔτους 1832, καὶ ὅπερ εἶναι δωρητήριον καλογραίας Συμαίας πρὸς τὸν βαπτιστικὸν τῆς (16), ἔχει δὲ ὡς ἐξῆς ἀπαράλλακτον, μὴ φυλασσομένων μόνον τῶν παυλῶν ἀνορθογραφίων αὐτοῦ :

« ἵ ἀπὸ ἐμένα τῇ καλοεργίᾳ τῇ Σοφίᾳ τοῦ Νικίτη τοῦ Παπαῦ Ἰωάννη ἡ κόρη, πῶς δίδω τοῦ δαντιστικοῦ μου τοῦ Μιχαῆλ τοῦ Οἰκονόμου τοῦ νιού εἰς τὸν μπατικανὸν ἕς τὸ χωράφι τῆς μάνας μου, ποῦ ναι συμ-πλίον τοῦ παπαῦ Μουσκάτου, νὰ κτίσῃ ἕναν ἀμπέλι ποῦ ἔχωρεῖ τὸ μέρος ποῦ νὰ ναι τὸ μακρὸς ὄργυιαῖς 10 καὶ τὸ πλάτος ὄργυιαῖς 10 ἕς τὰ τέσσερα μέρη, καὶ δίδω τοῦ το διὰ τῆ ψυχῆ μου κ' ἐπ(αρ)άδωσέ μου τούτη

16) Κατ' ἐθῆμον ἐν Σύμῃ οἱ ἀνάδοχοι ἐδωροῦντο κτήμα τι εἰς τοὺς βαπτιστικούς των ἐδὲ τὰ ψυχικὴν σωτηρίαν». Ἀλλὰ περὶ τούτου καὶ τῶν ἐν Σύμῃ κληρονομικῶν ἐθῆμων γίνεται λόγος ἐκτενῶς ἐν αἰρη τῶν ἐμελετῶν μου περὶ τῆς νήσου Σύμης».

»τὴ μαρτυρία ἔμπρὸς ᾗ τὸ Πανορμιώτῃ ἔμουντοῦ τοῦ
»Παπα Γεώργη Ποιία.

» ἔτος 1732 μηνί Νεοβρίου 14.

» (Συνέ)στος Κυπριώτης μάρτυρας. »

Τὸ δωρητήριον τοῦτο συνετάχθη ἐν τῇ Μονῇ ὑπὸ ἱε-
ρέως αὐτῆς, λαβόντος τὴν ὁμολογίαν τῆς δωρητορίας πρὸ
τῆς μεγάλης ἀργυροχούσου εἰκόνης τοῦ Ταξιάρχου (ἔμ-
πρὸς ᾗ τὸν Πανορμιώτη) ἀναφέρεται δὲ καὶ μάρ-
τυς, Συνέσιος Κύπριος, μοναχὸς πάντως, ἂν μὴ ἱερέως.
Ἄλλος μάρτυς δὲν ὑπέγραψε, περιττοῦ θεωρηθέντος καὶ
ἄλλου μάρτυρος, ὡς φαίνεται καὶ ἐξ ἄλλων τοιούτων πα-
λαιῶν σιμαϊκῶν ἐγγράφων, μὴ φερόντων μάρτυρας (18).

Τοιαύτη ὑπῆρχεν ἡ ἀρχαιοτέρα Μονὴ τοῦ Πανορμί-
του, ὡς διδάμεθα ἐκ τῶν ἐκτεθέντων νὰ εἰκάσωμεν ἀσφα-
λῶς μέχρις οὗ εὐτυχήσωμεν νὰ ἀνεύρωμεν εἰδήσεις σα-
φεστέρας. Λείπεται ἤδη νὰ προσθέσωμεν ἐν τῷ κε-
φαλαίῳ τούτῳ ὅτι ἡ Μονὴ τοῦ Πανορμίτου, κατὰ τινα
παράδοσιν ἦτο κατὰ τοὺς χρόνους ἐκείνους μετόχιον
ἑτέρας Μονῆς τῆς Μεταμορφώσεως τοῦ Σωτῆρος, τῆς
Νεράς ἐπιλεγομένης καὶ κειμένης ἐν τῷ ἐσωτερικῷ τῆς
νήσου πλησίον ὄροπεδίου ἐν ἀποστάσει μιᾶς καὶ ἡμι-
σεῖς ὡς ἔγγιστα ὥσας ἀπὸ τοῦ λιμένος τοῦ Πανορ-
μίτου.

Ἐπειδὴ δὲ παραδόξως δὲν διεσώθησαν ἔγγραφα τῆς
Μονῆς προγενέστερα τοῦ ἔτους 1875, καταστραφέντα
ἴσως ἐκ πυρκαϊᾶς ἢ ἄλλης αἰτίας, διὰ τοῦτο δὲν ἔχομεν

17) Θέσις ἐν Σόμῃ.

18) Εἰς ἄλλο ἐγγράφον ἢ διαθήκουσα γράφει: «καὶ βάλλω τὸν
ἀγιον Δημήτριον μάρτυραν».

πλείονα νὰ εἴπωμεν περὶ τῶν κατὰ τὴν ἀρχαίαν Μονήν,
πρῶτοι δὲ ἡγούμενοι αὐτῆς θεωροῦνται οἱ ἀδελφοὶ Κάλ-
λιστος καὶ Νεόφυτος, οἵτινες καὶ ἀνεκαίνισαν τὴν Μονήν,
ὡς λέγομεν ἐφεξῆς.

Γ

Η ΤΕΛΕΥΤΑΙΑ ΑΝΟΙΚΟΔΟΜΗΣΙΣ ΤΗΣ ΜΟΝΗΣ

Τῆ 22 Ὀκτωβρίου τοῦ ἔτους 1775 ἡ Κοινότης Σύμης ἐξελέξατο καὶ διώρισεν Ἡγούμενον τῆς Μονῆς Πανορμίτου τὸν ἱερομόναχον Νεόφυτον Κακακίον· ἀλλὰ τῆ 4 Μαρτίου 1777 διορίζεται Ἡγούμενος ὁ πρεσβύτερος αὐτοῦ ἀδελφὸς Κάλλιστος, δι' οὗ λόγους ἀκαλούθως ἐκτιθέμεθα. Ἀμφότεροι οἱ ἀδελφοὶ οὗτοι, εὐρόντες σεσαθρωμένα καὶ κατηρειπωμένα τὰ πάντα ἐν Πανόρμῳ, κατέγιναν ἀκαμάτως καὶ μετὰ θερμοῦ ζήλου καὶ ἀνεκάνισαν τὸν τε ναὸν καὶ τὴν Μονὴν ἤτοι τὰς περὶ τὸν ναὸν οἰκοδομὰς καὶ ἐντὸς ὀλίγων ἐτῶν εἰς πέρας ἤγαγον τὸ ἔργον, σπουδαῖον ἐν γένει τυγχάνον τρωντι, πολύμοχθον δὲ καὶ πολυδάπανον διὰ τε τοὺς χρόνους ἐκείνους καὶ διὰ τὴν ἀπόκεντρον τῆς νήσου θέσιν, ἐν ἣ ἱδρύεται ἡ Μονή.

Καὶ ὁ μὲν ναὸς ἀνεκάνισθη ἐκ βάθρων, τῶν δὲ περὶ τὸν ναὸν οἰκοδομῶν πολὺ μέρος διετηρήθη ὡς εἶχε πρότερον καὶ μάλιστα τὰ ἰσόγαια θολωτὰ δωμάτια, κυριώτατα δὲ ἀνεκάνισθησαν ἐκ θεμελίων πολλὰ μέρη τῶν παλαιῶν οἰκοδομῶν ἀπειλοῦντα κατάρρευσιν, νέα δὲ δωμάτια προσετέθησαν, πρὸς δὲ τούτοις καὶ εὐρεντάτη αἴθουσα, τ ρ ά π ε ζ α καλουμένη, ἐν ἣ ἐστιῶνται κατὰ τὴν Πανήγυριν τῆς Μονῆς οἱ προσκυνηταί· διεσκευάσθη ἐπίσης καὶ ἐπεξετάθη ὁ περὶ τὴν Μονὴν κήπος· οὕτω δὲ δικαίως ἐθεωρήθη ὅτι ἀνεκάνισθη ἐξ ὑπαρχῆς ἡ Μονή. Ἡ τοιαύτη ἀνεκάνισις ἐπερατώθη μηνὶ Μαίῳ τοῦ ἔτους 1783, ὡς δηλοῦται ἐκ τῆς ἐπὶ μαρμαρίνης πλακῶς

ἐπιγραφῆς, ἐντετειχισμένης πρὸς τὰ δεξιὰ τῷ εἰσιόντι παρὰ τὴν θύραν τοῦ ναοῦ, ἔχουσα ὡς ἑξῆς :

» Κατὸ τὸ ρ ψ π γ' Μαΐου κ γ'.

» Ἀνεκάνισθη ἐκ θεμελίων οὗτος ὁ θεῖος καὶ πάνσεπτος ναὸς τοῦ Ἀρχαγγέλου Μιχαὴλ Πανερμιώτου σὺν πάσῃ τῇ οἰκοδομῇ τοῦ Μοναστηρίου διὰ συνδρομῆς καὶ ἐξόδων πάντων τῶν ἀπανταχοῦ εὐλογημένων χριστιανῶν, ἀρχιερατεύοντος δὲ καὶ τοῦ ἁγίου Ρόδου κκυρίου κύρ. Καλλινίκου, ἡγουμενευόντων τε Καλλίστου καὶ Νεοφύτου τῶν ἱερομονάχων, ἐπιτροπεύοντος δὲ καὶ τοῦ κῆρ χατζῆ Μιχαὴλ Τσατταλιοῦ, Ἀρχιτέκτων δὲ ὄν Μαστρ—Ἀναστάσης Καρναβᾶ· Ρόδιος. Τοὺς εὐσεβεῖς φύλαττε ὡς Ταξιάρχης. Τοὺς ἐν θαλάσῃ πλέοντας εὐδώσον ὡς προστάτης. Τοὺς ἐν νόσεις ἴασε. Πάντας τοὺς εἰσερχομένους εἰς τὸν ναὸν σου ἐνθάδε καὶ εὐρισκομένους καὶ τοὺς προσκαλοῦντάς σε βοήθησον ἐν τάχει, ἵνα τιμῶσι τὴν σὴν μεγίστην χάριν.»

Τὴν ἐπιγραφὴν ταύτην ἐγράψεν, ὡς εἰκάσω, αὐτὸς ὁ ἀρχιτέκτων Ἀναστάσιος Καρναβᾶ· γράμμασιν ἀναγλύπτοις κεφαλαίοις, ἤτοι καθ' ὃν τρόπον γλύφονται ἀνάγλυπτοι αἱ ἐπιγραφαὶ ἐπὶ τῶν ἐν τοῖς μουσουλμανικοῖς νεκροταφείοις ἐπιστημάτων, ἐκ Ρόδου εἰθισμένος εἰς τοῦτο. Ὁ Ἀναστάσιος Καρναβᾶς οὗτος ἐξ ἀφορμῆς τῆς ἀνοικοδομήσεως τῆς Μονῆς ἐνυμφεύθη καὶ ἀποκατέστη ἐν Σύμῃ, ἐνθα ἐτι ὑπάρχει οἰκογένεια Καρναβᾶ.

Περὶ τὸν θά ἦτο καὶ νὰ εἴπωμεν ὅτι κατόπιν κατὰ διαφόρους καιροὺς διάφοροι οἰκοδομαὶ προσετέθησαν εἰς τὴν Μονὴν, παραμορφώσασαι τὸ ἀρχικὸν τετραγώνον περιλίου σχέδιον αὐτῆς.

Δ

ΠΡΟΤΟΙ ΗΓΟΥΜΕΝΟΙ
ΚΑΛΛΙΣΤΟΣ Α΄. (1777—1788;
ΝΕΟΦΥΤΟΣ Α΄. (1775—1793);

Ἐν τῇ ἀνωτέρῳ παρατεθείσῃ ἐπιγραφῇ ἀναφέρονται Ἡγούμενοι συγχρόνως ἀμφοτέρω οἱ ἀδελφοὶ Κάλλιστος καὶ Νεόφυτος οἱ Κακακιοί· εἶδομεν δὲ προηγουμένως καὶ πότε ἐκάτερος διωρίσθησαν. Ταῦτα διαλευκαίνονται ἐκ τῶν ἑξῆς.

Πρεσβύτερος ἀδελφὸς ἦν ὁ Κάλλιστος, ὅστις λέγεται ὢν ὑπερήφανος ἅμα καὶ ἰδιότροπος, διετέλει δὲ Ἡγούμενος τῆς Μονῆς τοῦ Σωτήρος τῆς Νερᾶς. Ρέκτης ὁμοῦ καὶ ἄοκνος ἦν ὁ Νεόφυτος, ὅστις καὶ σκοπὸν ἔθετο καὶ ἐπηγγέλλετο τὴν ἀνακαίνισιν τῆς Μονῆς τοῦ Πανορμίτου· μετέβη δὲ καὶ εἰς Μιτυλήνην, ὅθεν ἐπέστρεψεν ἀποκομίζων καὶ χρήματα, ὧν τὰ πλεῖστα ἐδαπάνησεν ἐν τῇ ἀνοικοδομήσει τῆς Μονῆς. Διὰ τοῦτο οἱ Συμαιοὶ διώρισαν Ἡγούμενον τοῦ Πανορμίτου τὸν Νεόφυτον μηνὶ Ὀκτωβρίῳ τοῦ 1775· ἀλλὰ τοῦτο ἀκριβῶς παρώργισεν τὸν Κάλλιστον· διηγοῦντο δέ μοι γέροντες καὶ ἑριδα διὰ τοῦτο μεταξὺ τῶν ἀδελφῶν, καθ' ἣν ὁ Κάλλιστος ἰσχυρίζετο φωνάζων ζωηρῶς: «ἐγὼ ἴμαι καὶ πᾶνω, ἐγὼ ἴμαι καὶ κάτω», ἐννοῶν ἑαυτὸν μόνον Ἡγούμενον ἀμφοτέρων τῶν Μονῶν, τῆς τε τοῦ Σωτήρος καὶ τῆς τοῦ Πανορμίτου. (19) Ἐπειδὴ δὲ οἱ ἀδελφοὶ εὗτοι ἐκέκηντο

19) Ἐκ τῶν τοιοῦτων διηγήσεών του ἴσως ἐσχηματίσθη ἡ παράσις ὅτι ἡ Μονὴ τοῦ Πανορμίτου ἦν μετόχιον τῆς τοῦ Σωτήρος.

ἀξίαν λόγου περιουσίαν, ἰθροῦντο δὲ ἅμα ὡς οἱ μόνοι κατάλληλοι, ἵνα προᾶξωσι τὴν Μονὴν τοῦ Πανορμίτου, διὰ ταῦτα οἱ Συμαιοὶ ἐνέκριναν καὶ διώρισαν Ἡγούμενον καὶ τὸν Κάλλιστον μηνὶ Μαρτίῳ τοῦ ἔτους 1777, ἵνα μὴ προσβάλωσι τὴν φιλοτιμίαν αὐτοῦ, ὡς πρεσβυτέρου, συναινοῦντος φιλαδέλφως καὶ πατριωτικῶς τοῦ Νεοφύτου, ἀμφοτέρους δὲ ἐτίμων καὶ ἀνεγνώριζον Ἡγούμενους τῆς Μονῆς καὶ ἐν τῇ ἀνωτέρῳ παρατεθείσῃ ἐπιγραφῇ τοιοῦτους ἀνέγραψαν αὐτούς.

Καὶ οὐδόλω; τῶντι δυσηρεστεῖτο ὁ Νεόφυτος, ὅστις ἀκαμάτως ἐμόχθει καὶ περιοδεῖα; ἐξετέλει ὑπὲρ τῆς Μονῆς, ὡς ἀποδεικνύεται καὶ ἐκ συστατικοῦ περὶ τούτου γράμματος ἀπὸ 13 Σεπτεμβρίου τοῦ ἔτους 1783 τοῦ Μητροπολίτου Ρόδου, ἐν ᾧ Ἡγούμενος ἐννοεῖται ὁ Κάλλιστος, ὁ δὲ Νεόφυτος ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ ἀναφέρεται ὡς ἀντιπρόσωπός του. Μετ' οὗ πολλά δ' ἔτη (ἴσως ἐν ἔτει 1785) ἀποβίωσαντος τοῦ Καλλίστου, ἔμεινε μόνος Ἡγούμενος ὁ Νεόφυτος, ὅστις ἐξηκολούθησε καλλωπίζων καὶ προάγων τὴν Μονήν.

Ἐπὶ τοῦ Νεοφύτου Α΄ κατεσκευάσθη καὶ τὸ ἔξοχον καὶ ὄρατον τῶντι τέμπλον τοῦ ναοῦ, ἐκ ξύλου σκληροῦ καὶ ἀσήπτου λεπτότατα γεγλυμμένον καὶ καλλιτεχνικώτατα ἐξεργασμένον ἐν γένει τε καὶ ἐν τοῖς καθέκαστα ὑπό τινος ἴσως Κῶνου Μαστροδιάκου Ταλιαδοῦρου, ἵνα δὲ μὴ μειωθῇ ἡ καλλιτεχνικὴ ἀξία αὐτοῦ, οἱ κατὰ καιροῦς Ἡγούμενοι καὶ οἱ ἔφοροι τῆς Μονῆς δὲν ἐπέστρεψαν τὴν ἐπιχρῦσῶσιν αὐτοῦ, ὅπως συνειθίζεται κοινῶς διὰ τὰ ξύλινα μάλιστα τέμπλα. Πρωτεύει δέ, ὡς φρονῶ, καὶ διακρίνεται τὸ τέμπλον τοῦ Πανορμίτου ὡς μοναδικὸν μεταξὺ ἄλλων, ὧν τινὰ μάλιστα λέγονται ἔργα τοῦ αὐτοῦ τεχνίτου.

Τοῦ αὐτοῦ τεχνίτου ἔργον εἶναι ἴσως καὶ τὸ ἰδιαίτερον ἐν τῷ ναῷ εἰκονοστάσιον, ὅπερ καὶ μόνον ἐπεχρυσώθη, ὡς περιβάλλον τὴν μεγάλην ἀργυρόχρυσον εἰκόνα τοῦ Ταξιάρχου

Ἀπεβίωσε δὲ ὁ Νεόφυτος Α΄ κατὰ τὰ τέλη Ἰουλίου τοῦ μηνὸς Δεκεμβρίου τοῦ ἔτους 1793 καὶ διεδέχθη αὐτὸν ὁ ἀνεψιὸς του Νεόφυτος Β΄.

Ε΄

ΗΓΟΥΜΕΝΟΣ ΝΕΟΦΥΤΟΣ Β΄. (1794—1838).

Ὁ Νεόφυτος Α΄ εἶχε παρ' αὐτῷ ἐν τῇ Μονῇ ἀνεψιὸν Νικόλαον, ὃν καὶ εἰς Πάτριον ἀπέστειλεν, ἵνα σπουδάσῃ, ὡς ρητῶς ἀναφέρει ἐν τῇ διαθήκῃ του, πρὶν ἢ εἶτι ἰδρυθῆν ἢ ἐν Σύμῃ Σχολῇ τῆς Ἁγίας Μαρίας, ἐν ἣ κατόπιν ὁ ρηθεὶς Νικόλαος ἐπ' ὀλίγον χρόνον ἐφοίτησε, συμμαθητὴν ἔχων τὸν Κωνσταντῖνον Βαρδαλάχον, μεθ' οὗ καὶ συνέδεσε στετὴν φιλίαν, ἐφ' ἣ καὶ ἐνηβρύνετο ὁ Νικόλαος χειροτονηθεὶς ἱερομόναχος κατὰ τὰ τέλη Δεκεμβρίου τοῦ ἔτους 1793, μετωνομάσθη Νεόφυτος ἐκ σεβασμοῦ πρὸς τὸν θεῖόν του καὶ τῇ 1ῃ Ἰανουαρίου τοῦ ἔτους 1794 διωρίσθη Ἡγούμενος τοῦ Πανορημίτου καὶ ἀπεδείχθη δραστηριώτερος καὶ τῶν θεῶν του ἐργαζόμενος πρὸς προαγωγὴν τῆς Μονῆς. Ἄλλ' ἢ μακρὰ ἡγουμενεῖα αὐτοῦ ὑπῆρξε πλήρης κινδύνων, περιπετειῶν καὶ ἐπεισοδίων.

Ὁ Νεόφυτος Β΄ ἦτο φιλόκαλος καὶ φιλόμουσος, διὸ πρωτοβονλίᾳ αὐτοῦ καὶ δαπάναις κατὰ τὸ πλεῖστον τῆς Μονῆς ὁ ἀνεψιὸς του Γεώργιος Μαραβέλιος ἐσπούδασε τὴν ἰατρικὴν ἐν Παταβίῳ τῆς Ἰταλίας (20). Εἶδεν ὁμοῦς ὁ Νεόφυτος Β΄ τὴν Μονὴν κινδυνεύουσαν τὸν ἔσχατον κίνδυνον τελείας καταστροφῆς καὶ ἀφανισμοῦ, διασωθεῖσαν δὲ δι' ἐκτάκτων προσπαθειῶν καὶ ὑπερόγκων χρη-

(20) Περὶ τοῦ Γεωργίου Μαραβελίου, ἢ Μαραβέλλη, ὅσως εἰδήσεις, ἔχομεν θέλομεν ἐκθέσει ἐν ἰδίᾳ πραγματείᾳ περὶ αὐτοῦ τε καὶ περὶ τῶν ἐν Σύμῃ δημοτικῶν ἰατρῶν.

ματικῶν θυσιῶν, ὡς θὰ ἴδωμεν ἐκ ἐξῆς (κεφάλαιον Η'). Ἐκτραγείσης τῆς Ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως, εἶδε τὴν Μο- νὴν ζημιουμένην πολλαχῶς καὶ κατανήσασαν εἰς ἄ- κραν πτωχείαν· αὐτὸς δὲ συντηρητικὸς ὢν καὶ φροντίζων νὰ ἐξοικονομῇ τὰς ἀντιξόους περιστάσεις, ὑπέπεσεν εἰς τὴν δυσμένειαν, τῶν ἐπιτηδευομένων ἄκραν φιλοπατρίαν ὧς δηλοῦται καὶ ἐκ ἐπιστολῆς πρὸς αὐτὸν τοῦ δοιδίμου Πατριάρχου Ἀλεξάνδρειας Θεοφίλου, ἐν Πάτιμῳ τὰς διατριβὰς ποιουμένου. Ἡ δυσμένεια αὕτη εἶχε τοσοῦτον κερυφωθῆ, ὥστε ἐν ἔτει 1832 κατεδιώχθη ἀπὸ τῶν Συμαίων, οἵτινες κατήγγειλαν αὐτὸν πρὸς τε τὴν ὀθωμανικὴν Κυβέρνησιν εἰς Κωνσταντινούπολιν καὶ πρὸς τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον, ζητοῦντες τὴν παῦ- σιν καὶ ἐξορίαν αὐτοῦ· ἀλλὰ μὴ ἐπιτυχάνοντες τοῦ σκο- ποῦ τῶν, ἀπεπειράθησαν νὰ συλλάβωσι καὶ ἀποπέμφω- σιν αὐτὸν αὐτοδικουίντες. Τὴν ὕβριν ταύτην διέφυγεν ὁ Νεόφυτος, διότι, ἐνῶ εἰστία ἐν τῷ ἡγουμενείῳ τοὺς ἀ- ποσταλέντας, ἵνα τὸν συλλάβωσι, διέλαθεν αὐτοὺς καὶ τοὺς ἐξῶθι τοῦ ἡγουμενείου φυλάσσοντα· καὶ διὰ κρυ- φίας διόδου ἐξῆλθε τῆς Μοῦνης καὶ ἐπεβίβασθη ὑδραϊ- κοῦ, ὡς λέγεται, πλοίου, ὅπερ ἔτυχε προσωρισμένον ἐν τῷ λιμένι τῆς Μοῦνης καὶ δι' αὐτοῦ ἀπῆλθε καταφυγὼν εἰς Κύπρον, ὅθεν ὁμοῦς ταχέως μεταμεληθέντες μετεκαλέ- σαντο αὐτὸν οἱ Συμαῖοι καὶ πομπωδῶς ἐνεκατέστησαν πάλιν αὐτὸν εἰς τὴν ἡγουμενείαν τῆς Μοῦνης.

Ὁ Νεόφυτος εἶχε σχέσεις στενὰς καὶ προσωπικὴν φι- λίαν μετὰ πολλῶν ἐκ τῶν συγχρόνων αὐτῷ Ἑλλήνων ναυτικῶν καὶ μάλιστα πλοιάρχων τῆς Ὑδρας, ἐξόχως δὲ τοῦ ναυάρχου Ἀνδρέου Μιαούλη καὶ τοῦ πατρὸς του· κατέγινε δὲ μετὰ ζήλου καθ' ὅλην τὴν μακρὰν ἡγουμε- νείαν του εἰς προαγωγὴν ἐν γένει τῆς Μοῦνης καὶ τοῦ πε-

ρὶ αὐτὴν εὐρυτάτου περιβόλου καὶ κήπων, ἀλλὰ κατέλι- πεν αὐτὴν λίαν πτωχὴν ἐνεκα τῶν παντοίων ἀνεχημάτων καὶ τῶν καιρικῶν περιστάσεων, ἀποβιώσας ἐν τῇ Μοῦνῇ τῇ 20ῃ Νοεμβρίου τοῦ ἔτους 1838 ἐν ἡλικίᾳ ἑτῶν ὀγδοή- κοντα τριῶν.

Ἄξιον ἰδιαιτέρας μνείας εἶναι ἐν τῷ κεφαλαίῳ τούτῳ, ὅτι ἐπὶ τοῦ ἡγουμένου Νεοφύτου Β' ἐξεδόθη ὑπὸ τοῦ Σουλτάνου Σελίμ τοῦ Γ' ὑψηλὸν Φιρμάνιον, ἀπαγορευ- ὄν τὰς παντοίας αὐθαιρεσίας τῶν προσωρισμένων εἰς τὸν λιμένα τῆς Μοῦνης Μουσουλμάνων ὑπαλλήλων τῆς τουρκικῆς Κυβερνήσεως, οἵτινες, καίτοι ἀξιόυμενοι πά- σης φιλοξενίας καὶ περιποιήσεως δωρεάν, τοσοῦτον ὅ- μως ἀπαιτητικοὶ κατήντων, ὥστε ἀπῆλθον ἐν τέλει καὶ «ἐνοίκιον ὀδόντων» !!

Τὸ Φιρμάνιον τοῦτο ἐπεκαλέσθησαν πολλάκις οἱ ἡ- γούμενοι Ἡσαΐας καὶ ἄλλοι, τελεσφόρω· ἀποκρούσαντες ἐπεμβάσεις αὐθαιρέτους ἐν τοῖς κτήμασι τῆς Μοῦνης, Πα- ραθέτομον δὲ τὴν ἐν τοῖς ἀρχαίοις τῆς Μοῦνης ἀποκειμέ- νην μετάφρασιν αὐτοῦ καίτοι ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον συγ- κευμένην, καθὼς γενομένην προδιήλω· ὑπὸ ἀδεξίου μετα- φράστου.

Παραθέτομον ἐπίσης πανομοιότυπον αὐτοῦ (fac— similé). Φέρει δὲ τὸ φιρμάνιον τοῦτο πολλάς διακοσμή- σεις καὶ ἄφθονα στίγματα χρυσοβαφῆ μεταξὺ τῶν στί- χων τοῦ κειμένου, ὅπισθεν δὲ ἐπισημειώσεις μονογράμ- μους.

« Μετάφρασις

» Ὑψ. αὐτοκρατορικοῦ Βερατίου, ἐκδοθέντος

» τῇ 17 Ζυλιτζῆ 1220

» (=τῇ 8ῃ Μαρτίου 1806).

» Πρὸς σὲ Χασάν βέη, Μουτεσσαρίφη τῆς ἐπαρχίας
 » Ρόδου καὶ Ναίπη· τῇ ἀφίξει τοῦ αὐτοκρ. Φιρμανίου
 » Μου γνωστὸν ὑμῖν ἔστω :

» Ὁ ἐν Κωνσταντινουπόλει τῶν Ῥωμαίων Πατριάρχ-
 » ρης μετὰ τῆς ὑπ' αὐτὸν Συνόδου, τῆς συγκειμένης ἐκ
 » τῶν ἐν τῇ Βασιλευούσῃ Μου οἰκούντων Μητροπολιτῶν
 » δι' ἐνοφραγίστου ἀναφορᾶς τῶν ἀνεφέρθησαν πρὸς τὸ
 » ἐνδοξον Διβάνιον, (ἐκθέσαντες), ὅτι ἐπὶ τῶν ὑπὸ τὴν
 » ἐποποιίαν τοῦ Πατριάρχου βακουφικῶν κτημάτων,
 » ἐπειδὴ κατὰ τὸ εἰς χεῖρας του ὑψηλὸν μου τῆς συνθή-
 » κης Φιρμάνιον, ἐνῶ δὲν εἶναι πρέπον νὰ ἐπηρεάζονται
 » καὶ καταπιύζονται εὐάριθμοὶ τινες πτωχοὶ μοναχοί, οἱ
 » μονάζοντες εἰς τὸ ἕτερον Μοναστήριον τῆς ὑπὸ τὴν δι-
 » καιοδοσίαν τῆς Ρόδου τῆς Σύμης, Πανορμίτης λε-
 » γόμενον τῶν Ταξιαρχῶν, οἵτινες ἀλλαγόθεν οὐδένα πό-
 » ρον ζωῆς ἔχουσιν, εἰμὴ διὰ τῆς ἐλεημοσύνης τῶν ἀν-
 » θρώπων τὰ πρὸς τὸ ζῆν πορίζονται, καταπιεζόμενοι
 » καὶ ἀδικούμενοι παρὰ τινῶν πλοιάρχων πλοίων μετὰ
 » τοῦ πληρώματός των καὶ ἄλλων τινῶν, οἵτινες ἐκτὸς
 » τοῦ ὅτι πίνουσι καὶ τρώγουσι δωρεὰν ἐκ τῆς ρηθείσης
 » Μονῆς, προσέτι τολμῶσι νὰ ζητῶσιν ἀπ' αὐτῶν ἐπὶ
 » λόγῳ : πεῖτου τὰ τ καὶ ν τ ἰ ς κ κ ι ρ α σ ἰ, ἦτοι χρή-
 » ματα δι' ἐντιμισθίαν οἰκίσεως καὶ ἐνοίκιον ὀδόντων,
 » ἀνεφέρθησαν πρὸς τὸν μνησθέντα Πατριάρχην, ὅστις
 » μετὰ τῆς ὡς εἴρηται Συνόδου του ἐξητήσατο τὴν ἐκδο-
 » σιν μιᾶς ἱερᾶς Μου διαταγῆς πρὸς κατάλασιν τῶν
 » ἐναντίον τῆς συνθήκης καὶ τῆς αὐτοκρατορικῆς Μου θε-
 » λήσεως διαπραττομένων τοιοῦτων καταχρήσεων.

» Παρατηρηθέντων τῶν ἐν τῷ ἐνδόξῳ μου Χαζίνῃ
 » διατηρουμένων ἀρχείων, τῶν περὶ μοναχάδων τῶν

Φιρμάνιον τοῦ Σουλτάνου Σαλίμ τοῦ Γ'.

»ἐπισκόπων ἀφορώντων, ἐν οἷς ἐμπεριέχονται τὰ (ἐξῆς):
 »ὄτι εἰς τὰς ὑπὸ τὴν δικαιοδοσίαν τοῦ Πατριαρχικοῦ
 »Θρόνου ὑποκειμένας ἐκκλησίας καὶ εἰς τὰ αὐταῖς ὑπα-
 »γόμενα κτήματα, ἴτοι εἰς ἀμτέλους, κήσους ἐλαύεις καὶ
 »τοιφλίχα, εἰς τὰ χωράφιά των καὶ τσαίρια, εἰς τὰς πα-
 »νηγύρεις των καὶ εἰς τὰ Μοναστήριά των, εἰς τὰ ἀ-
 »γιάσιματα καὶ εἰς τοὺς μύλους των, καὶ εἰς τὰ παρα-
 »πλήσια αὐτῶν κτήματα, οἰκίας, ἐργαστήρια καὶ εἰς ὅσα
 »ἄλλα ταῖς ἐκκλησίαις εἰσὶν ἀφιερωμένα βακούφια πράγ-
 »ματα καὶ αἰγοπρόβατα, οὐδεμίᾳ ἔξωθεν συγχωρεῖται
 »ἐπέμβασις ἐπ' αὐτῶν, καὶ ὡς ἀνέκαθεν ὑπάρχουσιν,
 »οὔτω νὰ οἰκιοποιῶνται καὶ ἐξυσισζώνται, καὶ τοῦτο
 »ἀπὸ τὸ εἰς τοῦ Πατριάρχου τὰς χεῖρας δοθὲν καὶ
 »ὑπάρχον τῆς συνθήκης Φιρμάνιον σαφῶς ἀπο-
 »δεικνύεται καὶ πικρόρημα ἐπὶ τούτῳ ἐγένετο· ἡ-
 »δη δὲ κατὰ τὴν ἀναφορὰν καὶ κατὰ τὸ ὡς εἴρηται
 »παράρηγῃα διὰ νὰ ἐνεργηθῶσι τὰ περαιτέρω ἐξεδόθη
 »τὸ αὐτοκρατορικὸν Μου Φιρμάνιον καὶ διατάτω ἅμα
 »τῇ ἀφῆξει τῆς ἐκτελεστῆς Μου ταύτης διαταγῆς συμφώ-
 »νως τῇ ἐννοίᾳ αὐτοῦ νὰ πράξητε καὶ ἐνεργήσητε κατὰ
 »τὴν σαφῆ ἐννοίαν τοῦ ἀνά χεῖρας τοῦ Πατριάρχου Φιρ-
 »μανίου Μου τῆς συνθήκης· οὕτω ἀπαρλλάκτως ἐπειδὴ
 »εἰσὶ κατακεχωρημένα καὶ εἰς τὰ ἀρχεῖα τοῦ ἐνδόξου
 »Χαζινέ Μου, σπεύσατε σεῖς, πρὸς οὐς ἀποφαίνομαι,
 »Μουτσαρίφη καὶ Ναῖπη, νὰ ἐνεργήσητε καὶ ἐκτελέση-
 »τε ἄνευ τινὸς ἀπίδοντος· εἰς τὸ σ ο υ ρ ο ὑ τ ι ο ν τοῦτο
 »καὶ ἐναντίον τῆς αὐτοκρατορικῆς Μου θελήσεως καὶ
 »διαταγῆς, καταπαύοντες τὰς παρὰ τῶν τοιούτων πλοιάρ-
 »χων συμβαινούσας καταπιέσεις καὶ ἀδικίας εἰς τοὺς
 »πτωχοὺς τούτους μοχαλοὺς τοῦ ρηθέντος Μοναστηρίου

»ἀπὸ τοῦ νὰ ζητῶνται παρ' αὐτῶν χρήματα ἐπὶ λόγῳ ἐ-
 »νοικίων καὶ δι' ἄλλας προφάσεις.
 » Γενέσθω κατὰ τὸ περιεχόμενον.»

Τοῦ ὑψηλοῦ Σουλτανικοῦ Φιρμάνιου τούτου εἰδικαί
 τινες φράσεις καὶ μάλιστα ἡ περὶ «τοῦ τῆς συνθήκης
 Φιρμάνιου», εἰ δοθῶς ἔχει ἐν τῇ μεταφράσει ταύτῃ, ὡς
 καὶ αἱ περὶ τῶν λοιπῶν ἐν γένει διατάξεων αὐτοῦ, εἰσὶν,
 ὡς φρονοῦμεν, ἄξιαι λόγου σχετικῶς πρὸς τὰς προνομίας
 τῆς Ἐκκλησίας καὶ τοῦ Ἔθνους ἡμῶν.

ΣΤ'

ΣΧΕΣΕΙΣ ΚΑΙ ΕΥΛΑΒΕΙΑ ΤΩΝ ΥΔΡΑΙΩΝ
ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΜΟΝΗΝ

Ἡ Μονὴ τοῦ Πανορμίτου ἦτο γνωστὴ ἀνέκαθεν εἰς πάντας σχεδὸν τοὺς ὁμογενεῖς ναυτικούς, οἵτινες μεγάλην εἶχον εὐλάβειαν πρὸς τὸν Παναρμιώτην, ὥστε πάντοτε σχεδὸν δούκι διέλκεον ἔξωθεν τῆς Σύμης, καὶ ἂν μὴ ἔτι ἐξηναγάζοντο ὑπὸ ἐναντίων ἀνέμων, προσωρμίζοντο ὅμως εἰς τὸν φιλόξενον καὶ ἀσφαλῆ λιμένα τῆς Μονῆς, ἵνα προσκυνήσωσι τὸν μεγαλόχαρον ὡς ἐπιταλείται ὁ Ταξιάρχης, τελέσωσιν ἀγιασμόν, καὶ προσφέρωσι ταξιμάτα ἠξιοῦντο δὲ πάντοτε θερμῆς ὑποδοχῆς ὑπὸ τῶν κατὰ καιροὺς Ἐγχομένων καὶ τοῦ λοιποῦ προσωπικοῦ τῆς Μονῆς, καὶ παντοδαπὰ εἶδη προσεφέροντο σίτοις, ἕξ ὧσων ἄφθονα ἐπὶ τούτῳ ἐφρόντιζε νὰ ἔχη ἡ Μονή. Τινὲς δὲ τῶν πλοιάρχων, περισσῶς θερμοὶ διασῶται τοῦ Πανορμίτου, καὶ εἰς τὰ πλοῖά των ἔδιδον τὸ ὄνομα τοῦ Πανορμίτου, καὶ τὴν σημαίαν του ἀνήρτων εἰς ἀντὰ καὶ ποσοστὸν τι ὡς μερίδιον ὄριζον αὐτῷ ἐκ τῶν κερδῶν αὐτῶν.

Ἄλλὰ καὶ εἰς πλείστους ἄλλους ὁμογενεῖς κατοίκους ἀπωτάτων καὶ μεσογείων μερῶν ἦτο γνωστὴ ἡ Μονὴ καὶ ἕξ ἄλλων ἀφορμῶν, κυριώτατα δὲ ἐκ τῶν ταξειδίων τῶν εἰς Ἱερουσαλὴμ προσκυνητῶν (χατζήδων), οἵτινες κατὰ πᾶν ἔτος πολυκλήθει; ἄλλοτε δι' ἰστιοφόρων μεγάλων πλοίων, ἐπὶ τούτῳ ἐκναυλουμένων, μετέβαινον

εἰς τοὺς Ἁγίους Τόπους, μακρὸν οὕτω καὶ περιπετειῶδες πολλαίς, ἐνίοτε δὲ καὶ κινδυνῶδες, ἐπιχειροῦντες ἐν πλήρει χειμῶνι ταξείδιον. Τούτων δὲ οἱ διερχόμενοι ἔξωθεν τῆς Σύμης προσήγγιζον ἀταραιτῶς εἰς Πανορμίτην, ὅπως προσκυνήσωσι τὸν ἀρχιστράτηγον καὶ ἔλεγον τὴν Μονήν: π ρ ὦ τ ο ν π ρ ο σ κ ῦ ν η μ α. Περίεργον δὲ εἶναι ὅτι τινὲς ἐγνώριζον τὸν Πανορμίτην χωρὶς νὰ γνωρίζωσιν ὅτι κεῖται ἐπὶ τῆς Σύμης.

Ἐκ πάντων ὅμως τῶν ναυτικῶν οἱ Ὑδραῖοι ἐξαιρετικὴν ὄλω; ἢ μᾶλλον τὴν πρώτην κατεῖχον θέσιν μεταξὺ τῶν προσκυνητῶν τῆς Μονῆς. Καὶ ἦτο τῶντοι ἡ εὐλάβεια τῶν Ὑδραίων περισσὴ καὶ αἱ σχέσεις αὐτῶν στενώτεραι καὶ συχνότεραι ἀπὸ τοῦ προπαρελθόντος αἰῶνος καὶ δὴ καὶ αἱ δωρεαὶ αὐτῶν πλουσιώτεραι. Ὑδραῖος δὲ, ὡς λέγεται, συνετέλεσε κατὰ πολὺν εἰς διάσωσιν τῆς Μονῆς, ἀπειληθείσης ὑπὸ βεβαία; καταστροφῆς ἐν ἔτει 1815 (κεφ. Η'). Ἄλλὰ πόθεν καὶ πότε ἔλαβον ἀρχὴν ἡ τε ἐξαιρετικὴ εὐλάβεια καὶ αἱ ἐξαιρετικαὶ σχέσεις τῶν Ὑδραίων πρὸς τὴν Μονὴν οὐκ ἔχομεν εἰπεῖν.

Κατ' αὐτὸ τὸ ἔτος τῆς ἀνοικοδομήσεως τῆς Μονῆς παρατηροῦμεν ἐν τῶν δωματίων αὐτῆς φέρον ἀνωθι τῆς θύρας αὐτοῦ τὴν ἐπιγραφὴν:

«Παντελῆ Ζώρζη Ὑδραῖον, 1783.»

Ἐκ τούτου δὲ τὸ δωμάτιον τοῦτο διετήρησε τὴν ἐπωνυμίαν: «Ὑδραῖικον» μέχρι τοῦδε, οἰκοδομηθὲν συχνῶς τῇ ἀνακαινίσει τῆς Μονῆς; δαπάναι; τοῦ εἰρημέτου Ὑδραῖου, περὶ οὗ οὐδὲν ἄλλο γνωρίζομεν. Ἦτο δὲ καὶ εἶναι μέχρι τοῦ νῦν τὸ δωμάτιον τοῦτο ἡ καλλιτέρα πρὸς ὑποδοχὴν αἰθουσα, οἱ δὲ ἐν αὐτῷ γινόμενοι δεκτοὶ ναυτικοὶ ἐδύναντο νὰ ἔχωσι πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν αὐτῶν

τόν τε λιμένα καὶ τὰ πλοιά των. Ἐν γένει δὲ ἡ θέσις τοῦ δωματίου προδίδει τὴν καλαισθησίαν, ἅμια δὲ καὶ τὴν νηόφιλον πρόνοιαν τοῦ ἐκείνου αὐτὴν πάντως ἀπὸ σκοποῦ Ὑδραίου ναυτικοῦ.

Εἶναι δὲ πραγματικῶς ἄξιαι θαυμασμοῦ ἢτε εὐλάβεια καὶ αἱ σχέσεις τῶν Ὑδραίων πρὸς τὴν Μοιὴν τοσοῦτον μᾶλλον, ὅσῳ καὶ ἡ Ὑδρα αὐτὴ κείται εἰς τὴν ἀντίθετον ἑσχατιάν τοῦ Αἰγαίου ὡς πρὸς τὴν Σύμην. Φαίνεται δὲ ὅτι, καθὰ ἐκ παραδόσεως ἴκονον, ἀροριμὴν κυριώτατα εἰς ταῦτα ἔδωκαν αἱ σιγαλαὶ καὶ σπουδαῖαι ἀνάγκαι τῶν Ὑδραίων πρὸς εὐχερεστέραν προμήθειαν ναυπηγησίμου ξυλείας. Ἐδεικνύοντο δὲ εὐλόγως οἱ Ὑδραῖοι εὐχάριστοι πρὸς τὴν Μοιήν, διότι οἱ πεπειραμένοι καὶ ἐν πολλοῖς ἰκανώτατοι Ἠγούμενοι αὐτῆς διηκόλυνον ἀείποτε τὰς ἐργασίας καὶ διαφοράς, αἱ ἐτύγγανον ἔχοντες οἱ Ὑδραῖοι εἰς μέρη τῆς Μικρᾶς Ἀσίας ἀπέναντι τῆς Σύμης. Οὕτω βλέπομεν τοὺς ἀδελφοὺς Λάζαρον καὶ Γεώργιον Κουντουριώτας ἐν ἔτει 1818 παρακαλοῦντας τὸν Ἠγούμενον Νεόφυτον Β' νὰ ὀδηγήσῃ τὸν ἀπεσταλμένον των Καπιτάν Σάββαν πρὸς προμήθειαν ξυλείας ναυπηγησίμου. Ἐλέγετο δ' ἔτι ἐκ παραδόσεως ὅτι καὶ τις συγγενής, ἴσως πάππος τοῦ ναύαρχου Ἀνδρέου Μιαούλη, εἶχε ταφῆ κατὰ τὸν προπαραελθόντα αἰῶνα ἐν τῇ Μοιῇ. Ἐξόχως ὅμως τὸ ἐξῆς ἐπεισόδιον χαρακτηρίζει ζωηρότατα τὴν βαθεῖαν καὶ ἀμέριστον πρὸς τὸν Πανορμίτην εὐλάβειαν καὶ ἀφοσίωσιν τῶν Ὑδραίων ναυτικῶν.

Κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ παρελθόντος αἰῶνος, πόλεώς τινος μεγάλῃς τῆς νοτιοδυτικῆς Εὐρώπης εὐρισκομένης ὑπὸ ἀποκλεισμόν ἢ ἐν ἐμπολέμῳ καταστάσει, πλοῖον ὕδραϊκὸν κατώρθωσε νὰ πωλήσῃ εἰς κατοίκους τῆς πόλεως

ἐκείνης οἶτον, ὁ δὲ πλοίαρχος καὶ οἱ ναῦται ἠγόρασαν ἢ ἀπέκτησαν δι' ἀνταλλαγῆς διάφορα ἀντικείμενα ἐν ἀγνοίᾳ ἀλλήλων. Ἀφοῦ δὲ τὸ πλοῖον ἀνέχωρησεν ἐπιστρέφον εἰς Ὑδραν, κατελήφθη κατὰ τὸν διάπλουν ὑπὸ σφοδρᾶς τρικυμίας, ἐξ ἧς ἐκινδύνευσσε τὸν ἑσχατον τῶν κινδύνων, διὸ ὁ πλοίαρχος καὶ οἱ ναῦται ἐπεκαλοῦντο πάντες μιᾷ φωνῇ τὸν Πανορμίτην, ὅστις παρὰ τοῖς Ὑδραίοις καὶ πλείστοις ἄλλοις τῶν Ἑλλήνων ναυτικῶν ἀντικαθιστᾷ ἐν τοιαύταις περιστάσεσι τὸν ἅγιον Νικόλαον, «τὸν Ποσειδῶνα Χριστιανῶν» κατὰ τὸν ποιητὴν, καὶ συγχρόνως κατὰ διάνοιαν ὄριζον ἕκαστος καὶ τὰ τὰ ξίματά των. Παρελθούσης δὲ τῆς τρικυμίας καὶ σωθέντος τοῦ τε πλοίου καὶ τοῦ πληρώματος αὐτοῦ ἐκ θαύματος τοῦ Πανορμίτου, ὡς εὐλαβῶς ἐπιστεῦθη, καὶ ἀφοῦ τὴν τρικυμίαν διεδέχθη εὐδία ἢ μᾶλλον οὐριος καὶ εὐάρεστος ἄνεμος, ὅτε κατὰ τὴν εἴρωνα σημαϊκὴν παροιμίαν: «ὁποῦ ἐπνίγη ἐξημετάνοισσε», τὴν δὲ σκληρὰν καὶ ἀτέλιδα ἀγωνίαν διεδέχθησαν διαχύσεις, ἦρξαντο καὶ οἱ Ὑδραῖοι ναῦται μεταξὺ ἀλλήλων διηγούμενοι τὰς συγκινήσεις, αἱ ἐδοκίμασαν κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς τρικυμίας καὶ τοῦ κινδύνου καὶ ὠμολόγουν ὅτι ἕκαστος ἔταξαν τοῦ Πανορμίτου, ἐκκληκτοὶ δὲ ἀντελήφθησαν ὅτε ὅλοι παρόμοια πράγματα ἔταξαν διὸ καὶ ἀμέσως παρουσίασαν αὐτά, κομίσαντες ἐπὶ τοῦ καταστρώματος ὅτε παρετήρησαν ὅτι ἦσαν πράγματι ὁμοίμορφα μέρη, ἦτοι τεμάχια πολυελαίου, κατελήφθησαν δὲ ὑπὸ θλίψεως, διότι ἔλειπεν ὁ κορμὸς διὰ νὰ προσαρμωθῶσιν αὐτῶν. Ἄλλ' ἐν τῷ μεταξὺ ἀντιληφθεῖς ὁ Πλοίαρχος τὰ συμβαίνοντα καὶ πλησιάζοντας ἐκ περιεργείας κατενόησεν ἀμέσως μετὰ χαρᾶς ὅτι κατεῖχεν αὐτὸς τὸν ἐλ-

λείποντα κορμόν τοῦ πολυελαίου τοῦθ' ὄπερ εὐθὺς ἀνήγγειλεν εἰς τούτῳ ναύταις του, ὁμολογήσας συγχρόνως ὅτι καὶ οὗτος εἶχε τὰ ξεῖμα τὸν κορμόν εἰς τὸν Πανορμίτην· συνεκινήθησαν δὲ πάντες εὐλόγως βαθύτατα ἐκ τῆς παραδόξου συμπτώσεως, μάλιστα ἀφοῦ, συναρμόσαντες τὰ τεμάχια ἐπὶ τοῦ κορμοῦ εὐκολώτατα, εἶδον ἀπαρτισθέντα ἀρτιμελῆ, ὠραιοτάτον καὶ πολυτιμώτατον πολυέλαιον καὶ ἐνηθρύνοντο ἅπαντες διὰ τὸ ἔξοχον τὰ ξεῖμα, ὄπερ εἶχον κατὰ τὸ ταξίδιον τῶν ἐκεῖνο νὰ προσφέρωσιν εἰς τὸν Πανορμίτην.

Ὅτε δὲ τὸ πλοῖον ἔφθασεν εἰς Ὑδραν, οἱ ναῦται, ἅμα ἀποβιβασθέντες, δὲν ἔλειψαν κατὰ τὴν παρά τοις ναυτιλλομένοις συνήθειαν νὰ διηγῶνται μετὰ λεπτολογίας τὰ τοῦ ταξιδίου των, τὰ τῆς τρικυμίας, ἥτις τοῦς εἶχε καταλάβει καὶ τὰ περὶ τοῦ ταξιδίου των εἰς τὸν Πανορμίτην.

Ἐπὶ τῆς τότε νέου ἐκκλησίας ἐν Ὑδρᾷ τῆς Παναγίας, οἱ δ' ἐπίτροποι αὐτῆς φιλοτιμώτατα ἠμιλλῶντο νὰ διακοσμήσωσι καὶ πλουτίσωσιν αὐτήν· μαθόντες λοιπὸν οὗτοι τὰ τοῦ πολυτίμου πολυελαίου, ὑπεξήρσαν ἐπιτηδείως τὸ κομβολόγιον τοῦ πλοίαρχου, ὄπερ ἀπέστειλαν ὡς σημάδι εἰς τὸν ναύκληρον τοῦ πλοίου, ὅστις οὕτω παραπεισθεὶς εὐκόλως παρέδωκε τὸν πολυέλαιον, κομισθέντα εὐθὺς εἰς τὴν ἐκκλησίαν καὶ ἀναρτηθέντα ἀμέσως ἐν καταλλήλῳ θέσει· ὅτε δὲ κατόπιν εὐθὺς οἱ ἐπίτροποι ὠδήγησαν εἰς τὴν ἐκκλησίαν σκοπίμως τὸν πλοίαρχον, διὰ νὰ ἴδῃ τὰ νέα ἀποκτηθέντα πρὸς διακόσμησιν αὐτῆς ἀναθήματα, ἠπόρησεν οὗτος σφόδρα, ἰδὼν τὸν πολυέλαιον καὶ εἶπεν ὅτι καὶ ἐκεῖνος ἔχει ἓνα ἄλλον εἰς τὸ κράβι ἀπαράλακτον διὰ τὸν Πανορμίτην, ἀλλὰ

συντόμως κατενόησε τὸ τέχνασμα, διὸ καὶ κατέστη σύντομος... Τότε οἱ ἐπίτροποι τῷ εἶπον :

— Ἐ! καπιτάν... τώρα ἡμεῖς τὸ κάμιαμεν καὶ τὸν ἐφέραμεν ἐδῶ ἀπὸ ζῆλόν μας διὰ τὴν Παναγίαν· ἀλλὰ, ἂν θέλῃς, εἶσαι νοικοκύρης νὰ τὸν ξεχωρέσῃς τουλόγου σου καὶ νὰ τὸν πάρῃς εἰς τὸν Πανερμιώτην.

Τοῦτο ὅμως δὲν ἀπετόλμησε νὰ πράξῃ ὁ Ὑδραῖος πλοίαρχος καὶ οὕτως ἔκτοτε τὸ πολύτιμον ἐκεῖνο κειμήλιον ἔμεινε κοσμοῦν τὴν ἐκκλησίαν τῆς Παναγίας τῆς Ὑδρας· οὕτως ἄλλως τε διεσώθη ἐκεῖ, καθόσον, ἂν ἐκομιζέτο εἰς Πανορμίτην, πιθανώτατα ἦθελε κινδυνεύσει ν' ἀπεμποληθῇ κατὰ τὸν ἐν ἔτει 1815 σοβαρώτατα τὴν Μοῆν ἀπειλίσαντα κίνδυνον (κεφ. Η'.)

Οὕτως ἤκουσα οὐχὶ ἄπαξ τὴν ἀνωτέρω ἀφήγησιν οὐ μόνον παρὰ Συμαίων, ἀλλὰ καὶ ἐν ἔτει 1875 ἐν Κωνσταντινουπόλει παρὰ Ὑδραίου κηροποιοῦ, ὅστις ἔβεβαίον ὅτι ὁ πλοίαρχος ὠνομάζετο καπιτάν Βάτης ἢ Βάθης, ἐνῶ παρ' ἄλλων λέγεται Δημήτριος Σαρκόσης. Ἀγνοοῦσι δὲ ἢ παραλείπουσι τὴν ἀνωτέρω παράδοσιν οἱ γράψαντες περὶ τοῦ πολυελαίου τούτου, οὗτινος ἢ εἰκὼν καὶ ἐδημοσιεύθη ἐν τῷ «ἐθνικῷ ἡμερολογίῳ» τοῦ κ. Κ. Φ. Σκόκου τοῦ ἔτους 1906.

Διετίθησαν δὲ τὸν ζῆλόν των οἱ Ὑδραῖοι πρὸς τὴν Μοῆν μέχρις ἐσχάτων. Οὐχὶ δὲ πρὸ πολλῶν ἐτῶν ἐπὶ τῆς ἡγουμενείας Μακαρίου Β' ὁ Ὑδραῖος εὐπατρίδης· ἀείμνητος ΠΑΝΟΣ ΤΡΕΚΑΣ ἐδωρήσατο τῇ Μοῆν ἑλπίων καὶ μεγαλοπρεπῆ κώδωνα χιλίων ὀκτάδων, κατασκευασθέντα ἐν Ρωσίᾳ, ἢ δαπάνη τοῦ ὁποίου προήρχετο ἐκ τῶν ποσοστῶν, ἅτινα ἐξεχώριζεν ἐκ τῶν κερδῶν τῶν ναυτικῶν του ἐπιχειρήσεων ὠρσιμένως· χάριν κατασκευῆς

τοιούτου κώδωνος, κατ' οὐδένα τρόπον μεταπεισθέντος νὰ διαθέσῃ πρὸς ἄλλον σκοπὸν τὴν διατεθειμένην διὰ τὸν κώδωνα δαπάνην, ἀνεληθοῦσαν, ὡς ἐλέγετο, εἰς τριακόσια εἰκοσάφραγα. Ἄπ' ἐναντίου μάλιστα ὁ μνηθεὶς Ὑδραῖος κατὰ κοινὸν ἀρχαῖον τῶν Ὑδραίων πόθον ἐκθύμως καὶ συχνὰ παρώτρυνε καὶ εἰς ἀνέγερσιν ὅσον οἶόν τε μεγαλοπρεποῦς κωδωνοστασίον, ὑποσχόμενος καὶ χάριν αὐτοῦ γενναίαν συνδρομὴν, ὡς ἐπίσης καὶ ἕτερος εὐπατρίδης Σπυριώτης ὁ ἐν Πειραιεὶ Ἀθανάσιος Μαρουλάκης εἰς ταῦτο παρεκίνει καὶ ἀξιόλογον συνδρομὴν ἐπὶ τούτῳ ὠρισμένως κατέβαλεν, ἅμα βεβαιωθείς ὅτι ἐπὶ τοῦ νῦν ἠγουμενεύοντος Παν. κ. Ἰγνατίου ἀπεφασίσθη καὶ ἤρχισεν ἡ ἀνέγερσις ὠραίου καὶ μεγαλοπρεποῦς κωδωνοστασίου, ὅπερ ἤδη καὶ πλησιάζει νὰ περατωθῇ ἐντελῶς.

Ζ

ΕΥΛΑΒΕΙΑ ΚΑΙ ΠΡΟΣΦΟΡΑΙ ΤΩΝ ΡΩΣΩΝ
ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΜΟΝΗΝ

Φαίνεται ὅτι κατὰ τὸν παρελθόντα αἰῶνα, ὅτε ρωσικοὶ στόλοι διέπλεον τὸ Αἰγαῖον, πλοῖα πολεμικὰ ρωσικὰ προσωρμίσθησαν εἰς τὸν λιμένα τοῦ Πανορμίτου, τὰ δὲ πληρώματα αὐτῶν ἐγνώρισαν τὴν Μονὴν καὶ ἐξ εὐλαβείας ἤρχισαν ἕκτοτε νὰ προσφέρωσιν αὐτῇ χρηματικὰ βοηθήματα, ἐκ τούτου δὲ ἔλαβεν ἀρχὴν ἡ συνήθεια νὰ διενεργῶνται κατ' ἔτος ἢ κατὰ περιόδους, συνδρομαί, ἤτοι ἀφιερώματα, μεταξὺ τῶν πλοιάρχων καὶ ἀξιωματικῶν καὶ τῶν πληρωμάτων τῶν πλοίων τῶν ἐν τῷ Αἰγαίῳ ρωσικῶν στόλων καὶ ἀποστέλλωνται πρὸς τὴν Μονήν.

Καὶ τοιαῦτα μὲν κατ' ἀρχάς, ἱστορίαν γράφοντες τῆς Μονῆς, συνεπεραίνομεν, ἐξ ὧν, ἐκ παραδόσεως ἔχων, ἀσαφῶς καὶ συγκεχυμένως διηγείτο ὁ Συμαῖος Συναΐτης μοναχὸς Γεώργιος ὁ Μακρόβιος· ἀλλὰ κατόπιν παρετηρήσαμεν ὅτι ταῦτα καὶ βεβαιοῦνται ἐκ τοῦ ἐξῆς ἐγγράφου, ὅπερ, τοῦτο μόνον ἐκ παρομοίων αὐτῷ ἄλλων, μετὰ πολλὰς περιπετείας αὐτοῦ περισωθὲν ἐπιμελεία τοῦ γράφοντος ταῦτα, εὑρηται ἤδη ἀποκειμένον ἐν τοῖς ἀρχείοις τῆς Μονῆς, ἔχον οὕτω :

• No 106.

» Διὰ προσταγῆς τοῦ ὑπερεξοχωτάτου Ναυάρχου τοῦ
» αὐτοκρατορικοῦ ἱμπερατορικοῦ ρωσικοῦ στόλου καὶ τῶν
» στρατευμάτων, Κομαντάντε Ἰνκάλπιτε εἰς τὰς δυνάμεις
» θαλάσσης καὶ στερεῶς τῆς Μεσογείου, Ἀδριατικοῦ κα

»Αιγαίου πελάγους, γενεράλ και καβαλιέρ διαφόρων
 »ταγματών δὲ Σενιάβιν εἰς... και με τὸ περιέσω
 »τοῦ ἐλαμπρ. Παύλου Τζάννε, Τρανολατόρου τοῦ Κο-
 »λεγκίου St Petersburg εἰς τὰς ἐξωτερικάς ὑποθέ-
 »σεις και Κομανάιντες εἰς Ὑδραν εἰς...

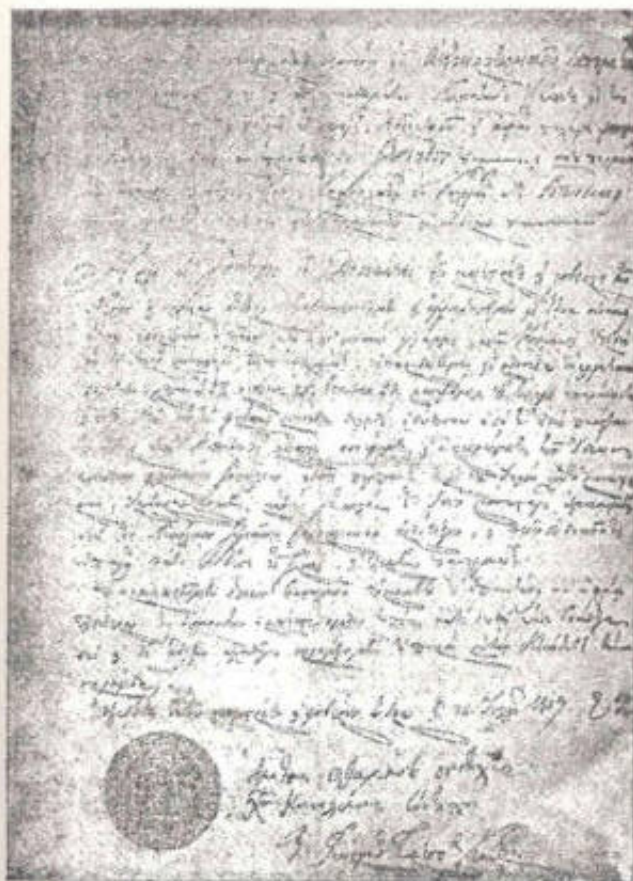
» Ἡμεῖς οἱ Σύντυχοι οἱ Διοικηταὶ τοῦ μαγιστρά-
 »του και γοβέρου τῆς νήσου και χώρας Ὑδρας βεβαιο-
 »ποιοῦμεν και ἐμμετροῦμεν εἰς ὅ(ν)τινα ἀνίκει, ὅτι ὁ
 »ἐπιφέρων τὸ παρὸν μας ἀποδεικτικὸν γράμμα κατὰ Κυ-
 »ριάκος ἱερεὺς ἐκ τοῦ ἱεροῦ μοναστηρίου τοῦ Πανερμιώ-
 »του, παραδώσαμεν εἰς μωνίδα ἐνεργητικὴν:

» πολιτικά φλωρία 527
 » φουντούκια 75
 » βενέτικα 20
 » μαντζάρικα 16
 » τάλαρα τεσσαράκοντα και ἐπτὰ

» τὰ αὐτὰ γρόσια μωνίδα δηλαδὴ ἐδώθησαν ἀπὸ τὴν ἐδῶ
 » πιάτσαν τῆς Ὑδρας ἀπὸ Καπετάνιου ῥώσσοις συνάγ-
 » ματα και ἀφιερῶματα τῶν ἰδίων, κατὰ τὴν χρονικὴν
 » συνήθειαν, ἅτινα πέμπονται πρὸς τὸ ἱερὸν αὐτὸ μοναστή-
 » ριον ἱμβαρκαρισμένα μετὴν σακολεύαν τοῦ ἰδίου μονα-
 » στηρίου, ἐξουσιασμένη ἀπὸ τὸν Νικόλαον Συμαῖον, ζοι-
 » σπιανὸν ὀρθόδοξον, και θεοῦ εὐδοκοῦντος ὑτάγει διὰ
 » τὸ νησί τῆς Σήμης και λιμένα Πανερμιώτη.

» Παρακαλοῦμεν ὅποιον βασιλικὸν ἀρμαμέντο τοῦς ἀ-
 » παντήσαι νὰ ἀφήσῃ ἐλεύθερον τὸν δρόμον τῶν μάλι-
 » στα χρειᾶς τιχούσης νὰ τοῦς δοθῇ κάθε βοήθεια, διὸ
 » και εἰς ἐνδειξιν ἀληθείας σφραγίζομεν τὸ παρὸν μετ' ἑ
 » Κοινότητος τὴν σφραγίδα.

» Ἐξεδύθη ἐκ τοῦ μαγιστράτου και γοβέρου Ὑδρας τῆ

Ἐξοικον ἔγγραφο

- » 22 Ιουλίου 1807. *Ε(τος) Π(αλαιόν).
 » (Τ. Σ.) (ύπογ), διμίτρις Τζαμαδός σίντιχως
 » » Χ". Κανελάκης σίντιχως
 » » Γεώργιος Τρίππος Καν)ρης»

Τὸ ἔγγραφο τοῦτο, ἠριθμημένον ὄν, ἦτοι φέρων ἀριθμὸν διεκπεραιώσεως, τυγχάνει ἐπίσημον, ἅτε ἐκδεδομένον ὑπὸ τῆς ἐπισημοῦ Ἀρχῆς τῆς διοικήσεως τὴν Ὑδραν, διατελοῦσαν τὸ τῆνικαῦτα ὑπὸ τὴν κατοχὴν τῆς Ρωσίας· ὁ δ' ἐν αὐτῷ μνημονεόμενος (Δημήτριος) Σινιάβινς ἦτο ἀρχηγὸς τοῦ ρωσικοῦ στόλου καὶ τῶν ρωσικῶν στρατευμάτων ἐν τῇ Μεσογείῳ.

Τὸ ἔγγραφο ἄρα τοῦτο, πολύτιμον διὰ τὴν ἱστορίαν τῆς τοῦ Πανορμίτου Μονῆς, ἴσως δὲν θέλει κριθῆ ὡς ἀνάξιον λόγου καὶ διὰ τὴν ἱστορίαν τῆς Ὑδρας (παράβ. Κ. Σάθα «Τουρκοφ. Ἑλλόδα» σελ. 578) ἕποσημ. 1) διὸ καὶ παρατίθεται πανομοιότυπον (fac-similé) αὐτοῦ ἐκ φωτογραφήματος ἐν μικρογραφίᾳ. Παρητηροῦμεν δὲ ὅτι, ἐνῷ παρὰ Σάθα (ἐνθα ἀνωτέρω) ὁ Γεώργιος Τρίππος διακρίνεται ὡς «Γ ρ α μ μ α τ ε ὕ ς» (ἐν μεταφράσει), εἰς τὸ παρ' ἡμῖν ἔγγραφο ὑπογράφει αὐτὸς οὗτος Ἑλληνιστὶ ὡς Κ α ν (τ σ ι λ ι ἔ) ρ η ς (chance-lier), ἐπειδὴ τοιοῦτος τίτλος, ὡς φαίνεται τῷ ἐδόθη παρὰ τῆς ρωσικῆς κατοχῆς.

Ἐν τούτοις, ἀμεληθεῖσης ἀκολούθως, ὡς εἰκάσομεν, τῆς κατὰ τὴν χρονικὴν συνήθειαν συντάξεως συνδρομῶν ὑπὲρ τῆς Μονῆς Πανορμίτου ἐκ τῶν πληρωμάτων τῶν ρωσικῶν πολεμικῶν πλοίων, ἀντικατεστάθησαν ἄλλως· αἱ τοιαῦται προσφοραὶ ἀξιοματικῶν

καὶ πληρωμάτων τῶν ἐν τῷ Αἰγαίῳ ρωσικῶν στόλων. Καὶ διὴ ἐνεργεῖα εὐσεβῶν Ρώσων Ναυάρχων, γνωριζόντων τὴν χρονικὴν συνήθειαν καὶ σεβομένων τὴν Μονὴν, ὠρίσθη νὰ χορηγῆται αὐτῇ κατ' ἔτος ἐξ αὐτοῦ τοῦ Αὐτοκρατορικοῦ Ταμείου τῆς Ρωσίας ποσὸν τι, ὅπερ καὶ ἀπεστέλλετο αὐτῇ κατὰ διαφόρους χρονικὰς περιόδους μέχρι τοῦ 1884 ἐπὶ τῆς ἡγουμενείας Μακαρίου Β'.

Δῶρον δὲ ἰδιαίτερον τῆς εὐσεβοῦς Ρωσίας ἀνάκειται ἐν τῷ ἱερῷ ναῦ τῆς Μονῆς ὠραῖος χρυσόπαστος ἐπιτάφιος ἀποσταλεὶς αὐτῇ ἐπὶ Ἠγουμένου Ἱεροθέου Α' ἐπιμελεία τοῦ τότε ἐν Κωνσταντινουπόλει Γενικοῦ Προξένου τῆς Ρωσίας Ζαχαρίου Ζαχάρωφ, τοῦ ἐκ τῆς ἐν τῇ Προποντίδι νήσου Κουτάλεως (Κούταλης).

H.

ΚΙΝΔΥΝΟΣ ΚΑΙ ΔΙΑΣΩΣΙΣ ΤΗΣ ΜΟΝΗΣ ΕΝ ΕΤΕΙ 1815.—
ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΗΣ ΡΟΔΟΥ ΑΓΑΠΙΟΣ

Ἐν ἔτει 1815 στάσεως ὡς λέγει ἡ παράδοσις, ἐν Ἀτταλείᾳ ὑφισταμένης τῶν ἐντοπίων θωμανῶν, ἀπεστέλλετο ὑπάλληλος τῆς Ὑψηλῆς Πύλης, κομίζων διαταγὰς πρὸς τὸν ἐκεῖ Στόλαρχον, τὸν ἐντεταλμένον τὴν καταστολὴν τῆς στάσεως, προσωρμίσθη δὲ εἰς τὸν λιμένα τῆς Μονῆς, ἄγνωστον ἂν δι' ἐναντίους ἀνέμους ἢ δι' ἄλλον τινὰ λόγον, τῇ 30ῃ Μαρτίου τοῦ ἔτους 1815.

Ἡ Μονὴ τότε ἔνεκα ἐπικρατούσης ἐπιδημίας τῆς ἐπαράτου πανώλους (21) ἀπηγόρευεν αὐστηρῶς τὴν ἐλευθέραν συγκοινωνίαν τῶν εἰς τὸν λιμένα προσορμιζομένων πλοίων. Καὶ διετηροῦντο μὲν διὰ τοῦτο κεκλεισμέναι

(21) Ἡ πανώλης καὶ τὴν Σόμην ἐμάστιγεν ἐπανειλημμένως, ἥς οἱ κάτοικοι ἐπίτητον σοβαρὴς ἀπώλειας, δοάκις ἐνέσκηψαν ἐν τῇ νήσῳ ἐπιδημία αὐτῆς, καταλιποῦσα πάντοτε φοβερὰς ἀναμνήσεις. Μετὰ διάλειμμα μακρὸν πολλῶν ἐτῶν, τελευταίαι ἐπιδημίαι αὐτῆς ἐγένοντο ἐν ἔτει 1811 καὶ 1815, αἵτινες καὶ διακρίνοντο ἐν τῇ πικρῇ ἀναμνήσει ὑπὸ τὰς ἐπωνυμίας πρῶτα καὶ δεῦτερα θανατικά. Οἱ κάτοικοι, ἅμα καὶ ἐνὲς μόνου κρούσματος διακιστωθέντες, κατέφυγον δικασπιρόμενοι ἀνά τὰς ἐξοχάς, ἐνθα ὑπῆρχον καταλύματα κατάλληλα, ἐν εἰς διαμένον κατὰ οἰκογενεάς, ἀποφεύγοντας οὕτω ἀποτελεσματικῶς τὸν ἐκ τοῦ μολύσματος κίνδυνον, τοῦθ' ὅπερ δὲν κατάρθουν μένοντες ἐν τῇ πόλει, ἐνθ' ἄλλως καὶ οἱ ἐν αὐτῇ καταλειπόμενοι ἠρκαωμένοι ἐσώζοντο ἀσφαλῶς. Ἦσαν δὲ τὰ ἐξοχικά ταῦτα καταλύματα ἀπλὰ ἀλλὰ φιλόκαλοι ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον καὶ ἀνταὶ κατοικίαι, καθὰ ἀποδεικνύεται ἐκ τινων ἐπιδικασζομένων, εἰς δλοκλήρου διαφέρουσαι τῶν ἀπλοιστάτων δηγῶν (σφμ. 12), ἂν καὶ οὕτω ἐπίσης ἐπωνυμοῦντο. Εἶχον χωριστὸν μαγειρεῖον καὶ φοβρον καὶ χειρῶν ἐσθημένον, ἐκτισμένοι πάντοτε ἀντὸς περιβολίων. Εἰς μίαν δὲ εἰς αὐτῶν εἶρον ἐπὶ λίθου ἀργεῦθ, ἐν-

αἱ πύλαι αὐτῆς, ἀλλ' ἐχορηγοῦντο εἰς τὰ πληρώματα τῶν πλοίων τὰ ἀναγκαῖα τροφίμα καὶ ἄλλα χρειώδη. Τοῦτ' αὐτὸ ἐγένετο καὶ μάλιστα περισσῶς (μὲ τὸ παραπάνω κατὰ τὴν ἔκφρασιν γερόντων, διηγοιμένων τὸ συμβάν) διὰ τὸ πλοῖον τοῦ ἀνθρώπου τῆς Ὑψηλῆς Πύλης, δι' ὃν, ὡς ἐννοεῖται εὐκόλως, ἀφθονα καὶ ἀξιόλογα ἦσαν τὰ ἰδίᾳ χορηγηθέντα εἶδη, ὅστις ὅμως αὐθαίρετως ἀπῆτει νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὴν Μονὴν μετὰ τῶν ἀνθρώπων του. Μὴ πειθομένων δὲ τῶν ἐν τῇ Μονῇ, ὁ ρηθεὶς ὑπάλληλος ἐξεμάνη σφόδρα καὶ ἐκ διαταγῆς αὐτοῦ οἱ ἀνθρωποὶ του ἤρχισαν νὰ πυροβολῶσι κατὰ τῆς Μονῆς, φραίνονται δὲ ὅτι σφαῖρά τις ἀστοχίσασα προσέβαλεν αὐτὸν τοῦτον, ὃν κατέρριψεν ἄπνουν ἄμέσως δὲ οἱ ἀνθρωποὶ του ἀπέδωκαν

τεταχισμένον παρὰ τὴν θύραν τοῦ οἰκίσκου, κεχυραγμένον τὸ ὄνομα τοῦ ἰδιοκτήτου μετὰ τῆς χρονολογίας τῆς οἰκοδομῆς οὕτω:

X (ατζε) ΔΙΜΙΤΡΙ ΦΟΤΗ 1762

Ἡ χρονολογία αὕτη εὐδαίως ἀναγέρεται εἰς ἐπιγεμῖαν ἄλλην τῆς πανώλους ἐν Σόμῃ.

Ἡ Κοινότης Σόμης, ὅπως προέβη τὰς σοβαρὰς καταστροφὰς, ἃς συχνὰ ἐπέτερον ἡ πανώλης, ἀπεφάσισε τῷ 1815 καὶ ἐπέβαλλε καθάρσεις, ἃς ἐτήρει αὐστηρότατα, καὶ σφραγίδα ἰερατικῶν τῶν δικαστηρίων κατεσκεύασε, φέρουσα τὸν Ποσειδῶνα ἐπὶ θαλάσσης μετὰ τρικίνης καὶ ἐπιγραφῆν: «ΣΦΡΑΓΙΣ ΤΩΝ ΤΗΣ ΣΥΜΗΣ ΠΑΣΑΠΟΡΤ- (Ι)ΩΝ, 1816» παρὰ. «Δελτίον ἱστορ. καὶ ἀθηνεῦ. Ἐταιρείας τῆς Ἑλλάδος» τοῦ 1901 σελ. 52. Ὁκοδομήθη δὲ λοιμοκαθατήριον «Λαζαρέτιον» ἐκ τριῶν θάλων μετὰ θαλαμῶν ἐπὶ τοῦ βραχίονος, τοῦ διατελλέντος τοὺς λιμένας Αἰγιαλὸν καὶ Χαράνιον, ἐκ τὰ καταπλέοντα πλοῖα. Ἄλλο δὲ λοιμοκαθατήριον ἐκ ζωμάτων θολωτῶν ἐκτίσθη ἐν τῷ περιβολῇ τῆς Ἐκκλησίας τῆς Παναγίας Ἀληθινῆς ἐν ἰκανῇ ἀποστάσει τότε ἐβρισκομένης ἀπὸ τῆς πόλεως. Ἐν τοῖς ζωματίοις τοῦτοις ἀπεμονοῦντο οἱ ἐν τῇ πόλει προσβαλλόμενοι ὑπὸ τῆς πανώλους. Τὰ ζωμάτια ἀπελομαίνοντο εὐχερῶς, καιομένου ἐντελῶς παντὸς τοῦ περιεχομένου αὐτῶν καὶ οὕτως ἐχρησίμευσαν οἱ αὐτοὶ θάλοι πρὸς νέαν ἀπομόνωσιν, μὴ μένοντες ἐν αὐτοῖς μολίματος πρὸς μετάδοσιν τοῦ νοσήματος.

τὸν φόνον εἰς πυροβολισμόν, ριφθέντα δὴθεν ἀπὸ τῆς Μονῆς, ἐνῶ οἱ ἐν τῇ Μονῇ οὔτε ἐπυροβόλουν, οὔτε εὐρέθησαν εἰς ἀνάγκην νὰ πυροβολήσωσι, προσπαθοῦντες νὰ πείσωσι τὸν ρηθέντα ὑπάλληλον νὰ παραιτηθῇ τῶν αὐθαιρέτων ἀξιώσεών του.

Καὶ οἱ μὲν ἄνθρωποι τοῦ φρονευθέντος καὶ οἱ τοῦ πληρώματος τοῦ πλοίου, πάντες Μουσουλμάνοι, εὐθύς ἐξωργίσθησαν μανιώδεις, συμφώνως ἀποδόντες, ὡς εἴρηται, τὸν φόνον εἰς πυροβολισμόν δὴθεν ἀπὸ τῆς Μονῆς, ἀνεχώρησαν δὲ παραχρῆμα, κομίζοντες τὸν νεκρὸν τοῦ φρονευθέντος εἰς Ρόδον καὶ μένεα πνέοντες καὶ ἀπειλοῦντες νὰ καταγγείλωσι τὸ γεγονός, διὰ νὰ ἐπέλθῃ ἄμεσος καὶ φοβερὰ ἡ ἐκδίκησις καὶ ἡ τιμωρία

Ὁ δὲ Ἡγούμενος κατενόησε τὸ μέγεθος τοῦ κινδύνου, ὅστις οὕτω ἀπροόπτω; ἐληφθεν ἀπειλῶν διὰ τῶν ἐσχάτων κακῶν οὐ μόνον αὐτὸν ἀλλὰ καὶ δλόκληρον τὴν Μονὴν ὅλως ἀδίκως· ὅθεν ἐσπευσμένως ἀνήγγειλε τὸ ἀπαίσιον συμβάν εἰς τὴν Κοινότητα Σύμης· εὐθύς δὲ ἐσπευσαν εἰς τὴν Μονὴν ὁ Σούμπασης, ὁ Μουσουλμάνος καὶ μόνος ἀντιπρόσωπος τοῦ Σουλτάνου ἐν τῇ νήσῳ κατὰ τὰς προνομίας αὐτῆς, ὁ Πρωτόγερος, ἦτοι Δήμαρχος τῆς νήσου καὶ ἄλλοι καὶ ἐνήργησαν ἀνακρίσεις. Συνετάχθη δὲ μακρὰ ἐκθεσις πρὸς τὸν Διοικητὴν Ρόδου, ἐκθέτουσα τὴν κατὰ πάντα ἄψογον στάσιν καὶ συμπεριφορὰν τοῦ τε Ἡγουμένου καὶ πάντων τῶν ἐν τῇ Μονῇ καὶ πιστοποιούσα ὅτι ὁ φόνος προῆλθεν ἐκ τῶν ἀνευτινὸς ἀνάγκης ριφθέντων πυροβολισμῶν ὑπ' αὐτῶν τῶν ἀνθρώπων τοῦ πλοίου, οὐ ἐπέβαινε αὐτὸς ὁ ἀπεσταλμένος.

Προσπάθειαι δὲ πολλαὶ καὶ ποικίλαι καὶ σύντομοι

κατεβλήθησαν κυριώτατα ἐν Ρόδῳ, οὐ μὴν δὲ ἀλλὰ καὶ ἐν αὐτῇ τῇ Κωνσταντινουπόλει, ὅπου δὲν ἔλειπον ἰσχύοντες Μουσουλμάνοι, μάλα εὐνοϊκῶς διακείμενοι τοῖς Συμαίοις, πρὸς ἀποτροπὴν ἢ τοῦλάχιστον πρὸς ἐλάττωσιν ἦτοι μετριασμόν κατὰ τὸ δυνατόν τῶν δεινῶν, ἅτινα ἠπειλοῦν ἀγγίως τὴν Μονὴν ἕνεκα τοῦ ἀπαίσιου συμβάντος, καθόσον οὐδ' ὀπωσιτοῦν ἠλπίζετο ὅτι οἱ ἀρχόδιοι ἤθελον κεισθῆ ὅτι αὐτουργὸς τοῦ φόνον ἦτο ἀδέξις σκοπευτῆς ἢ καὶ ἀδέξιοι σκοπευταὶ ἐκ τῶν ἐπιβαινόντων τοῦ βασιλικοῦ πλοίου. Παράδοσις τις δὲ μάλιστα ἀπέφερεν ὅτι ἐν τῷ πλοίῳ ἐπληρόν τινες σφόδρα ἐχθρικῶς ἔχοντες πρὸς τὸν φρονευθέντα καὶ ἐπιθυμοῦντες τὴν ἐξόντωσιν αὐτοῦ, ἦτις ἐπετεύχθη ὑπὸ τοιαύτας περιστάσεις καὶ ἐφ' ἣ ἐχάρησαν ἐνδομύχως οἱ ἐνδιαφερόμενοι, ἀλλ' ὅμως πάντες οἱ ἐν τῷ πλοίῳ συνεφώνησαν καὶ ἐπέριψαν τὴν εὐθύνην τοῦ φόνου εἰς τὴν Μονὴν· ἐν ἐκείνοις δὲ τοῖς χρόνοις οὐδεμία ὑπῆρχεν ἑλπίς, ὡς εἴρηται, ὅτι οἱ κρατοῦντες ἤθελον ἐπιδειξοῦν τὴν ἐλάχιστην διάθεσιν πρὸς ἐξακριβώσιν τῆς στυγερωτάτης σκισφαντίας.

Καὶ ἐπεκρέματο ἄρα φοβερῶτατος ὁ κίνδυνος ὁ ἀπειλῶν τὴν Μονὴν, ὃν συντιμώτατα, ἀλλὰ καὶ ζσηρότατα χαρακτηρίζετο ὁ τότε Μητροπολίτης Ρόδου Ἀγάπιος ἐν ἰδιοχειρῶν αὐτοῦ σημειώματι περὶ διαφορῶν δανειῶν, ἅτινα ἐχορήγει πρὸς διαφόρους, καὶ ὧν τὰ χρεωστικὰ γραμμάτια ἦτοι ὁμολογίας οἱ ὀφειλέται συνέσπιον ἐκ' ὀνόματι τρίτων προσώπων, διὰ νὰ μὴ παρουσιάζηται δανειστής αὐτὸς ὁ Ἀρχιερεὺς.

Πρὸς ταῖς ἄλλαις προσκαθεταῖς λοιπόν, ἃς ὁ Ἀγάπιος πράγματι φιλοτιμώτατα κατέβαλε πρὸς διάσωσιν τῆς

Μονῆς; (22), ἐχορήγησεν αὐτῇ καὶ δάνεια, περὶ ὧν σημειοὶ τὰ ἐξῆς:

«Σημειώνομεν κάτωθι τὰ ὅσα ἔχομεν νὰ λαμβάνωμεν δι' ὁμολογιῶν ἀπὸ καὶ ἀπὸ τὸ μοναστήριον τοῦ Πανορμιώτου.

» γρόσια.
 » 2288 ἦτοι δύο χιλιάδες καὶ διακόσια ὀγδοήντα ὀκτώ » ἔχμεν νὰ λάβωμεν καὶ ἀπὸ τὸ μοναστήριον τοῦ Πανορμιώτου.

» 1000 ἦτοι χίλια ἔτι δι' ἑτέρας ὁμολογίας ἔχομεν νὰ λαμβάνωμεν ἀπὸ τὸ αὐτὸ μοναστήριον.

» 3000 ἦτοι τρεῖς χιλιάδες γρόσια ἔτι ἔχομεν νὰ λαμβάνωμεν ἀπὸ τὸ μοναστήριον τοῦ Πανορμιώτου τῶν ὁποίων ἡ ὁμολογία εἶναι ἐπ' ὀνόματι Ἀντωνίου Στουπεντζῆ οικονομικῶς γεγραμμένη. ἔχει δὲ καὶ ἡ τιμότης του νὰ λαμβάνῃ εἰς αὐτὴν τὴν ὁμολογίαν 600: γρόσια ὁποῦ ἔδωσεν εἰς τὸν ἴδιον καιρὸν τῶ ἡγουμένῳ τοῦ αὐτοῦ μοναστηρίου Πανορμιώτου *διὰ τὴν χρεῖαν ὁποῦ ἔλαβε τότε τὸ μοναστήριον διὰ τὸν φόρον ὁποῦ ἔγινεν ἐν αὐτῷ τοῦ ἀνθρώπου τῆς Ὑψηλῆς Πόρτας, καὶ ἐκινδύνευε νὰ κρημνισθῆ τὸ μοναστήριον καὶ νὰ σκοτωθοῦν πολλοὶ ἄνθρωποι* εἰς τὸν ἴδιον καιρὸν ἔδωσαμεν καὶ τὰ ἀνωτέρω 3288 γρόσια δάνεια τῶ ἡγουμένῳ τοῦ αὐτοῦ μοναστηρίου Νεοφύτῳ, καὶ εἶναι λοιπὸν ἡ ὁμολογία αὐτῆ ὁποῦ εὐρίσκεται ἡ οἰκονομικὴ εἰς χεῖρας τοῦ Στουπεντζῆ διὰ γρόσια

(22) Ἐν τέλει τοῦ κεφαλαίου τούτου παραθέτομεν ὅσα σημειώμεν ἐν πραγματείᾳ «περὶ τῶν ἐν Ρόδῳ ἀρχιερατευσάντων» ὡς πρὸς τὸν Μητροπολίτην τούτου.

» 3600: ἔξ ὧν τὰ 600 γρόσια εἶναι τοῦ Στουπεντζῆ καὶ ἡ τρεῖς χιλ. ἐδικείμας.

Πράγματι δὲ κατὰ τὴν παράδοσιν ὁ ἐν Ἀτταλείᾳ Στολάρχος εἶχεν ἀποφασίσῃ νὰ μεταβῆ μετὰ τινῶν πλοίων εἰς τὴν Μονὴν καὶ βομβαρδίζων νὰ κατακορημίση αὐτὴν ὅθεν μόνον ἐκ θαύματος τοῦ Ταξιάρχου ἀνεμένετο ἐναγωνίως ἡ διάσωσις τῆς Μονῆς καὶ ἡ ἀποτροπὴ τοῦ ἐπικρομαμένου κινδύνου. οὐχ ἦττον ἐπειδὴ κατὰ τοὺς χρόνους ἐκείνους ἀδύνατον πάντῃ ἀπέβαινε, ὅπως ἀκουσθῆ καὶ οἰαδὴ τις ὑπεράσπισι; κατὰ τῆς καταχθονίου σκοφαντίας; διὰ τοῦτο πᾶσαι αἱ προσπάθειαι ἐστράφησαν εἰς τὴν ἐπίτευξιν τῆς διασώσεως τῆς Μονῆς καὶ τοῦ Ἠγουμένου καὶ τῶν ἀνθρώπων τῆς δι' ἀποζημιώσεως.

Ἐπὶ τούτῳ καὶ ὁ Ἠγούμενος Νεόφυτος Β' καὶ ἐκ τῶν Συμσίων Προκρίτων οἱ ἀρμοδιώτεροι ἐπανελημμένως μετέβησαν αὐτοπροσώπως εἰς Ρόδον καὶ ἐνήργησαν, καθὸ ἀπολαύοντες μάλιστα πολλῆς εὐνοίας παρὰ τῷ Δικαιητῇ Ρόδου καὶ τοῖς ἐν Ρόδῳ ἰσχύουσι Μουσουλμάνοις ἐν τῶν ἐν τέλει καὶ ἄλλοις. Λέγεται δὲ ὅτι συνετέλεσε σπουδαίως εἰς ἀποτροπὴν τοῦ βομβαρδισμοῦ καὶ Ὑδραῖος ναυτικός, οὗ ἀτυχῶς ἀγνοεῖται τὸ ὄνομα οὗτος, διατελῶν ἐν τῇ ὑπηρεσίᾳ τοῦ ἐν Ἀτταλείᾳ ὀθωμανοῦ Στολάρχου, μεγάλως παρ' αὐτοῦ ἠννοεῖτο ἕνεκα σπουδαίων ἐκδουλεύσεών του ἐν τῇ ὑπηρεσίᾳ καὶ κατώρθωσε νὰ μετατρέψῃ τὸ φρόνημα καὶ τὴν ἀπόφασιν τοῦ Στολάρχου εὐμενῶς ὑπὲρ τῆς Μονῆς; ἀλλὰ καὶ τοῦ ὑψ. σουλτανικοῦ Φιρμανίου (κεφ. Ε') τὰς διατάξεις καταλήλως ἐπεκαλέσθησαν οἱ ἐνεργήσαντες.

Καὶ κατορθώθη μὲν νὰ μὴ κρημνισθῆ καὶ καταστραφῆ ἄρδην τὸ Μοναστήριον, οὐδεὶς δὲ τῶν ἐν αὐτῇ νὰ τιμωρηθῆ, ἀλλὰ τὸ Μοναστήριον ὑπεβλήθη εἰς ἀ-

μεσον ἀπότισιν βαριτάτης χρηματικῆς ἀποζημιώσεως, ἦν πράγματι συντομώτατα κατέβαλε, πορισθὲν τὸ πλεῖστον μέρος αὐτῆς τοῦτο μὲν ἐξ ἐκποιήσεως διαφόρων σκευῶν καὶ δὴ πολυτίμων (23), τοῦτο δὲ ἐκ δανείων παρὰ διαφόρων, διὰ τὸ ὑπόλοιπον τῆς ἀποζημιώσεως ἐκδόντος τοῦ Ἡγουμένου χρεωστικὴν ὁμολογίαν πληρωτέαν πρὸς τὸν Διοικητὴν Ρόδου. Οὕτως ἡ Μονὴ διεσώθη μὲν ἀπὸ τοῦ ἀπειλίσαντος αὐτὴν ἐκτάκτου καὶ φοβεροῦ κινδύνου, ἀλλ' ἐπέπεσε εἰς βαρύτερα χρέη, τὰ ὁποῖα βραδέως ἐκ διαλειμμάτων ἐν διαρρέψει χρόνων πολλῶν καὶ μετὰ μεγάλων δυσχερειῶν ἐξώφλησεν· ἐκτὸς δὲ τῆς χρηματικῆς ἀποζημιώσεως διένειμε καὶ παντοῖα δῶρα οὐχὶ μικρᾶς ἀξίας.

Ἐνταῦθα ἀρμόζει τὰ παραθέσωμεν τὰ περὶ τοῦ Μητροπολίτου Ρόδου Ἀγαπίου (σημ. 22), καθὸ μάλιστα συντελέσαντος εἰς διάσωσιν τῆς Μονῆς.

Ὁ Ἀγάπιος, λόγιος ἀνὴρ ἐκ τῆς νήσου Θήρας, οὐχὶ δὲ ἐξ Ἰκαρίας ἢ Μυκόνου (24), ἐχρημάτισε κατὰ Μ. Γεδεῶν ἡγούμενος τῆς Μονῆς Καμαριωτίσσης ἀπὸ τῆς 21 Μαρτίου 1777, ἕως τῆς 1 Νοεμβρίου 1792, ὅτε ἐψηφίσθη Ρόδου Μητροπολίτης, τοιοῦτος δῆθεν διατελέσας, μέχρι τοῦ 1827, ὅτε ἀπέθανε (25).

(23) Μεταξὺ τῶν ἐκποιηθέντων πραγμάτων τῆς Μονῆς ὑπῆρχον, ὡς λέγει ἡ παράδοσις, πολύτιμον ἀργυροῦν ἐπιχεχρωσμένον λιγνὸμπρικον, προελθὸν ἐκ ἑσπερᾶς πλουσίου Ἀνατολίτου ἑμογενοῦς ἐν ἱκανῶς ὡς φάνεται παρῳχημένοις χρόνοις (τὸν παλαιὸν καιρὸν, κατὰ τὴν φράσιν τῆς παραδόσεως).

(24) Μ. Ι. Γεδεῶν «περὶ τῶν ἡγουμένων τῆς Μονῆς Καμαριωτίσσης ἐν «Ἐκκλησιαστικῇ Ἀληθείᾳ» ἔτους ΚΒ' τοῦ 1902 σελ. 509.

(25) Μ. Ι. Γεδεῶν αὐτόθι.

Κατὰ τὸν κώδικα τῆς Μητροπόλεως Ρόδου παρέχοντα ἀκριβεῖς χρονολογίας, τῇ 10 Ὀκτωβρίου 1792 ἀνεδέξατο τοὺς οἴακας ταύτης ὁ κύρ Ἀγάπιος ἐκ τῆς νήσου Σαντορῆνης» παραιτηθεὶς «διὰ τὸ ὑπέργηρον τῆς ηλικίας αὐτοῦ». διεδέχθη δὲ αὐτὸν «τῇ 18 Ἀπριλίου 1822 ὁ Παΐσιος Καμπάνης ὁ ἐξ Ἄνδρου».

Ὁ Ἀγάπιος παραιτηθεὶς ἀπεσύρθη καὶ ἐγκατεβίωσεν ἐν τῇ Μονῇ Πανορμίτου, ἐνθα διεσκεύασεν ἐπὶ τούτῳ ἰδιαίτερον δωμάτιον, ὅπερ μέχρι τοῦ νῦν ἐπικαλεῖται «*δεσποτικὸς*» (ὄντις), ἢ «*δεσποτικὸν*» (κελλί).

Τοῦ Ἀγαπίου ἀνέγων πολλά ἰδιόχειρα γράμματα ἦτοι ἐπιστολάς, ὧν τινα εἶνε ἀρκετὰ ἐκτενῆ, ἀποδεικνύοντα αὐτὸν τρωπὸν λόγιον.

Τὴν ἀρχιερατικὴν στολὴν του μετὰ τῆς μίτρας ὁ Ἀγάπιος ἐδώρησατο εἰς τὴν Μονὴν Πανορμίτου, ἐνθα καὶ διετηρεῖτο ἡ μίτρα μέχρις ἐσχάτων, τῆς ἀρχιερατικῆς στολῆς μετατροπείσης εἰς ἱερατικὴν.

Ὁ Ἀγάπιος δὲν μνημονεύεται ἐν τοῖς *Ἐπισκοπικοῖς καταλόγοις* τοῦ ἀειμνήστου Μητροπολίτου Ἀμασειᾶς Ἀνθίμου Ἀλεξούδη, ἐν *Νεολόγου* πρώτη περιόδῳ δημοσιευθεῖσιν.

Η ΜΟΝΗ ΚΑΤΑ ΤΟΥΣ ΧΡΟΝΟΥΣ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ
ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΕΩΣ

Κηρυχθείσης τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπαναστάσεως ἐν ἔτει 1821, οἱ Συμαῖοι εὐρέθησαν αἰφνης εἰς λίαν δύσκολον θέσιν, καθὼς τῆς Σύμης κειμένης πλησιαίτατα καὶ ἀπέναντι τῆς Ρόδου, ἣτις ἦτο τότε σημαντικὸς σταθμὸς ναυτικὸς τῆς Τουρκίας, ἔχουσα ναύσταθμον καὶ ὠχυρώτετον φρούριον. Εἰς τὴν αὐτὴν θέσιν εὐρέθησαν ἐπίσης καὶ οἱ κάτοικοι τῶν λοιπῶν Νοτίων Σποράδων. Καίτοι δὲ εἰς τινὰς ἐξ αὐτῶν, ὡς ἐν Πάτρῳ, Νισύρῳ καὶ Σύμῃ, ὑπέρχον οἱ γνωρίζοντες τὰ συμβαίνοντα καὶ μεμνημένοι εἰς τὰ τῆς Φιλικῆς Ἐταιρίας, ἣ δὲ Προσωρινῆ Διοικήσις τῆς Ἑλλάδος, διαιρέσασα τὰ Σποράδα εἰς Ἐπαρχίας καὶ Ἀντεπαρχίας, διώρισεν ἅμα Ἐπαρχοὺς καὶ Ἀντεπαρχοὺς, ἀδύνατοι ὅμως ἐν γένει ἀπέβαινον ἐν ταῖς νήσοις ἐνέργειαι παρακεκινδυνευμένα. Οἱ δὲ μουσουλμανικοὶ πληθυσμοὶ τῆς Ρόδου, τῆς Κῶ καὶ τῶν ἀπέναντι τῶν νήσων παραλίω τῆς Μικρᾶς Ἀσίας εἶχον ἐξαγορωθῆ κατὰ τῶν ἀδυνάτων νησιωτῶν καὶ παντοιοτρόπως ἔβλαπτον αὐτοὺς, ἀδικαιολογῆτως.

Ἐπειδὴ δὲ τὰ καθέκαστα τῆς ἱστορίας τῶν νήσων κατὰ τοὺς χρόνους ἐκείνους εἰσὶν ἀλλότρια τῆς παρουσίας πραγματείας, περιοριζόμεθα νὰ σημειώσωμεν συντόμως, ὅτι σχετίζεται ὁπωσδήποτε πρὸς αὐτήν.

Ἄτυχῶς εἶχον συγκεντρωθῆ κατὰ τοῦ Ἡγουμένου (τοῦ Β' Νεοφύτου) αἱ ἐνέργειαι τῶν ἐχθρῶν του, οἵτινες κτωρῆθωσαν νὰ παραστήσωσιν αὐτόν ὡς ἥκιστα φιλο-

γενῆ, ὥστε ὁ Πατριάρχης Ἀλεξανδρείας Θεόφιλος, γράφων αὐτῷ ἐκ Πάτμου τῇ 14 Μαΐου 1822, προσέειπε: «*τώρα θλίβει φανῆσθαι εἶσαι ἀληθῆς Ἰσραηλίτης καὶ νὰ ἀποπλύνῃς τὴν δυσφημίαν.....τὴν ὀκρίαν εἶτε ψευδῶς εἶτε ἀληθῶς κηρύττουσι κατὰ σοῦ.*»

Καὶ ὁ μὲν συνετὸς καὶ πατριωτικὸς χαρακτὴρ τοῦ Ἡγουμένου τούτου κατὰ τὰ δυσχερεῖς καὶ ἀντιξοοὺς περιστάσεις τῶν χρόνων ἐκείνων εἶχεν ἀποδείξῃ ἑαυτὸν ἀνώτερον τῶν δυσφημίσεων, αἵτινες προήρχοντο μόνον ἐκ τῶν ἐνεργειῶν γαιερῶν * καὶ ἀντιξήλων, οἵτινες καὶ ἀφοῦ ἔληξεν ἡ Ἑλληνικὴ Ἐπανάστασις ἐπανάλαβον τὸ ἄχαρι ἔργον των, ὥστε νὰ ἀναγκάσωσι τὸν ἀείμνηστον νὰ καταφύγῃ εἰς Κύπρον, ὅθεν ἐπανῆλθε πληροεστάτης αὐτῷ ἀποδοθείση ἱκανοποιήσεως, ὡς ἐξέθεμεν ἥδη (Κεφ. Ε', σελ. 26). καὶ αἱ μὲν πολυχρόνιοι καὶ συστηματικαὶ κατὰ τοῦ Ἡγουμένου ἐκείνου ραδιουργαίαι ἐπέδρασαν σοβαρῶς εἰς ἀνακοπὴν τῆς προαγωγῆς τῆς Μονῆς ἐν τοῖς τότε χρόνοις, ἀλλ' ἡ φρόνησις ὅμως τοῦ Ἡγουμένου εἶχεν ἐν κρισιμωτάτῃ περιστάσει χρησιμεύσῃ ἐκ' ἀγαθῆς τῆς κοινότητος Σύμης, ἀναδειξάσα Νεόφυτον τὸν Β' ἀληθῆ Ἰσραηλίτην, καίτοι οὐκ κατὰ τὴν ἔννοιαν τοῦ ἄγαν φιλοπάτριδος Πατριάρχου Ἀλεξανδρείας, ὅστις καὶ τὸν Πανορμίτην καὶ τὸν Ἡγούμενον αὐτοῦ, οὐ μὴν δὲ ἀλλὰ καὶ τὴν κοινότητα Σύμης, καλῶς ἐγνώριζε καὶ ἠγάπα καὶ ἐξέτιμα (26), πλέον ἢ ἅπαξ διελθὼν καὶ διαμείνας ἐν τῇ Μονῇ καὶ ἐν τῇ πόλει τῆς Σύμης.

(26) Βλέπε Ἰωάννου Σακελλῶνος, Πατριαρχικῆς Βιβλιοθήκης σελ. 227. Φέρονται καὶ ἀνέκδοτα περὶ τοῦ Πατριάρχου Θεοφίλου ἐν Σύμῃ, περὶ οὗ γίνεται μνημὸν καὶ ἐν κεφ. III'.

I.

ΗΓΟΥΜΕΝΟΣ ΙΕΡΟΘΕΟΣ (1839—1859)

Ὁ Ἱεροθεός, ὀνομαζόμενος πρότερον ἦτοι κατὰ κόσμον Ἰωάννης, ἐγεννήθη ἐν Σύμῃ ἐκ πατρὸς Φωτίου Μαρκονῆ ἐν ἔτει 1765 ἢ 1766. Ἔσχεν ἀδελφὸν ὀνόματι Μιχαὴλ νεώτερον κατὰ δεκάδα περίπου ἐτῶν. Ὁ Ἰωάννης διακούσας τὰ ἐν τῇ ἐν Σύμῃ ἐλληνικῇ Σχολῇ τῆς ἁγίας Μαρίνης διδασκόμενα μαθήματα, μετέβη εἰς Ἄθω, ἐνθα διέμεινεν ἐπὶ ἱκανὰ ἔτη, ἀκροώμενος τῶν ἐν τῇ Ἀθωνιάδι Σχολῇ διδασκάλων, εἶτα εἰς Σμύρνην καὶ Κυδωνίας· ἐπέστρεψε δὲ εἰς Σύμην ἀρχομένου τοῦ ΙΗ' αἰῶνος καὶ διωρίσθη διδάσκαλος ἐν τῇ Σχολῇ τῆς ἁγίας Μαρίνης, ἐν ἣ ἔδίδασκε μέχρι τοῦ 1805, ὅτε παραιτηθεὶς ἀνεχώρησε καὶ πάλιν εἰς Ἄθω μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ του Μιχαὴλ, ἀποφοίτου ἤδη τῆς αὐτῆς Σχολῆς, εἶτα εἰς Κωνσταντινούπολιν, ἐνθα ἀμφότεροι ἐπὶ μακρὰν σειρὰν ἐτῶν, ἦτοι ἐπὶ δεκαπενταετίαν καὶ πλέον ἐδίδασκαν ἐν ταῖς Σχολαῖς Νεοχωρίου καὶ Γαλατᾶ, κατόπιν δὲ ἐν ταῖς οἰκίαις Ἀντωνίου Ζωγράφου καὶ Ζαχαρίου Ζαχάρωφ, Γενικοῦ Προξένου τῆς Ρωσίας, τοῦ Κουταλιανοῦ, μέχρι τοῦ 1834, ὅτε ὁ Ἰωάννης, ἐπιμόνω αἰτήσας τῆς Κοινότητος Σύμης ἐπανελθὼν εἰς Σύμην, ἀνέλαβε τὴν διευθύνσιν τῆς Ἑλληνικῆς Σχολῆς Σύμης. Ὁ δὲ Μιχαὴλ ἀδελφός του ἔμεινε διδάσκων παρὰ τῇ οἰκογενεῖα τοῦ Ζ. Ζαχάρωφ.

Οἱ ἀδελφοὶ Ἰωάννης καὶ Μιχαὴλ οἱ Φωτιάδαι, μείναντες ἄγαμοι, κατ' οὐδένα τρόπον ἐπέισθησαν νὰ ἱερωθῶσι, καίτοι πολλάκις ἐπιμόνω προτραπέντες, ἀλλ'

ἔζησαν μέχρι τοῦ 1839 διδάσκοντες ἐνδελεχῶς καὶ εὐδοκίμως διάγοντες δὲ βίον ἀνδρῶν ἄγαν ἐναρέτων καὶ εὐσεβῶν. Καὶ ὁ μὲν Ἰωάννης, τρίβων ὦν βαθὺς τῆς τε θύραθεν καὶ τῆς ἔσω παιδείας, ἠγάπα λίαν τὸν νεώτερον αὐτοῦ ἀδελφὸν Μιχαὴλ, ὅστις δὲν ἦτο κατὰ τὴν παιδευσιν πολὺ κατώτερος τοῦ πρεσβυτέρου ἀδελφοῦ, οὐτινος ἐπιμελεῖα ἐξεπαιδευθὴ καὶ διὰ τοῦτο λίαν ἱτίμα καὶ ἐσέβετο αὐτόν. Φιλόβιβλοι δὲ ἀμφότεροι, εἶχον ἀποκτήσῃ βιβλιοθήκην, ἀριθμοῦσαν ἱκανὰς χιλιάδας τόμων, καὶ πάσας τὰς ὥρας τῆς ἀνέσεως αὐτῶν διήρχοντο ἐν μελέτῃ, αἱ δὲ συνδιαλέξεις αὐτῶν μετὰ τῶν ἀναστρεφομένων αὐτοῦς ἦσαν ἀτόζομα διδασχαι καὶ νοουθεσίαι.

Ἐπειδὴ δὲ πλήρης βιογραφία τῆς ξυνωρίδος ταύτης ἦ καὶ μόνου τοῦ Ἰωάννου, εἶναι ἐκτὸς τοῦ σκοποῦ τοῦ παρόντος πονήματος, καὶ ἤθελε λίαν ἐξογκῶσαι αὐτό, διὰ τοῦτο θέλομεν περιορισθῆ νὰ ἐκθέσωμεν ὅσον ἔνεστι συντομώτερον τὰ περὶ ἀμφοτέρων τῶν ἀδελφῶν καὶ μόνον ὅσα ἀνάγονται εἰς τὸ διάστημα τῆς ἡγουμενείας τοῦ Ἰωάννου εἶτα Ἱεροθέου μετονομασθέντος.

Ἀποβιώσας τῇ 20ῃ Νοεμβρίου τοῦ 1838 τοῦ Ἠγουμένου Νεοφύτου Β', ἡ Μονὴ εὐρέθη εἰς δυσχερείας πολλὰς καὶ ποικίλας, πρὸς ἀντιμετώπισιν τῶν ὀποίων ἡ Κοινότης κατενόησεν ὅτι ἔδει νὰ διορισθῇ Ἠγούμενος ἀνὴρ σοβαρὸς καὶ κατάλληλος· διὰ τοῦτο οἱ Συμαῖοι ἐν κοινῇ συνελεύσει πάντες σχεδὸν ὁμοφώνως, πλην τινῶν εὐαριθμῶν, ἀπέβλεψαν εἰς τὸν διδάσκαλον Ἰωάννην, ὅστις, προτιμῶν μᾶλλον νὰ διδάσκη, δὲν ἐδέχετο νὰ διορισθῇ Ἠγούμενος τοσούτῳ μᾶλλον, ὅσῳ, δεχόμενος, ὄφειλε καὶ νὰ προχειρισθῇ εἰς ἱερέα, τοῦθ' ὅπερ ἀπέφευγε, θεωρῶν βαρὺ σφόδρα τὸ τῆς ἱερωσύνης ἀξίωμα.

Ἄλλ' ὅμως οἱ Συμαιοὶ λίαν ἐκτιμῶντες τὸν ἄνδρα, ἐνέμειναν καὶ ἐπὶ τέλους κατώρθωσαν νὰ πείσωσι τὸν Ἰωάννην τῇ 25 Ἰανουαρίου 1830, ἵνα ἀναλάβῃ τὴν ἐπιστασίαν καὶ διοικήσιν τῆς Μονῆς χωρὶς νὰ ἱερωθῇ, βοηθούμενος καὶ ἐπὶ τοῦ ἀδελφοῦ του Μιχαήλ, ὃν ἐπὶ τούτῳ μετεκαλέσαντο ἐκ Κωνσταντινουπόλεως, ἐλπίζοντες ὅτι ὁ Ἰωάννης ἤθελε πάντως κατόπιν πεισθῆ καὶ νὰ ἱερωθῇ, τοῦθ' ὅπερ πράγματι καὶ δὲν ἐβράδυνε πολὺ νὰ συμβῇ.

Ὁ Ἰωάννης, ἀναλαβὼν τὴν ἐπιστασίαν τῆς Μονῆς, εἶχε βοηθὸν καὶ δεξιὰν χεῖρα τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ Μιχαήλ· ἀλλ' εὗρε τὴν Μονὴν κατὰ χρεῶν καὶ στερουμένην πολλῶν· ἐξετάσας δὲ τὰ τῆς Μονῆς καὶ κατανοήσας τὰς ἀνάγκας αὐτῆς κατὰ τὰ πρῶτα δύο ἔτη τῆς ἐπιστασίας του, ἐπέιγουςαν καὶ ἀπαραίτητον ἠγήσατο τὴν σύνταξιν κανονισμοῦ, μέλλοντος νὰ διέπῃ τὰ τῆς Μονῆς. Συγχρόνως δὲ ἡ Κοινότης Σύμης ἐσκέφθη νὰ καταστήσῃ σταυροπήγιον τὴν Μονήν, ἥτοι ἐξαρτωμένην ἀμέσως ἀπὸ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου καὶ παύουσαν νὰ ἴηται ἐνοριακὴ, ὑπαγομένη δηλαδὴ εἰς τὸν Μητροπολίτην Ρόδου.

Διὸ ἀποσταλεῖς ἐπὶ τούτῳ εἰς Κωνσταντινούπολιν ὁ Μιχαὴλ Φωτιάδης, προέβη εἰς ἀναλόγους ἐνεργείας παρὰ τῇ ἀγίᾳ καὶ Μεγάλῃ Ἐκκλησίᾳ, ἥτις ὅμως ἐμμόνως ἀπηξίωσε νὰ καταστήσῃ σταυροπηγιακὴν τὴν Μονήν, ἐντολῇ δὲ Πατριαρχικῇ καὶ Συνοδικῇ ὁ τότε Μητροπολίτης Ρόδου Ἰάκωβος μετέβη ἐπὶ τούτῳ εἰς Σύμην καὶ μετὰ συσκέψεις αὐτοῦ τε καὶ τῆς Κοινότητος Σύμης καὶ τῶν ἀδελφῶν Φωτιάδων συνετάχθη σχέδιον κανονισμοῦ τῆς Μονῆς Πανορμίτου, διὰ νὰ ὑποβληθῇ εἰς τὴν Μεγ. Ἐκκλησίαν πρὸς ἔγκρισιν καὶ ἐπικύρωσιν.

Διαρκουσῶν δὲ τῶν συσκέψεων πρὸς σύνταξιν τοῦ σχεδίου τοῦ κανονισμοῦ, ἐπῆλθεν ἀναγκαιώς, ἢ μᾶλλον αὐτομάτως, οὕτως εἶπειν, τὸ ζήτημα τοῦ Ἠγουμένου, ὅστις ἀπαραιτήτως εἶδει νὰ εἶναι ἱερωμένος· ἐκ δὲ τῶν περὶ τούτου συζητήσεων καὶ ἐκ τῆς ἀνταλλαγῆς γνώμων, ἔτι δὲ καὶ ἐκ τῶν ἐμμόνων παρακλήσεων τῶν Συμαιῶν, οὐ μὴν δὲ ἀλλὰ καὶ διὰ τῶν προτροπῶν αὐτῆς τῆς Μεγ. Ἐκκλησίας, καὶ τοῦ Ἀρχιερέως, ἐπέισθη ἐπὶ τέλους ὁ Ἰωάννης Φωτιάδης νὰ ἱερωθῇ καὶ διαμείνῃ Ἠγούμενος τῆς Μονῆς, καὶ δὴ προεχειρίσθη εἰς πρεσβύτερον, μετονομασθεὶς Ἱερόθεος καὶ ἀνεγνωρίσθη ἀμέσως κανονικῶς Ἠγούμενος τῆς Μονῆς κατὰ Μάρτιον μεσοῦντα τοῦ ἔτους 1843 ὑπὸ τοῦ ἐν Σύμῃ ἐπὶ τούτῳ διατρίβοντος Μητροπολίτου Ρόδου Ἰακώβου, ὅστις ἀμέσως ἀνήγγειλε τοῦτο τῇ Μεγ. Ἐκκλησίᾳ, ὑπέβαλε δὲ συγχρόνως Αὐτῇ καὶ τὸ συνταχθέν, ὡς ἀνωτέρω εἴρηται, σχέδιον, ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ ὁποῖου, ἢ μᾶλλον ἀπαραλλάκτως τῷ ὁποίῳ συνετάχθη ὁ σχετικὸς κανονισμὸς τῆς Μονῆς καὶ ἐκυρώθη ὑπὸ τοῦ τότε Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου Γερμανοῦ τοῦ Δ' καὶ ὑπὸ ἑνδεκα ἀρχιερέων, τῶν ἀποτελούντων τὴν ἀγίαν καὶ ἱερὰν Σύνοδον, κατὰ Μάιον τοῦ ἔτους 1843.

Ὁ Κανονισμὸς οὗτος, διέπων ἔκτοτε τὰ τῆς Μονῆς, καταχωρεῖται ἐν τέλει τοῦ Κεφαλαίου τούτου, δεῖται δὲ ἀναθεωρήσεως καὶ συμπληρώσεως, κατὰ γε τὴν ταπεινὴν ἡμῶν γνώμην.

Οἱ ἀδελφοὶ Φωτιάδαι ἀμφοτέροι, ἰδίᾳ δὲ ὁ Ἱερόθεος, ὃν οὕτω θὰ ὀνομάζωμεν ἐφεξῆς, παρηκολούθουν ἐκ νεαρᾶς ἡλικίας καὶ δὴ ἀπ' αὐτῶν τῶν πρώτων σπουδῶν των μετὰ πολλῆς εὐλαβείας καὶ ἀκρας προσοχῆς πανταχοῦ

δπου και ἂν διέμειναν ἀπαρεγκλίτως ἢ μᾶλλον τακτικῶς πάσα; τὰς ἱερὰς ἐκκλησιαστικὰς ἀκολουθίας καὶ τελετάς, ἐξετάζοντες καὶ ἐξακριβοῦντες; λεπτεπιλέπτως τὰ καθέκαστα αὐτῶν συμφώνως; ταῖς διατάξεις τῶν ἐν χρήσει, εἴτ' οὖν ἐν ἰσχύϊ, κατὰ τοὺς χρόνους ἐκείνους τυπικῶν καὶ μελετῶντες πάντα τὰ βιβλία τῶν ἱερῶν ἀκολουθιῶν. Ἐκ τούτου ἀμφοτέροι ἀπέκτησαν πείραν λίαν σπουδαίαν, ὃ δ' Ἱεροθέος μάλιστα καὶ κατέγιγεν εἰς τὴν διόρθωσιν δλων τῶν εἰρημένων βιβλίων, ἢ δ' ἐργασία αὐτοῦ αὕτη ἦτο ἤδη γνωστὴ ἐν Κωνσταντινουπόλει, ὅτε ἐκεῖ ἐδίδασκε, καὶ λίαν ἐξετιμᾶτο.

Ὅτε ἄρα ἡ Ἁγία καὶ Μεγ. Ἐκκλησία ἐν ἔτει 1830 εἶχεν ἀποφασίσῃ νὰ προβῇ εἰς ἔκδοσιν τῶν *μηναιῶν* καὶ τῶν λοιπῶν βιβλίων τῶν ἱερῶν ἀκολουθιῶν *διωρθωμένων*, τὴν διόρθωσιν αὐτῶν ἀνέθετο εἰς εἰδικὴν ἐπιτροπὴν, ἣς μέλος ἦτο καὶ ὁ *Συνάδων Βενιαμίν*, τιτουλάριος ἐπίσκοπος, ἱεροκηρυξ εὐδόκιμος καὶ ἐκ τῶν τότε ἐγκρίτων κληρικῶν καὶ λογίων, μαθητῆ; δὲ τοῦ Ἱεροθέου. Εἰσηγγήσει δὲ τῆ; ἐπιτροπῆ; ταύτης ὁ τότε Πατριάρχης Ἄνθιμος ὁ Ε' καὶ διὰ τοῦ Μητροπολίτου Ρόδου καὶ ἀπ' εὐθείας; παρὰ τοῦ Ἱεροθέου ἐζήτησαν ἐσπευσμένως καὶ ἐπιμόνως τὰ παρ' αὐτοῦ διωρθωθέντα βιβλία, ἅτινα καὶ ἐκόμισεν, ἐπὶ τούτῳ μεταβὰς εἰς Κωνσταντινούπολιν, ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ Μιχαὴλ Φωτιάδης; συνιστάμενα ἐκ τῶν *δώδεκα μηναιῶν*, τῆ; *Παρακλητικῆ;*, ἦτοι *Μεγάλης Ὀκτωήχου*, τοῦ *Τριωδίου*, τοῦ *Πεντηκοσταρίου* καὶ μιᾶς φυλλάδος τῆ; *ἀκολουθίας* τῆ; *ἀγίας Εὐφημίας*.

Ἐνταῦθα ἀρμόζει νὰ παρατεθῇ ἡ ἐξῆ; ἐπιστολή, ἣν τότε ὁ Βενιαμίν Συνάδων ἀπηύθυνε πρὸς τὸν διορθώσαντα τὰ βιβλία ἐκεῖνα.

«Τὴν ἔλλογιμότητά της νύκτω; ἀσπάζομαι, καὶ ἐν Κυριῷ εὐχομαι. Δίκαιον εἶναι νὰ ζητήσω πρῶτον συγχώρησιν διότι δὲν ἔγραψα ποτὲ πρὸς τὴν ἔλλογιμότητά της κατὰ χρέος, ἀλλ' αἰ; μὴ μὲ μεμθητῇ ἢ ἀγαθῇ της; ψυχῇ διὰ τὴν τοιαύτην ἔλλειψιν, τώρα ἔχων αἰτίαν τῇ γράφω ἐξαιτούμενος; πρῶτον συγγνώμην, ἔπειτα ἐπερωτῶν τὰ τῆ; ποθεινῆ; μοι ὑγείας; της; καὶ τῇ εἰδοποιῶ ὅτι καὶ ἐγὼ θεῖα χάριτι ὑγιαίνω; ἐχάρημεν ὅλοι ὅτε εἶδομεν τὸν αὐτάδελφόν της; κύριον Μιχαὴλ φέροντα μεθ' ἑαυτοῦ τὰ ἐκκλησιαστικὰ βιβλία τὰ μηναιῶν δηλ. καὶ ἄλλα τὰ διορθωθέντα παρὰ τῆ; ἔλλογιμότητός της; ἔθανιάσαμεν τὰς ἐν αὐτοῖ; διορθώσεις; τὴν κρίσιν τὴν μεγάλην, καὶ τὴν προσεκτικωτάτην παρατήρησιν, τὰ ὅποια μιᾶ; ἔδωκαν ἀφορμὴν νὰ συμπεράνωμεν πόσους κότους κατέβαλεν εἰς τὴν διόρθωσιν αὐτῶν, καὶ ἐλειδῆ ἡ ἐκκλησία, ὡς γινώσκει, διώρισεν τὴν θεώρησιν τῶν διορθώσεων εἰς τὴν ἐκκλησιαστικὴν ἐπιτροπὴν, μ' ὅλον ὅπου ἔχομεν ἀνά χειρας; πολλὰ χειρόγραφα παλαιὰ σταλέντα ἀπὸ τοῦ Ἁγίου Ὄρους, ἀπὸ τὰ ὅποια διορθοῦμεν τὰ ἀδιόρθωτα, δὲν λείπομεν ἀπὸ τὸ νὰ παρατηροῦμεν καὶ τὰς διορθώσεις; τῆ; ἔλλογιμότητός της; *δεχόμενοι τὰ περισσότερα ἐξ αὐτῆ;*, καὶ εἰς τοῦτο καυχώμαί καὶ σικρῶ ἡ καρδία μου, διότι ἐξ αὐτῶν ἀναπολῶ καθ' ἐκάστην εἰς τὴν φαντασίαν μου τὴν αὐτὴν ἐμβροθειαν τὴν ὁποίαν ἐνθυμοῦμαι ἔτι εἶχε, καὶ εἰς τὰς παραδόσεις; τῶν μαθηματῶν ὅτε παρέδιδεν ἐνταῦθα. Καίρω προσέτι διότι ἤδη θέλει προαχθῇ εἰς τὸν βαθμὸν τοῦ πρεσβυτέρου, καὶ συμπερτίνω ὁ τῆ; πνευματικὸς; κτητοῦ; ὅτι ἐξάγει πάντοτε, καὶ τῶν ὠρῶν πρὸς τὴν ἐκκλησίαν θέλει φανῆ; παρακαλῶ νὰ μιμησῆ; ἐνί-

»οτε καὶ τὸν ὅστις μὲ σέβας εἰκόνα μένει τῆς ἡμετέρας ἔλλογιμότητος α ω μ ρ νοεμβρίου κγ τ

» † *Συνάδων Βενιαμίν.*»

*Αφοῦ δὲ συνετελέσθη ἐν τῷ τυπογραφίῳ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου ἡ ἔκδοσις τῶν *μηναιῶν*, προετύχθη βεβαίως ἐν ἀρχῇ τοῦ *μηναιῶν τοῦ Σεπτεμβρίου* ὁ μακρὸς πρόλογος, ὁ ἀναδημοσιευόμενος εἰς τὰς κατόπιν ἐν Βενετίᾳ γενομένας ἀνατιπώσεις τῶν *μηναιῶν*, συντεταγμένος ὑπὸ τοῦ Ἱερομονάχου Βαρθολομαίου Κουτλουμουσιανοῦ τοῦ Ἰμβρίου, φέρων χρονολογίαν μηνὶ Ἰανουαρίῳ τοῦ ἔτους 1843. Ἐν δὲ τούτῳ τῷ προλόγῳ ὁ Κουτλουμουσιανὸς ἐκτίθησιν ὅτι εἰς Κωνσταντινούπολιν ἔλθων τῷ 1839 ἤκουσε παρὰ πολλῶν τῶν τοῦ ἱεροῦ Κλήρου «ὅτι ἐν Κ-Π. ἐδύζοντο καὶ μηναιὰ τινὰ διορθωμένα», ὁ δὲ Πατριάρχης Γρηγόριος ὁ σι' «βεβαιώσας τὰ αὐτὰ τὸν προέτρεψε δεσποτικῶς εἰς τὴν ἐγχείρησιν τοῦ ἱεροῦ ἔργου», τῆς διορθώσεως δηλονότι τῶν μηναιῶν, ὅτι «ἐκ τούτων ἐνθαρρυνθεὶς ἔγραψεν ἀμέσως πρὸς τοὺς πατέρας τῆς κατὰ τὸ Ἅγιον Ὄρος ἱερῶν... Μονῆς τοῦ Κουτλουμουσίου διὰ τὰ τῷ πέμψωσι τὰ ἐν χρήσει αὐτῶν χειρόγραφα *Μηναιὰ*» (Προλόγου § 3). Ὁ Βαρθολομαῖος εἶχε τὴν μετάνοιάν του, ἦτοι ἀνῆκεν, εἰς τὴν Ἱερὰν ἐκείνην Μονήν.

«Πρὶν ἢ ὅμως ἔλθωσι τὰ χειρόγραφα ταῦτα», ἔξακολουθεῖ γράφων ὁ Κουτλουμουσιανὸς (ἐν § 4 τοῦ Προλόγου του), «ὁ ἐν μακαρίᾳ τῇ λήξει γενόμενος (κατὰ τὴν 12 Ἰουνίου τοῦ 1842 ἔτους) ἀοίδιμος Πατριάρχης Ἁγθιμος Ε', Κυζίκου ἔτι ὢν... ἐπρομήθευσεν αὐτῷ *σημειώσεις τινὰς*... ἐκ τῶν διορθωθέντων μηναιῶν παρὰ... Δωροθέου Βουλισμᾶ τοῦ Ἰδακησίου, τελευτήσαντος περὶ τὸ

1817 ἔτος. Ταῦτα λοιπὸν τὰς σημειώσεις λαβὼν, εἶτα καὶ αὐτὰ τὰ παρὰ τοῦ Δωροθέου διορθωθέντα μηναιὰ εὐρὸν παρὰ τῷ κυρίῳ Σταύρῳ Καπλάνογλου, καὶ δακτυλοθετῆς τινὰ ἐξ αὐτῶν *περιεργεῖας χάριν*» (!!) «ἐπεχειρίσθησιν σὺν θεῷ, κατ' ἐκείνα τὴν παρούσαν τῶν μηναιῶν διορθώσιν, περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ Δεκεμβρίου μηνὸς τοῦ αὐτοῦ 1839 ἔτους, διατηρήσων τότε ἐν τῇ κατὰ τὸ Φανάριον νεωσοτάτῳ Θεολογικῇ Σχολῇ, συνοδικῶς ψηφισθεὶς εἰς αὐτὴν διδάσκαλος».

Καὶ ὁμολογεῖ μὲν ὁ Κουτλουμουσιανὸς ἐφεξῆς (§ 5) ὅτι «αἱ διορθώσεις τοῦ Δωροθέου δὲν ἦσαν εἰκαταφρόνητοι, καὶ ὅτι *ὠφελήθη* ἐξ αὐτῶν *μεγάλως*» ἀλλὰ καὶ προσθετεῖ: «ὅτι ὅμως εἶπον καὶ ἐλαττώματα πολλὰ, οὐδὲ τοῦτο πρόκειται ν' ἀποσιωπήσω». Καὶ ἐπαινεῖ τὸν *ἐλλόγιμον* ἄνδρα ὡς ἀξιέπαινον «διὰ τὴν εἰς πολλὰ βαθεϊάν του κρίσιν· ἀλλ' ἀνθρώπος ὢν καὶ μηδὲν ἄλλο ἔχων μέσον βοηθητικόν, εἰ μὴ αὐτὴν μόνον τὴν κρίσιν του, δὲν ἠδύνατο βέβαια τὰ μαντεύσει τὰ πάντα πρὸς ἀντικατάστασιν τῆς γνησίας τοῦ Ὑμνογράφου καὶ λέξεως καὶ ἐννοίας· καὶ οὕτως ἡ νομιζομένη τῶν ἡμαρτημένων διορθώσιν αὐτοῦ ἔμεινε πάλιν ἀμάρτημα ὡς πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦ ἔργου» Καὶ πρὸς βεβαιώσιν φέρει δύο ἢ τρία παραδείγματα ἐκ τῶν διορθώσεων τοῦ Δωροθέου (§ 6), ἃ· ἐν γένει κατακρίνει καὶ καταλίγει λέγων ὅτι πρὸς διορθώσιν τῶν μηναιῶν ἐχρειάζοντο τὰ παλαιὰ χειρόγραφα (τῆς Μονῆς τοῦ Κουτλουμουσίου) καὶ ταῦτα ἀποσταλθέντα αὐτῷ «μετεχειρίσθη βίβσιν καθ' αὐτὸ καὶ ὁδηγίαν του εἰς τὴν παρούσαν διορθώσιν».

Καὶ ὅτι μὲν βεβαίως οἱ χειρόγραφοι κώδικες μηναιῶν καὶ μάλιστα οἱ ἀρχαιότεροι εἶναι «ὁ ἀκριβέστερος, κα-

νών και ἀκτανέστερος ὁδηγός;» (Προλόγου § 6) πρὸς διόρθωσιν τῶν ἐν ταῖς ἐντύποις ἐκδόσεσιν αὐτῶν παρεμφερῶν πλείστων ὕσων καὶ παυλῶν κηρῶν καὶ ἁμαρτημάτων, οὐδεὶς, ὡς φρονῶ, ἀντιλέγει· ἀλλ' ἀπορῶ πῶς Βαρθολομαῖος ὁ Κουτλουμουσιανός, ἀνὴρ τῶν ὀντισεβαστῶν καὶ ἐμβριθῶν, ἀποσιωπῆ ἐντελῶς ἐν τῷ εἰρημένῳ Προλόγῳ του καὶ οὐδὲ τὴν ἐλαχίστην μυσίαν ποιεῖται τῶν διωρθωμένων μηναιῶν τοῦ Ἱεροθέου, αἵνα ἐκομίσθησαν καὶ παρεδόθησαν κατ' Ἀπρίλιον τοῦ 1842 εἰς τὸ Οἰκουμηνικὸν Πατριαρχεῖον, κατόπιν ἐπανελημμένων πατριαρχικῶν ἐπιστολῶν, ὡς ἀρκείηται, δεσποτικῶς (ἵνα μεταχειρισθῶ αὐτὴν τὴν ἔκφρασιν τοῦ Κουτλουμουσιανοῦ. Προλόγου § 3) ἀτακτῶν ταῦτα αὐτοῦ τοῦ Πατριάρχου Ἀνθίμου τοῦ στ', ἵτοι δι' ἐπιστολῆς; αὐτοῦ πατριαρχικῆς πρὸς τὸν Ἰωάννην Φωτιάδην ἀπὸ λ' Δεκεμβρίου α ω μ α', μνημονοουμένης καὶ ἄλλης προσηγηθείσης; καὶ ταῦτα ἐνῶ ὁ Συνάδων Βενιαμὴν ἐν τῇ ἀνωτέρῳ παρατεθείσῃ ἐπιστολῇ αὐτοῦ ὁμολογεῖ ὅτι: ἐν τῇ διορθώσει τῶν μηναιῶν οἱ ἀποτελοῦντες τὴν Ἐκκλησιαστικὴν Ἐπιτροπὴν, ἐν οἷς; καὶ αὐτὸς ὁ Συνάδων Βενιαμὴν, «δὲν ἔλειπον νὰ παρατηρῶσι καὶ τὰς διορθώσεις; τῆς ἔλλογιμότητός; τῆς; (τοῦ Ἰωάννου Φωτιάδου), δεγόμενοι τὰ περισσώτερα ἐξ αὐτῆς...»

Τὰ διωρθωμένα ταῦτα Μηναιῶν τοῦ Ἱεροθέου, γνωστά πολλοῖς; τῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει, εἶχε προτείνει τῇ Μεγάλῃ Ἐκκλησίᾳ ὁ Συνάδων Βενιαμὴν ἤδη ἐν ἔτει 1838, ὅτε ὁ ἐν Ἀθήναις; διεμένων ἀσίδιμος; Μέγας; Οἰκονόμος; Κωνσταντῖνος; ὁ ἐξ; Οἰκονόμων εἶχε ζητήσῃ παρὰ τῆς; Μεγάλῃς; Ἐκκλησίας; τὴν ἀδειαν πρὸς; ἐκδοσιν τῶν Μηναιῶν, τουτέστι πρὶν ἢ ἔτι ὁ Κουτλουμουσιανὸς λάβῃ

ἐκ Βενετίας; τῷ 1839 τὴν πρότασιν διορθώσεως; τῶν μηναιῶν.

Ἄτυχῶς δὲν ὑπάρχει ἐν Σύμῃ ἔκδοσις τῶν Μηναιῶν τοῦ 1843 ἐκ τοῦ Τυπογραφείου τοῦ Οἰκουμηνικοῦ Πατριαρχείου, ἦν μοι ἐξήτει οὐ πρὸ πολλῶν ἐτῶν καὶ ὁ ἐν Πετροπολεὶ φίλος κύριος; Ἀθανάσιος; Παπαδόπουλος; Κεραμεύς, προτιθέμενος; νὰ ἀποδυσθῇ ὁ χαλκέντερος; οὐτος τῶν γραμμῶν ἐργάτης; εἰς; τὸν δυσύπιστον ἀγῶνα κριτικῆς; ἤτοι διωρθωμένης; ἐκδόσεως; τῶν Μηναιῶν καὶ τῶν ἄλλων βιβλίων τῶν ἱερῶν ἀκολουθιῶν, οἷας; δὲν ἔδει νὰ στερῶνται μέχρι τῆς; σήμερον οἱ ὀρθόδοξοι Ἕλληνας; Χριστιανοί, ἐνῶ διὰ τοὺς; ὀλίγους; Ἕλληνας; Οὐνίτας; Χριστιανούς; ἢ Λατινικὴ Ἐκκλησία; ἔχει λαμπρὰς; ἐκδόσεις; τῶν μηναιῶν.

Ἐνεκα τῆς; ἐλλείψεως; ἄρα ἐν Σύμῃ τῆς; διαληφθείσης; ἐκδόσεως, παραλείπω; νὰ ἐξετάσω; ὅδε ἔστω καὶ διὰ βραχέων; διὰ τίνος; λόγους; ὁ Κουτλουμουσιανὸς; ἀπῆξιωσε; καὶ νὰ ὑπαινιχθῇ; ὅ,τι ὁ Συνάδων Βενιαμὴν ὁμολογεῖ, ἐξαιρων; τὰς; διορθώσεις; τοῦ Ἱεροθέου, ἀναβάλλω; δὲ νὰ πράξω; τοῦτο; διὰ μακρῶν; ἀλλαγῶν, καθόσον; μάλιστα; προτιθεμαὶ; νὰ δημοσιεύσω; ἐν ἰδίῳ; τύχῃ; αὐτὰς; τὰς; διορθώσεις; ἅμα; δὲ; καὶ; τὰ; ἄξια; λόγου; μέρη; ἐκ; τῆς; σωζομένης; πολυφύλλου; ἀλληλογραφίας; τῶν; ἀειμνήστων; ἀδελφῶν; Φωτιᾶδων. Οὐχ; ἤττον; ὀφείλω; ὅδε; νὰ; παρατηρήσω; ὅτι; ἴσως; ὁ; Κουτλουμουσιανὸς; εἰσηγητῆς; ὢν; τῆς; ἐπὶ; τῆς; διορθώσεως; τῶν; μηναιῶν; Ἐπιτροπῆς; ἠθέλησε; νὰ; δεῖξῃ; οὕτω; ὅτι; αἱ; διορθώσεις; τοῦ; Ἱεροθέου; κατ'; οὐδὲν; ἤνυσαν, ἢ; καὶ; πιθανῶς; κατὰ; τούτων; ἄλλο; τι, ὡς; ὑποτοπᾶω, προφανῶς; ἀντέταξεν; εἰς; δικαιολόγησιν; τῆς; σιωπῆς; του. Καὶ; ὅμως; φρονῶ; ὅτι; αἱ; διορθώσεις; αὐταὶ; θείουσι

ποτε σπουδαίως χρησιμεύσει εις την διόρθωσιν τῶν μηναιῶν καὶ πρὸς ἀπόδειξιν τούτου, κατὰ τὸ παράδειγμα τοῦ Κουτλουμουσιανοῦ προκειμένου περὶ τῶν διορθώσεων Δωροθέου τοῦ Βουλισμᾶ (Προλόγου § 6) παραθέντων καὶ αὐτὸς ὡς παραδείγματα (ὀλίγας ἐκ τῶν διορθώσεων τοῦ Ἱεροθέου) τὰς εἰς τὴν ἀκολουθίαν τοῦ ἁγίου Σπυριδῶνος (τῆ 12 Δεκεμβρίου) ἔναντι τοῦ κειμένου τῶν μηναιῶν, διωρθωμένων ὑπὸ Κουτλουμουσιανοῦ, ἐκδόσεως ἐν Βενετίᾳ τοῦ 1873.

Τὰ παλαιότερα ἔντυπα μηναιᾶ ἔχουσιν εἰς τὸ τρίτον τροπάριον τῶν μετὰ τὸ «Κύριε ἐκέκραξα» προσομοίων: «...τὴν ἱερὰν *κόνιν* σέβομεν...»

Ὁ Κουτλουμουσιανὸς ἔγραψε: *Θήμην*.

Ὁ Ἱεροθεὸς διώρθωσε: *σορόν*.

Εἰς τὸ πρῶτον τροπάριον τῶν προσομοίων εἰ: τὸν στίχον ὁ Κουτλμ. δὲν ἔθιξεν, ἐγκρίνας προδήλως κατὰ τὰ παλαιὰ ἔντυπα μηναιᾶ τὰς φράσεις:

«...Δεῦτε πιστοὶ *μεθ'ἐξ[ω]μεν*τὸ περὶ *πάντας σοφόν*...»

Ὁ Ἱερθ. διορθοῖ: «δεῦτε πιστοὶ *μετάσχωμεν* ... τὸ περὶ πάντα σῶφρον...»

Εἰς τὸ ἀπολυτίκιον ὁ Κουτλμ. ἀπῆκεν ἐγκρίνων προφανῶς τὴν φράσιν: «... Ἄγγελος ἔσχεσ ὑλλητουργοῦν-τάς σοι...»

Ὁ Ἱερθ. διορθοῖ: «... Ἄγγελος ἔσχεσ *λειτουργοῦντάς σοι*...» καὶ ἐδίδασκεν ὁ ἀοίδιμος, διὰ μακρῶν αἰτιολογῶν τὴν διόρθωσιν ὅτι οἱ Ἄγγελοι δὲν *συλλητουργοῦσιν*, ἀλλὰ δυνατὸν νὰ *λειτουργῶσι* τοῖς ἱερεῦσι καὶ ἀρχιερεῦσιν ἐν τῇ θείᾳ καὶ ἱερᾷ μυσταγωγίᾳ, ὡς ἱστορεῖ τῳόντι καὶ τὸ *Συναξάριον* ἐνθα οἱ Ἄγγελοι

παρίστανται ὡς *συνυπακούοντες, ἀντιφθρογγόμενοι* καὶ *ΘΕΑΤΑΙ συμψάλλοντες*:

Ὁ Κουτλ. ἐπεδοκίμασεν εἰς τὸ προεόρτιον τροπάριον τοῦ «καὶ νῦν» τῆς πρώτης στιχολογίας τοῦ ὕμνου τὴν φράσιν «... ἡ Θεοτόκος γὰρ *γενῆν* ἐπείγεται...»

Ὁ Ἱερθ. διορθοῖ: «... *τεκεῖν*...»

Τὸ μετὰ τὸν *πολυέλαιαν κίθισμα* εἶχεν:

«*Ἀνακτόροις* καὶ μύσταις θεοπρεπῶς, ἐν συλλόγῳ πανσέπτῳ φιλοσοφῶν, τρανῶς διεσάφησας τῆς Τριάδος τὴν δύναμιν, *ἀρρήτως μάκαρ ὠφθης ἐνάδος ἰσότημος* καὶ ἐν μιᾷ οὐσίᾳ...»

Ὁ Ἱερθ. διώρθωσε:

«*Βασιλεῦσι* καὶ μύσταις... καὶ γὰρ *κηρύττων ὠφθης μονάδα θεότητος*...»

Ὁ Κουτλ. ἐφύλαξεν: *Ἀνακτόροις* καὶ ἐδέχθη τὴν λοιπὴν διόρθωσιν. Ἦτο ἄρα γε αὕτη ἐκ τῶν τεῦ Δωροθέου Βουλισμᾶ;

Εἰς τὸ τρίτον τροπάριον τῆς τρίτης φθῆς τοῦ *Κανόνο* ὁ Κουτλ. ἐτήρησε τὸ κείμενον τῶν ἐντύπων μηναιῶν.

«Ἀνήλθες εἰς τὸ ὕρος τῆς *θεωρίας*, εἰσέδης εἰς τὸν γνόφον τῆς *ἀπαθείας*...»

Ὁ Ἱερθ. διώρθων, μεταλλάσσων τὰς λέξεις συμφώνως γραφικαῖς φράσεσιν:

«... ὕρος τῆς ἀπαθείας... γνόφον τῆς θεωρίας...»

Τὸ κατόπιν κίθισμα εἶχεν οὕτω:

«Ἐκ ποιμνίου προβάτων ἐπιστατεῖν τῆς Χριστοῦ Ἐκκλησίας προχειρισθείς... σὸ Σπυριδῶν... αὐτὴν ἐκ-τρεφόμενος...»

Ὁ Ἱερθ. διώρθου:

« Ἐκ ποιμνίου προβάτων τὴν τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίαν ποιμαίνειν προχειρισθεῖς... Ὁ Σπυρίδων... πιστοὺς ἐκτρέφόμενος... »

Ὁ Κουτλ. ἔγραψεν

« Ἐκ ποιμνίων, τὴν τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίαν ποιμαίνειν... σὺ Σπυρίδων... αὐτὴν ἐκτρέφόμενος... »

Τὸ κατόπιν προσόρτιον τροπάριον εἶχεν:

«... ὡς Μάγοι δωροφοῦντες τὰς ἀρετάς, καὶ ἴσαι τὸ τῶν ἀγγέλων ἴσμα καινόν... »

Ὁ Κουτλ. ἔγραψεν: «... ὡς Μάγοι δωροφοῦντες τὰς ἀρετάς καὶ ἄδοντες τῶν ἀγγέλων ἴσμα καινόν... »

Ὁ Ἱερόθεος διώρθου: «... δωροφορῆσαι τὰς ἀρετάς καὶ ἴσαι... »

Εἰς τὸ πρῶτον τροπάριον τῆς πέμπτης ψδῆς ὁ Κουτλ. ἐτήρησεν ὡς εἶχε: «... πάντας πρὸς δόξαν διεγείρει... »

Ὁ Ἱερόθ. διορθοῖ: «... πάντας δ' ἐγείρει πρὸς Θεοῦ δόξαν... »

Εἰς τὸ κατόπιν τροπάριον ὁ Κουτλ. ἐφύλαξεν: «... ἐκ χαρίσματος θείου... » ὁ δὲ Ἱερόθ. διώρθωσε: «... καί... »

Εἰς τὸ μετὰ τὴν ἕκτην ψδὴν κοντάκιον ὁ Κουτλ. ἐτήρησε τὴν φράσιν «... πρακτικῇ θεωρίᾳ τὴν πράξιν εὔρει... »

Ὁ Ἱερόθ. διωρθώσατο: «... πρακτικῇ ἀρετῇ τὴν θεωρίαν εὔρει... »

Ἐν τῷ Συναξαρίῳ τοῦ ἁγίου Σπυρίδωνος ὁ Κουτλ. ἐφύλαξε τὸ παλαιὸν κείμενον: «... καὶ πόρην τολμήσασαν προσψαῦσαι... »

Ὁ Ἱερόθ. προσέθεσεν: «... αὐτῷ προσψαῦσαι... »

Ἐν τῷ τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ Συναξαρίῳ τοῦ ἁγίου Ἀλε-

ξάνδρου Ἱεροσολύμων τὸ κείμενον μηναίου ἐκδόσεως τοῦ αχμδ' μετ' εἰκόνων εἶχε: «... Τοῦτον δὲ γυμνὸν εὐθὺς ἀποδύσαντες καὶ μέσον τοῦ θεάτρου ὡς κριὸς ἐπίσημος προσδεθεῖς, διάφορα θηρία πρὸς βρῶσιν αὐτοῦ ἐξαπέστειλεν ὁ Τύραννος... »

Ἔτεροι δύο ἐκδόσεις νεώτεροι, ἀτυχῶς μὴ σωζομένης τῆς χρονολογίας ἐν τῷ ὑλ' ὄψει μου ἀντιτύποις, ὧν τὸ ἕτερον φέρει τὰς διορθώσεις τοῦ Ἱεροθίου, ἔχουσι:

« Τοῦτον δὲ γυμνὸν εὐθὺς ἀποδύσαντες καὶ μέσον τοῦ θεάτρου ὡς κριὸν ἐπίσημον προσδεθέντα, διάφορα θηρία πρὸς βρῶσιν αὐτοῦ ἐξαπέστειλεν ὁ Τύραννος... »

Ὁ Κουτλ. εἶχε: « Τοῦτον δὲ ὡς κριὸν ἐπίσημον προθέντες διάφορα θηρία πρὸς βρῶσιν αὐτοῦ ἐξαπέστειλαν... »

Ὁ Ἱερόθ. διορθοῖ: « Τοῦτον οὖν... ἀποδυσθέντα καὶ... ὡς κριὸν ἐπίσημον προσδεθέντα... ἐξαπέστειλεν ὁ Τύραννος ἐπ' αὐτόν... »

Ἐν τῷ δευτέρῳ τροπαρίῳ τῆς ἐβδόμης ψδῆς ὁ Κουτλ. ἐφύλαξε τὸ τοῦ κειμένου τῶν ἐντύπων μηναιίων... « Θεὸς γὰρ ὡς ἐφησας... » ἐνῷ ὁ Ἱερόθ. διορθοῖ: «... ἔλεξας... »

Τὸ κείμενον τοῦ Θεοδοκίου τῆς ζ' ψδῆς εἶχε:

«... τὸν πᾶσιν ἀγεώρητον οἶνον ἀναβλύζοντα βροτοῖς καὶ πᾶσαν μέθην ἀνθρώπων ἐξαίροντα... »

Τὸ δὲ προμνημονευθὲν ἔντυπον μηναίου τοῦ 1614 εἶχε:

«... τὸν βότρυν ἀγεώρητον οἶνον ἀναβλύζοντα βροτοῖς καὶ πᾶσαν μέθην δεινῶν ἐξαίροντα... »

Ὁ Ἱερόθ. ἔγραψε:

«... τὸν μόνον ἀναβλύζοντα οἶνον ἀγεώρητον, πάν-

τας εὐφραίνοντα, πάντας ἀγιάζοντα βροτούς και πάσαν μέθην δεινῶν ἐξαίροντα...»

Ὁ Κουτλ. μετέθεσε μόνον τὰς πρώτας λέξεις :

«... τὸν μόνον ἀ/εώργητον οἶνον ἀναβλύζοντα, πάντας εὐφραίνοντα, πάντας ἀγιάζοντα βροτούς, και πάσαν μέθην δεινῶν ἐξαίροντα...»

Εἶναι ἄρα ἡ γραφή αὕτη κατὰ τὰς διορθώσεις Δωροθέου τοῦ Βουλισμᾶ ;

Ἐν τῷ ἐξαποστειλαρίῳ ὁ Κουτλ. ἐφύλαξεν :

«Ἐδόξασεν ἐν θαύμασι και ἐν τέρασι...»

Ὁ Ἱερόθ. διορθοῖ «... σὲ και τέρασι...»

Εἰς τὸ πρῶτον τροπάριον τῶν αἰνῶν ὁ Κουτλ. ἐφύλαξεν :

«... Ἀρείου τὸ ληρῶδες...»

Ὁ Ἱερόθεος γράφει : «... Ἀρείου και ληρῶδες...»

Ἡ ἔκδοσις τοῦ 1644 ἔχει «σι» ὅπερ εἶναι βεβαίως τυπογραφικὸν ἀμάρτημα.

Εἰς τὸ δεύτερον τροπάριον τὸ κείμενον εἶχε :

«Ταῖς οὐρανίαις ἀκτίσι περιλαμπόμενος, τῇ τοῦ Χριστοῦ δυνάμει, τὰς ἰάσεις παρέχων, ψυχῶν τε και σωμάτων, τοῖς πιστεῖ και νῦν ἐκτελοῦσι τὴν μνήμην σου, θεομανάριστε πάτερ θαυματουργέ, μὴ ἐλλίπης ὑπερέυχεσθαι.»

Ὁ Κουτλ. διώρθου :

«... και τοῦ Χριστοῦ... τὰς ἰάσεις παρέχων... τῶν πιστεῖ και νῦν ἐκτελούντων τὴν μνήμην σου... μὴ ἐλλίπης ὑπερέυχεσθαι.»

Ὁ δὲ Ἱερόθ. ἔγραψε :

«... τῇ τοῦ Χριστοῦ... τὰς ἰάσεις παρέχεις... τῶν πιστεῖ θεομῆ ἐκτελοῦσι τὴν μνήμην σου... και ὕμνοῦσι τὸν Σωτῆρα Χριστόν.»

Ἐν τῷ τρίτῳ τροπαρίῳ τῶν αἰνῶν ὁ Κουτλ. ἐφύλαξεν :

«... ἀδιαλείπτως προσεύχου ὑπὲρ ἡμῶν, τῶν τιμώντων σε. Σπυρίων σοφέ.»

Ὁ Ἱερόθ. διορθοῖ :

«... ἀδιαλείπτως, Σπυρίδων, ὑπὲρ ἡμῶν Θεῶ εὐχου τῶν τιμώντων σε.»

Και αὗται μὲν αἱ διορθώσεις κείσθωσαν ἐνταῦθα ὡς παρόδειγμα ἢ μᾶλλον ὡς ἐλάχιστον δεῖγμα τῆς μεγάλης τοῦ Ἱεροθέου ἐργασίας.

Ἄλλ' ὁ Ἱερόθεος εἶχεν ἐτι λάβει γνῶσιν τῶν παρατηρήσεων και ἐξακριβώσεων, τὰς ὁποίας ἐξέθεσεν Ἀθανάσιος ὁ Πάριος περὶ προσθηκῶν εἰς τὴν θεϊάν και ἱερὰν Λειτουργίαν, περὶ τῆς ὀρθότητος δὲ αὐτῶν ἐπίσθη και ἐκ τῆς περὶ αὐτῶν συζητήσεως μετὰ διαφόρων ἀρμοδίων προσώπων και ἐκ τῶν ἰδικιτέρων αὐτοῦ μελετῶν και ἐρευνητῶν ἐν Ἀγίῳ Ὄρει και ἐν Κωνσταντινουπόλει και ἀλλαχοῦ. Τὰς παρατηρήσεις του δὲ Ἀθανάσιος ὁ Πάριος ἐξέθεσεν ἐν τῇ ἐπιστολιμαίᾳ πραγματείᾳ πρὸς στενὸν αὐτοῦ φίλον Δωρόθεον, ἧτις ἐν παραρτήματι ἐπισυνάπτεται ἐν τέλει τοῦ παρόντος πονήματος, καθὸ ἀφορμὴ και βάσις γενομένη τῶν θεωριῶν τοῦ Ἱεροθέου περὶ ἄλλης προσθήκης ἐν τῇ ἱερᾷ Λειτουργίᾳ.

Ὁ Ἱερόθεος ἐγνώρισεν τὴν πραγματείαν τοῦ Ἀθανασίου κατὰ τὰ τέλη τοῦ προπαρελθόντος αἰῶνος, και ἐπειδὴ οἱ προσθηκαί, αἱ ὀθνεῖαι εὐρίσκει ὁ Ἀθανάσιος, εὐρηγται εἰς τὸ μέρος τῆς Λειτουργίας, ἐνθα τελεῖται ἡ μετουσίωσις τῶν θεϊῶν δώρων, ἔδωκαν ἀφορμὴν εἰς τὸν Ἱερόθεον νὰ παρατηρήσῃ ὅτι προσθήκη ὀθνεῖα εἶναι και ἡ τρίτη εὐλογία, ἧτις γίνεται κατὰ τὴν

μετουσίωσιν τῶν θείων δώρων, καὶ περὶ τῆς ὀρθότητος τῆς γνώμης του ταύτης διὰ πολυετοῦς πείρας ἐλείσθη, ἐρευνητῶν τε καὶ ἀρχαῖα κείμενα, ἐξετάζων δὲ ἅμα καὶ βίεπων σπουδαίους ἄνδρας, οὐ μόνον ἔχοντας τὴν αὐτὴν γνώμην ἢ ἀσπαζομένους καὶ ἐγκρίνοντας αὐτήν, ἀλλὰ διὰ καὶ ἐκτελοῦντας αὐτήν, δηλονότι παραλείποντας τὴν τρίτην εὐλογίαν κατὰ τὴν τέλει τῆς θείας Λειτουργίας ἐν τῇ μετουσίωσει τῶν θείων δώρων.

Καὶ εἶχε μὲν λοιπὸν τὴν γνώμην ταύτην ὁ Ἱερόθεος καὶ παρηγοία περὶ αὐτῆς διελέγετο καὶ ὑπερήσπιζεν αὐτὴν ὡς αἰκίαν τῷ παρουσιάζετο εὐκαιρία πρὸς τοῦτο, ἀλλὰ πρῶτος καὶ μελιχίος μάλιστα εἰς ὑπερβολὴν ὧν, δὲν ἐπέβαλλε τὴν γνώμην του, ἐθυμοῦτο δὲ ἀπλῶς μόνον ὁσάκις ἤκουεν ἢ ἐβλεπε παραβίατας σοβαροῦς τῶν ἱερῶν κανόνων, καὶ μετὰ πρώτην καὶ δευτέραν νοουθεσίαν ἀπεστρέφετο αὐτοὺς κατὰ τὸ γραφικόν. Ὅτε δ' ὅμως προήχθη εἰς πρεσβύτερον καὶ ἦτο ὑποχρεωμένος νὰ ἱεροουρήσῃ, ἢ πεποιθήσῃ αὐτοῦ δὲν ἐπέτρεπεν αὐτῷ νὰ ἐξακολουθῇ φυλάττων τὰς ὀθνεῖας προσθήκας ἐν τῇ ἱερᾷ μυσταγωγίᾳ, διὸ ὁσάκις ἱεροουρήγει, ἐτέλει δύο μόνον εὐλογίας ἐν τῇ μετουσίωσει τῶν θείων δώρων χωρὶς νὰ ἐπιβάλλῃ ἄλλοις ἱερεῦσι τὴν γνώμην του. Παρατήρησεν ἐκόμη ὅτι ἀτόπως ψάλλοντες κατὰ τὴν μεγάλην εἴσοδον «οἱ τὰ **Χερουβὶμ** μυστικῶς εἰκονίζοντες...» ἐπειδὴ οὐχὶ τὸ **Χερουβὶμ**, ἀλλὰ τὰ **Σεραφεῖμ** τῇ Τριάδι τὸν **τριάκιον ὕμνον** ᾄδουσι, καὶ διὰ τοῦτο προσάδοντες τὸν ὕμνον τοῦτον, εἰκονίζομεν τὰ Σεραφεῖμ καὶ οὐχὶ τὰ Χερουβὶμ. Ἀπαγγέλλων ἄρα τὴν καὶ ψάλλον τὸν ὕμνον ὁ Ἱερόθεος ἔλεγεν: «Οἱ τὰ Σεραφεῖμ...», ἀλλ' ὡσαύτως δὲν ἐπέβαλλεν ἄλλοις νὰ λέγωσιν οὕτω.

Οὕτω παρήλθον ἀπὸ τῆς χειροτονίας του ἐπὶ ὅλα ἔτη, ὅτε ἐν ἔτει 1850 εὐρέθησαν κακεντρέχητινα καὶ δυστροπώνητρα ἀνδράρια, αἵτινα εἶχον εὐλογον αἰτίαν νὰ διαβάωσι τὸν ἄνδρα, ὡς διαποράττοντα διήθεν ἀντικρὺς ἐγκλήματα καθοσιώσεως ἐν τῇ θείᾳ μυσταγωγίᾳ. Ὁ Ρόδου Ἰάκωβος, ἐπιτηδείως προδιατεθεὶς κάκιστα ἐπὶ τῷ φροβερῷ τάχα τοιμηματι τοῦ αἰρεσιάρχου, ἔρηξε τὰ ἱμάτια αὐτοῦ καὶ κατήγγειλε τὸν τοιμητιαν εἰς τὴν Μεγάλῃν Ἐκκλησίαν· ὁ δὲ τότε Πατριάρχης Ἀνθίμος ὁ Δ' καὶ οἱ Συνοδικοὶ Ἀρχιερεῖς δὲν ἠγαθύνθησαν νὰ ἐξετάσωσι τοὺς ὑπὸ τοῦ Ἱεροθέου προσβαλλομένους λόγους καὶ ἐξέλαβον ὅτι πρόκειται περὶ ἀσεβῶν καινοτομιῶν ἐν τῇ θείᾳ Ἱεροουργίᾳ καὶ ἐκάλεσαν τὸν τοιμητιαν εἰς Κωνσταντινούπολιν, ὅπως ἀπολογηθῇ ἐνώπιον τῆς Ἱερᾶς Συνόδου, ἐφ' οἷς ἐφάνη νεωτερίζων περὶ τῶν δύο εὐλογιῶν. Ὁ Ἱερόθεος, ὑπεροδωχουμένου, ἐδυσκολεύετο καὶ δι' ἔν χεიმῶν νὰ ἀναπλεύσῃ εἰς Κωνσταντινούπολιν, δι' ὃ ἀπειριράθη νὰ ἀπολογηθῇ δι' ἀπαντήσεων αὐτοῦ, αἱ ἀπήλυθεν διὰ τοῦ ἀδελφοῦ του Μιχαήλ, ὅστις ὡς ἀντιπρόσωπός του μετέβη εἰς Κωνσταντινούπολιν. Ἀλλ' ὁ Πατριάρχης καὶ οἱ Συνοδικοὶ Ἀρχιερεῖς ἐνεργείας τῶν διαβολῶν ὠργίσθησαν, θεωρήσαντες αὐτὸν ἀρνούμενον καὶ ἀπειθοῦντα καὶ κατήνησαν νὰ ζητήσωσι τὴν βίασαν προσαγωγὴν αὐτοῦ διὰ τοῦ Διοικητοῦ Ρόδου, ἀλλ' ἐπὶ διαμεισιτίας ἰσχυρῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει φίλων, ὁ Ἱερόθεος ἀπέφυγε τὴν προσβολὴν ταύτην καὶ μετέβη εἰς Κωνσταντινούπολιν μηνὶ Αὐγούστου τοῦ 1851, καὶ τῇ ἀπολογίᾳ αὐτοῦ μὴ γενομένης δεκτικῆς, ἐξαναγκασθεὶς ἐπέβαλε τῇ Ἁγίᾳ καὶ Μεγάλῃ τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίᾳ τὸν ἐξῆς λίβελλον:

«Τὴν ὑμετέραν θεοδύξαστον καὶ πανσέβαστόν μοι
 » Παναγιότητα γονυπετῶ; προσκυνῶν, σὺν τῇ ἁγίᾳ καὶ
 » Ἱερᾷ Συνόδῳ τῶν περὶ αὐτὴν σεβασμιωτάτων Ἱεραρχ-
 » ῶν, ἀσπάζομαι πανευλαβῶς τὰς παναγίας καὶ χαριτο-
 » βρούτους αὐτῆς χεῖρας.

» Περίλυπος καὶ τεταπεινωμένος ἐμφανίζομαι ἐνώπιον
 » τῆς ὑμετέρας τρισεβάστου μοι Παναγιότητος, καὶ τῆς
 » ἁγίας Συνόδου, διὰ τὰ ἐκζητήσω συγγνώμην καὶ ἄφε-
 » σιν, ἐφ' οἷς ἐκίνησα τὴν κατ' ἐμοῦ ἐκκλησιαστικὴν ἀγα-
 » νάκτησιν ποιῶν δύο μόνως εὐλογίας ἀντὶ τριῶν ἐλὶ τῶν
 » θείων δώρων ἐν τῇ Ἱερᾷ μυσταγωγίᾳ καὶ Κύριος οἶ-
 » δεν, ὅτι εἰς ἀπλότητος μᾶλλον παρεδέχθη τὴν γνώμην
 » ταύτην ἤδη δὲ ἐπιγινώσκων, ὅτι ἄνευ ἐκκλησιαστικῆς
 » ἀνωτέρας ἐπιδοκιμασίας καὶ παραλλαγῆ ἀρχαίων τύ-
 » πων περὶ τῆς ἀμωμῆτου ἡμῶν λατρείας ὑπάρχει ἐγ-
 » κλημα καθοσιώσεως προσπίπτων μετὰ συντριβῆς ἐξαι-
 » τοῦμαι τὸν ἐκκλησιαστικὸν ἔλεον· καὶ οὐ μόνον αὐτὸ;
 » ἀπέχω τοῦ ποιεῖν τὰς δύο μόνως εὐλογίας, ἀλλ' οὐδ'
 » ἄλλῳ τινὶ θέλω ἐπιτρέψει, ἐν ᾧ ἡγουμενεύῳ Ἱερῷ Μο-
 » ναστηρίῳ, διὰ τὰ περιπέση εἰς τὸ σφάλμα τοῦτο, καὶ
 » ἔσομαι ἀείλοτε προσκετικὸς, ἐμμένων καὶ διατηρῶν ἀ-
 » παρασάλευτα πάντα, ὅσα ἡ ἁγία ἡμῶν ἐκκλησία καθω-
 » ρίσασατο ἐγγράφως τε καὶ ἀγράφως. Ταῦτα δουλικῶς αἰ
 » δὲ Παναγίαι καὶ Θεολειθεῖς αὐτῆς εὐχαὶ καὶ εὐλογίαι
 » εἶέν μοι ἀρωγοὶ κατ' ἄμφω καὶ σωτήριοι. 1851φ Σε-
 » πτεμβρίου 13η.

» Ἐν Κωνσταντινουπόλει.

» Δοῦλος αὐτῆς ὑπεκκλιθέστατος καὶ τέκνον

» ἐν Χριστῷ ὑπειθέστατον

» Ἱερόθεος Φωκιδῆς»

Ὁ ὑπὸ τοῦ Ἱεροθέου συνταχθεὶς πρότερον λίβελλος
 δὲν ἐκρίθη ἐπαρκῆς· μόνον δὲ ἀφοῦ ἐπεδιωρθώθη ἐνια-
 χοῦ καθ' ὑπαγόρευσιν, ἀφοῦ τε προσετέθησαν μάλιστα
 καὶ αἱ λέξεις· «**καθοσιώσεως... ἐγγράφως τε καὶ ἀ-
 γράφως**», ἐγένετο δεκτὸς ὡς ἔχει ἀνωτέρω. Ἡ δὲ Μ.
 Ἐκκλησία ἐχορήγησεν ἄρεσιν τῷ Ἱεροθέῳ καὶ ἐπιστρέ-
 φοντα εἰς τὴν Μοῆν του αὐτὸν ἐφωδίασε δι' ἐπιστολῆς
 πατριαρχικῆς καὶ синоδικῆς πρὸς τὸν Μητροπολίτην
 Ρόδου Ἰάκωβον· προσηνέχθη δὲ οὕτως αὐτοῦ; τῷ
 Ἱεροθέῳ, κρίνασα ἐπάναγκες «**νὰ μὴ κινήσῃ κακὸν εὐ-
 κείμενον**», ὡς εἶπον τινὲς τῶν ἁγίων τότε ἐν τῇ Συνόδῳ
 Ἱεραρχῶν, εἰ καὶ ἐπρόκειτο ἀπλῶς περὶ ἀσημάντου προσ-
 θήκης αὐτῆς καθ' ἐαυτὴν καὶ μὴ ἐχούσης παντάπασιν λό-
 γον νὰ φιλᾷται ὡς ἀπαραίτητος ἐν τῷ σκοπῶν αὐτῶν
 σημείῳ τῆς θείας μυσταγωγίας, ὡς ὠμολόγουν αὐτοὶ ἐ-
 κείνοι οἱ Συνοδικοί· ἀλλὰ καὶ ὁ ἐκ τῶν Συνοδικῶν ἔφο-
 ρος τοῦ Μητροπολίτου Ρόδου συνετέλεσε σφόδρα καὶ
 πεισιμόνως, ὅπως ταπεινώσῃ τὸν Ἱερόθεον καὶ ἱκανο-
 ποιήσῃ τὸν Ρόδου Ἰάκωβον, ἐκτεθέντα πολὺ ἐν Σύμῃ
 καὶ Ρόδῳ καὶ κινδυνεύσαντα νὰ ἐξεντελισθῇ ἐν ἀποτυ-
 χίᾳ τοῦ ἐμπαθοῦς κατὰ τοῦ Ἱεροθέου διωγμοῦ.

Καὶ τῶν οὐδὲν ἐκινδύνειεν ἡ Ἐκκλησία νὰ φα-
 νῆ δεχομένη ὡς **κοινοτομίαν** διήθεν τὴ ἀπόλειπιν προσ-
 θήκης ὑπηνεμίον, τὸ ἱστορικὸν τῆς παρεισφρήσεως τῆς
 ὁποίας φωρᾶται ἀσφαλῶς ἐξ ἀπλῆς ἐρεύνης· **εὐληταρίων**
 καὶ ἄλλων χειρογράφων, ἔτι δὲ καὶ ἐντύπων **λειτουργι-
 κῶν** ἢτοι **φυλλάδων τῆς λειτουργίας** ὡς λέγουσιν αὐ-
 τὰς οἱ πολλοὶ τῶν ἱερέων.

Χάριν παραδείγματος παρατίθημι ἧδε ἐκ πολυτελοῦς
 χρουσοδέτου **Λειτουργικοῦ** ὁγδοῦ στήματος, γραφῆς

μεγαλοπρεποῦς καὶ ἐπιμελετημένης τοῦ ΙΕ' αἰῶνος, τὸ μέρος περὶ τῶν εὐλογιῶν ἐν τῇ μετουσιώσει τῶν τιμίων δώρων, ἔχον οὕτω.

Ἐν τῇ Λειτουργίᾳ τοῦ Χρυσοστόμου

- » Ἐκφώνως. Λάβετε φάγετε...
- » Ὁμοίως καὶ τὸ ποτήριον...
- » Ἐκφώνως. Πίστε ἐξ αὐτοῦ... καὶ τὴν εὐχὴν.
- » Μειντημένοι τοίνυν...
- » Ἐκφώνως. Τὰ σὰ ἐκ τῶν σῶν...
- » Καὶ αὐθις λέγει μυστικῶς. Ἔτι προσφερόμεν σοι...
- » Καὶ ποιήσον τὸν μὲν ἄρτον... ὁ διάκονος Ἀμήν.
- » Τὸ δὲ ἐν τῷ ποτηρίῳ τοῦτ'... ὁ (διάκονος) Ἀμήν.
- » Μεταβαλὼν τῷ πνεύματί σου τῷ ἁγίῳ. (ὁ διάκονος)

Ἀμήν Γ'.

» Ὅστε γενέσθαι...»

Ἐν τῇ λειτουργίᾳ τοῦ μεγάλου Βασιλείου

- «... Λαβὼν ἄρτον... ἐκφώνως. Ἔδωκε τοῖς ἁγίοις...
- » Ὁμοίως καὶ τὸ ποτήριον...
- » Ἐκφώνως. Ἔδωκε τοῖς ἁγίοις αὐτοῦ μαθηταῖς...
- » Ὁ ἱερεὺς κλινόμενος ἐπέυχεται...
- » Τοῦτο ποιεῖτε εἰς τὴν ἐμὴν ἀνάμνησιν...
- » Ἐκφώνως. Τὰ σὰ ἐκ τῶν σῶν...
- » Ὁ ἱερεὺς ἐπέυχεται κλινόμενος.

» Διὰ τοῦτο, Δέσποτα... καὶ εὐλογήσαι αὐτὰ καὶ ἁγιάσαι καὶ ἀναθεῖσθαι.

» Καὶ ποιεῖ μετανοίας Γ' λέγων τὸ Κύριε ὁ τὸ πανάγιόν σου πνεῦμα, ὡς ἐν τῇ τοῦ Χρυσοστόμου Λειτουργίᾳ.

» Εἶτα εὐλογεῖ αὐτὰ λέγων :

» Τὸν μὲν ἄρτον τῶν αὐτῶν τὸ τίμιον σῶμα...

- » Ὁ διάκονος. Ἀμήν.
- » Εἶτα τὸ ἅγιον ποτήριον.
- » Τὸ δὲ ποτήριον τοῦτο αὐτὸ τὸ τίμιον αἷμα...
- » Ὁ διάκονος. Ἀμήν,
- » Μεταβαλὼν τῷ πνεύματί σου τῷ ἁγίῳ...
- » Ὁ διάκονος. Ἀμήν, γ'.
- » Ὁ ἱερεὺς κλινόμενος ἐπέυχεται:
- » Ἡμᾶς δὲ πάντας....»

Εἰς τὸ χειρόγραφον τοῦτο, ὡς παρατηρεῖται, δὲν ὑπάρχουσι διατάξεις περὶ τρίτης εὐλογίας: τὸ δὲ ἀμὴν λεγόμενον τρις μετὰ τὸ: «μεταβαλὼν τῷ πνεύματί σου τῷ ἁγίῳ» δὲν ὑπονοεῖ βεβαίως τρίτην εὐλογίαν, ἦτις ἔλαβεν ἀρχὴν, ἀφ' οὗ χρόνου, οὐχὶ ἴσως πολλῶ ἀφροστηκτός τῶν καθ' ἡμᾶς, τίς οἶδε ποῖος, ἀμαθὴς πάντως, παρενέβαλε τὴν ὁδηγίαν περὶ αὐτῆς, ἦτις ἐτελειοποιήθη κατόπιν διὰ τῆς ὁδηγίας: «Εὐλόγησον, δέσποτα, τὰ ἀμφοτέρα» (!!).

Καὶ ὁμοίως εἰς λειτουργικὸν τοῦ 1714 (25) φέρεται τὸ περὶ οὗ λόγος μέρος τῆς θείας μυσταγωγίας ὡς ἑξῆς:

25) «Λειτουργικόν, περιέχον τὰς ἱερὰς λειτουργίας Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου, Βασιλείου τοῦ Μεγάλου, καὶ Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου, ἦτοι τῶν Προηγχομένων, μετὰ καὶ τινων Εὐχῶν ἀναγκαίων τοῖς ἱερασι, τυπωθὲν δι' ἐπιμελείας τε, καὶ δαπάνης τοῦ Πανερωτίτου Μητροπολίτου Νύσσης Κυρίου Μητροφάνους. Ἐνατίστην κ' ψιθ' Παρὰ Ἀντωνίου τῷ Βόρτολ: 1714. Superiorum Permissu, ac Privilegio.» εἰς 8ον μέγα (0, 265X 0, 197).

Τοῦ Λειτουργικοῦ τούτου ἡ ἐκδοσις εἶναι ἀγνωστος εἰς τὸν Βρετὸν, ὅστις ἀναγράφει «Ἀρχιερατικόν», ἐκδοθὲν κατὰ τὸ αὐτὸ ἔτος ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ Μητροπολίτου Νύσσης Μητροφάνους (Βρετοῦ) Νισσαλλ. Φιλολ. τόμ. Α', ἀρθ. 157, σελ. 59, 231). Ὁ Σάθκς δὲν μνημονεύει τοῦ Μητροφάνους Νύσσης ἐν τῇ «Νισσαλληνικῇ Φιλολογίᾳ» αὐτοῦ.

- Ἐν τῇ λειτουργίᾳ τοῦ Χρυσοστόμου (σ. 18—19).
- » Καὶ ἀνιστάμενος ὁ ἱερεὺς, *σφραγίζει τρεῖς* (οὕτω)
 » τὰ ἅγια Δῶρα, λέγων.
- » Καὶ ποιήσον τὸν μὲν Ἄρτον τοῦτον τίμιον Σῶμα
 » τοῦ Χριστοῦ σου.
- » Ὁ Διάκονος· Ἀμήν.
- » Τὸ δὲ ἐν τῷ ποτηρίῳ τούτῳ τίμιον Αἷμα τοῦ Χρι-
 » στοῦ σου.
- » Ὁ Διάκονος· Ἀμήν.
- » Μεταβαλὼν τῷ Πνεύματί σου τῷ Ἁγίῳ.
- » Ὁ Διάκονος! Ἀμήν. γ´.
- » Ὁ ἱερεὺς ἐπεύχεται.
- » Ὡστε γενέσθαι τοῖς μεταλαμβάνουσι.....»
- Ἐν τῇ λειτουργίᾳ τοῦ μεγάλου Βασιλείου (σ. 43-44).
- » Καὶ ἀνιστάμενος ὁ ἱερεὺς σφραγίζει γ´. τὰ ἅγια Δῶ-
 » ρα, λέγων
- » Τὸν μὲν Ἄρτον τοῦτον.....
- » Ὁ Διάκονος· Ἀμήν.
- » Ὁ ἱερεὺς· *Τὸ δὲ Ποτήριον τοῦτο....*
- » Ὁ Διάκονος· Ἀμήν.
- » Ὁ ἱερεὺς. Μεταβαλὼν τῷ Πνεύματί σου τῷ Ἁγίῳ,
- » Ὁ Διάκονος τό, Ἀμήν, γ´.
- » Ὁ δὲ ἱερεὺς ἐπεύχεται· Ἡμᾶς δὲ πάντας. . . »
- Οὕτω, καθά τινας τῶν εἰδημόνων ἱερέων ἡρμήνευσάν
 μοι, ἡ διάταξις «σφραγίζει τρεῖς» ἀρχαιότερον ἴσως εἶχεν
 ἀπλῶς «σφραγίζει», ἀλλὰ καὶ ὡς ἔχει δὲν ἔννοεῖ τὰς τρεῖς
 εὐλογίας ὡς γίνονται, ἀλλ' ὅτι ὁ ἱερεὺς ποιεῖ τὸ σημεῖ-
 ον τῆς εὐλογίας *τρὶς* ἕφ' ἑκατέρου τῶν τιμίων δώρων.
- Ἐκ τῆς ἐρεῦνης λοιπὸν χειρογράφων κωδίκων καὶ τῶν
 ἀρχαιότερων ἐντύπων φυλλάδων τῆς λειτουργίας θὰ ἀπο-

δειχθῆ ἰσχυρῶς καὶ πῶς ἤρχισαν νὰ παρεμβάλλονται εἰς τὸ
 ἀρχικὸν αὐτῆς κείμενον αἱ προσθήκαι, ἄτινας διείδον
 καὶ ἐξήλεξαν οὐχὶ πρῶτοι Ἀθανάσιος, ὁ Πάριος καὶ ὁ
 ἡμέτερος Ἱεροθεός.

Ὡς πρὸς τὰς προσθήκας ταύτας, ὡς φρονῶ, πρόκεινται
 ἀμέσως τεκμήρια τοῦ ὅτι εἰς ἐν ὑποβολιμαῖαι καὶ πα-
 ρείσατοι τὰ προχειρῶς παρατεθέντα ἀνωτέρω ἀποσπά-
 σματα ἐξ ἐνὸς χειρογράφου καὶ ἐνὸς ἐντύπου Λειτουργι-
 κικοῦ.

Εἰς τὸν χειρόγραφον κώδικα παρατηρεῖται ἐν τῇ
 λειτουργίᾳ τοῦ Μεγάλου Βασιλείου ὅτι διὰ τὰς προσθή-
 κας, ἃς ἐπέκρινεν Ἀθανάσιος, ὁ Πάριος, παραλέμεται ὁ
 ἱερεὺς εἰς τὴν Λειτουργίαν τοῦ Χρυσοστόμου, ὅπου ὁμοίως
 δὲν ὑπάρχουσι, τοῦθ' ὅπερ ἀποδεικνύει ὅτι ἡ Λειτουργία
 τοῦ Μεγ. Βασιλείου ἀντεγράφη ἐξ ἄλλου καὶ οὐχὶ ἐκ τοῦ
 αὐτοῦ κώδικος, ἐξ οὗ ἀντεγράφη ἡ Λειτουργία τοῦ Χρυ-
 σοστόμου, μὴ περιλαμβάνουσα τὰς περὶ οὗ ὁ λόγος προσ-
 θήκας, ἔλλειπούσας ἀναμφιλέκτως καὶ ἐκ τῆς ἐν ἐκείνῳ
 τῷ κώδικι λειτουργίας τοῦ Μεγάλου Βασιλείου. Ἀπο-
 δεικνύεται ἄρα οὕτω ὅτι ὑπῆρχον κώδικες, καὶ δὴ προ-
 δήλως ἀρχαιότεροι, μὴ περιέχοντες τὰς τοιαύτας προσθή-
 κας.

Τὰ αὐτὰ ἀποσπάσματα παρ' ἑμοίγε κριτῇ δὲν δίδουν
 ἀφορμὴν, οὔτε ὁδηγίαν παρέχουσι ρητὴν, πρὸς τέλει
 καὶ τρίτης εὐλογίας· τοιαύτη δὲ οὐδόλως εἶναι δυνατὸν
 νὰ ὑπονοηθῆ διότι δὴθεν, ἀφοῦ ὁ ἱερεὺς εἶπη τὸ : «με-
 ταβαλὼν τῷ Πνεύματί σου τῷ ἁγίῳ», ὁ διάκονος λέγει
 τρεῖς «ἀμήν».

Ἄλλὰ περὶ τούτων μόναι αἱ παρατηρήσεις αὗται κεί-
 σθησαν ἐνταῦθα ἐν παρόδῳ, ἀφορμαὶ τοῖς ἀρμοδίους

πρὸς ἔρευναν καὶ κρίσιν, ἐφ' ᾧ καὶ τὴν περὶ αὐτῶν πραγματείαν τοῦ Παρίου καὶ τὴν ἀπολογία τοῦ Ἱεροθέου, περὶ τῶν δύο εὐλογιῶν συνεκδίδομεν ἐν παραρτήματι τοῦ παρόντος πονήματος.

Καὶ αἱ μὲν ὀθνεῖαι προσθῆκαι, αἱ ἐκάκισεν Ἀθανάσιος ὁ Πάριος, ἐξωβελίσθησαν ἐπὶ τέλους καὶ δὴ ἐσχάτως μόλις ἐκ τῶν λειτουργικῶν. Ἀλλ' αἱ τρεῖς εὐλογίαι διατηροῦνται, πράγματα παρασχοῦσαι τῷ Ἱγουμενῶ Ἱεροθέῳ, ὅστις ἐξαναγκασθεὶς ἐνώπιον τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας νὰ ὁμολογήσῃ, ὡς ἄλλος Γαλιλαῖος, ὅτι θάλει φυλάττει αὐτάς, κατόπιν, ἀφ' ἧς ὥρας κατέλιπε τὰ Πατριαρχεῖα, μέχρις οὗ ἀπεβίωσε, δὲν ἔλειπεν, ὡς ἐκεῖνος, λέγων: «καὶ ὅμως πιστεύω ὅτι δὲν πρέπει νὰ γίνηται τρίτη εὐλογία.»

Ὁὐχ ἴτην κατασκοπευόμενος, καὶ τοῦτο εἰδῶς, προσέσχε καὶ δὲν ἔδωκεν αἰτίαν τοῖς ἐχθροῖς αὐτοῦ πρὸς νῦν καταγγελίαν· ἐξηκολούθησε δὲ μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ του δι-οικῶν τὴν Μονὴν μετὰ ζήλου καὶ παρέχων ἑαυτὸν πρὸς πάντας καὶ ἐν πᾶσιν ὑπόδειγμα· καθ' ὅλον δὲ τὸ μακρὸν διάστημα τῆς ἡγουμενείας του ἡ Μονὴ διετέλεσεν ὡσεὶ τῷ ὀνόματι πρακτικῆ Σχολῆς, πολλοὶ δὲ ἐξησχίθησαν κάλλιστα ἐν τῇ τάξει καὶ ἀκριβείᾳ τῶν ἐκκλησιαστικῶν ἀκολουθιῶν καὶ οἱ πολλοὶ προστυγχάνοντες ἐκ τῶν προσορμιζομένων πλοίων κατεβέβησαν καὶ συνεκινούντο ἐκ τῆς παρατηρουμένης τάξεως καὶ ἐκ τῶν μετὰ τοῦ Ἱγουμενίου ποικίλων συνδιαλέξεων.

Φρονιζῶν δὲ ὁ Ἱερόθεος ἐν γένει περὶ ὅλων τῶν ἀφροδῶν τὴν Μονὴν δὲν ἠμέλησε καὶ περὶ τῆς ἀξιοπροποῦτος διακοσμήσεως τοῦ ναοῦ τῆς Μονῆς, ὃν εὗρε στεροῦμενον πολλῶν σκευῶν καὶ ἀμυρίων καὶ δὴ καὶ αὐτῶν

τῶν ἀναγκασιωτάτων· σημειοῦμεν δ' ἐνταῦθα ὀλίγα ἐξ ὧν ἰδιαζόντως μάλιστα χαρακτηρίζουσι τὴν περὶ τε τὰ δογματικὰ καὶ τοὺς ἐκκλησιαστικῶν τύπους ἐπιμέλειαν καὶ παρατηρητικότητα καὶ προσοχὴν τοῦ Ἱεροθέου, παρατρέχοντες πλεῖστα ἄλλα, ἵνα μὴ ἐξογκώσομεν τὸ βιβλίον.

Εἶναι γνωστὸν πῶς συνήθως ζωγραφίζονται ἢ κατασκευάζονται ἀργυρὰ τὰ ἐξαπτερυγα· ἀλλ' ὁ Ἱερόθεος διέταξε καὶ κατασκευάσθῃ ἐν Κωνσταντινουπόλει ζεῦγος ἀργυροχρυσῶν ἐξαπτερῶν κατὰ τὴν ἀκριβῆ ἔννοιαν τοῦ γραφικοῦ: «καὶ Σεραφεῖμ εἰστήκεισαν κύκλῳ αὐτοῦ, ἕξ πτέρυγες τῷ ἐνὶ καὶ ταῖς μὲν δυοὶ κατεκάλυπτον τὸ πρόσωπον αὐτῶν, καὶ ταῖς δυοὶ κατεκάλυπτον τοὺς πόδας αὐτῶν, καὶ ταῖς δυοὶν ἐπέταντο (Ἦσ. ζ', 2).

Ὀλίγα δὲ ἔτη πρὸ τοῦ θανάτου του παρήγγειλε διὰ τὸ τέμπλον τοῦ ναοῦ τὰς ἱεράς εἰκόνας τοῦ Χριστοῦ καὶ τῆς Παναγίας, αἵτινες ἐπιμελείᾳ τοῦ Ζ. Ζαχάρωφ ἐξωγραφήθησαν ἐν Ρωσίᾳ καλλιτεχνικώταται ἅμα καὶ σεμνότεραι κατὰ τὰς περὶ τοῦτου ὁδηγίας τοῦ Ἱεροθέου, περικοσμούμεναι δι' ἀργυροχρυσῶν φωτιστεφάνων καὶ πλαισίων. Καὶ ὁ μὲν Χριστὸς κάθηται «ἐπὶ θρόνου ὑψηλοῦ καὶ ἐληρμένου» κατὰ τὸ γραφικόν (Ἦσ. ζ', 1), εἰς δὲ τὰς τέσσαρας γωνίας τοῦ θρόνου τὰ τέσσαρα ζῶα προτυπώσαντα τοὺς Εὐαγγελιστὰς κατὰ τὸ γραφικόν (Ἰεζ. Α', 10). Ἡ δὲ Παναγία ὀρθία ἐν στάσει μεγαλοπρεπεῖ, ἀλλὰ καὶ ἰκετευτικῆ, εἶναι ἐστραμμένη πρὸς τὸν Χριστὸν κατὰ τὸ γραφικόν: «Παρέστη ἡ Βασίλισσα ἐν δεξιῶν σου ἐν ἱματισμῷ διαχρυσῷ περιβεβλημένη, πεποικιλμένη» (ψαλ. ΜΔ', 10).

Τὰς ῥηθείας ὅμως εἰκόνας, κομιθεῖσας εἰς Σύμην

μηνί Νοεμβρίῳ τοῦ ἔτους 1860, δὲν ἐπρόφθασε νὰ ἴδῃ ὁ Ἱερόθεος, ὅστις ἀπεβίωσε κοιμηθεὶς ἡσυχῶς καὶ ἐν γαλήνῃ τὸν ὕπνον τοῦ δικαίου καὶ ἐναρέτου τὴν ἐσπέραν τῆς 19 Σεπτεμβρίου τοῦ ἔτους 1860 μικρὸν μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν τοῦ ἀποδείκτου ἐν ἡλικίᾳ ἐτῶν 95, διατηρήσας μέχρι τέλους πᾶσαν τὴν διαύγειαν τοῦ πνεύματός του καὶ τὴν ὀξύνοϊαν, ἥτις διέκρινεν αὐτόν, ἔτι δὲ καὶ τὴν θαλερότητα τοῦ προσώπου, παρ' ὅλην τὴν αὐστηρὰν ἀσκητικὴν διαίταν αὐτοῦ.

ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΣ ΤΗΣ ΜΟΝΗΣ ΠΑΝΟΡΜΙΤΟΥ

† Γερμανὸς ἐλέω Θεοῦ Ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως, Νέας Ρώμης καὶ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης.

† Διὰ τοῦ παρόντος ἡμετέρου πατριαρχικοῦ καὶ συνοδικοῦ ἐπικυρωτικοῦ γράμματος γίνεται δῆλον, ὅτι, ἔτι δὴ ἡ καθ' ἡμᾶς τοῦ Χριστοῦ Μεγάλῃ Ἐκκλησίᾳ, οἷα δὴ κοινὴ, μήτηρ καὶ προστάτις τῶν ἀπανταχοῦ ἱερῶν ἐκκλησιῶν καὶ θείων σκηνωμάτων, προϋνόησεν ἐξισορροῶν καὶ ὑπὲρ τοῦ ἐν Σύμῃ τῆς ἐπαρχίας Ρόδου κειμένου ἱεροῦ ἐνοριακοῦ μοναστηρίου, τοῦ τιμωμένου ἐπ' ὀνόματι τοῦ Ἀρχιστρατήγου Μιχαὴλ καὶ ἐπιλεγομένου τοῦ Παναρμιώτου, ἀσπύτως ἔχοντος καὶ διοικουμένου παρὰ τὰς νομικὰς διαγορεύσεις ὡς πρὸς τὴν ἔλλειψιν ἡγουμένου ἱερωμένου καὶ διευθύνου ἀλλεπαλλήλως προκατοχικὰ καὶ ἡμέτερα πατριαρχικὰ γράμματα πρὸς τε τὸν κατὰ τόπον Ἀρχιερέα καὶ κυριάρχην, ἱερώτατον μητροπολίτην Ρόδου, ὑπέρτιμον καὶ ἔξαρχον πασῶν τῶν κυκλάδων νήσων, συναδελφὸν ἡμῶν ἐν ἀγίῳ πνεύματι ἀγαπητὸν καὶ συλλειτουργόν, κὺρ Ἰάκωβον, καὶ πρὸς τοὺς τιμωτάτους προεστῶτας καὶ προκρίτους τῆς Σύμης, συνεβούλευσε καὶ ἐνετεύλατο τὴν διὰ κοινῆς γνώμης τακτοποίησιν τούτου, τὴν ἀσφάλειαν τῶν κτημάτων αὐτοῦ, τὴν

ἐν αὐτῷ ἀποκατάστασιν Ἡγουμένου ἱερωμένου καὶ τσαρῶν λαϊκῶν ἐπιτρόπων, καὶ τὴν διὰ τούτων καλὴν καὶ ἐπωφελῆ διοίκησιν αὐτοῦ, ἣ δὲ ἐκείνου ἱερότης καὶ οἱ διαληφθέντες τιμιώτατοι προσετώτες καὶ πρόκριτοι, βαδίσαντες συνωδὰ ταῖς ἐννοίαις τῶν ἐκκλησιαστικῶν συμβουλῶν καὶ ἐντολῶν, οὐ μόνον ἀπεκατέστησαν ἡγούμενον ἱερωμένον καὶ τέσσαρας λαϊκοὺς ἐπιτρόπους καὶ ἐξησφάλισαν τὰ μοναστηριακὰ κτήματα, ἀλλὰ καὶ ἐτακτοποίησαν τὸ ἱερόν τοῦτο καταγώγιον διὰ τῶν ἐξῆς δεκατριῶν κεφαλαίων, ὑπογραφέντων κοινῶς καὶ ἀρχιερατικῶς ἐπιβεβαιωθέντων, ἅτινα μετ' ἀρχιερατικοῦ γραμματοῦ σταλέντα πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν καὶ ἀναγνωσθέντα συνοδικῶς ἐπεκρίθησαν ἐπωφελῆ καὶ συμφέροντα, διὰ τοῦτο ἐγνωμεν ἐπικυρῶσαι καὶ ἐπιβεβαιῶσαι ταῦτα καὶ ἐκκλησιαστικῶς. Ὅθεν γράφοντες συνοδικῶς μετὰ τῶν περὶ ἡμᾶς ἱερωτάτων Ἀρχιερέων καὶ ὑπερέμων, τῶν ἐν ἀγίῳ πνεύματι ἀγαλητῶν καὶ περιποθίτων ἡμῶν ἀδελφῶν καὶ συλλειτουργῶν, ὀριζόμεθα καὶ ἀποφαινόμεθα ἵνα ἔχουσι τὸ κῆρος καὶ τὴν ἰσὺν καὶ διενεργῶνται εἰς αἰῶνα τὸν ἅπαντα τὰ ἐπιτοπίως κοινῆ γνώμῃ συνεκτεθέντα καὶ ἐκκλησιαστικῶς ἐπικριθέντα ἐπωφελῆ δεκατρία ταῦτα κεφάλαια.

Α)ὸν δηλονότι ὀφείλῃ ὁ κατὰ καιροῦς διὰ τῆς ἐκλογῆς τῶν προκρίτων καὶ τῶν ἐπιτρόπων καὶ τῆς κυριαρχικῆς συγκαταθέσεως τοῦ ἀρχιερέως ἀποκαθιστάμενος ἱερωμένος Ἡγούμενος, ὡς ἐποίησατο καὶ ὁ νῦν ἡγουμενεύων, ὀσιολογιώτατος κῆρ Ἱεροθέος, ἅμα ἐμπιστευόμενος τὴν Ἡγουμενείαν, χωρὶς τινος ἀπολύτου ἀνθαιρεσίας καταγράφειν ἰδιοχείρως ἐν τῷ μοναστηριακῷ κώδικι τὴν ἐφ' ὄρου ζωῆς προσήλωσιν αὐτοῦ εἰς τὸ ἱερόν μοναστήριον,

ὕπερ ἔχει κληρονομεῖν ἅπασαν τὴν μετὰ θάνατον καταλειφθησομένην περιουσίαν αὐτοῦ χωρὶς τοῦ δύνασθαι τινα τῶν συγγενῶν αὐτοῦ μήτε ἐπὶ λόγῳ κληρονομίας, μήτε ἐπ' ἄλλῃ τινὶ παραλόγῳ αἰτίᾳ καὶ προφάσει ἀπαιτῆσαι τι ἐκ τοῦ ἱεροῦ μοναστηρίου, ἐν ᾧ κατ' ὀφειλὴν ἔχουσιν ἐκτελεῖσθαι τὰ μνημόσυνα τοῦ τελευτῶντος Ἡγουμένου, ὡς τοῦτο γίνεται καὶ ἐν τοῖς λοιποῖς ἱεροῖς καταγωγίσις.

Β)ὸν. Ὁ ἀναδεχόμενος τὴν ἡγουμενείαν ἔη καὶ τὴν γενικὴν κυβέρνησιν καὶ οἰκονομίαν τοῦ αὐτοῦ ἱεροῦ μοναστηρίου, ἀγωνιζόμενος ζείποτε ὅλαις δυνάμεσιν ὑπὲρ τῆς ὀφελείας αὐτοῦ καὶ τῆς βελτιώσεως καὶ αὐξήσεως τῶν κτημάτων καὶ πραγμάτων αὐτοῦ, ἐπιδιορθῶν καὶ ἀνακτώμενος τὰ ἀναγκαῖα οἰκοδομήματα, τῇ ἀδείᾳ μέντοι τοῦ κυριάρχου καὶ τῇ συναινέσει τῶν ἐπιτρόπων, ἐκτὸς ἐν χρειᾷ μιζρῶν τινῶν ἐπιδιορθώσεων, καὶ ἀπαραιτήτως κρατῶν μετὰ τῶν ἐπιτρόπων καθαρὸν λογαριασμὸν ἐσόδων καὶ ἐξόδων, ὅστις ἐμφανιζόμενος ἐν τῇ συμπληρώσει ἐκάστου ἔτους ἐνάπιον τοῦ κυριάρχου ἢ τοῦ ἐπιτρόπου αὐτοῦ, παρόντων καὶ τῶν ἐπιτρόπων καὶ τῶν προκρίτων τῆς νήσου, παρατηρούμενός τε καὶ ἐγκρινόμενος μέλλει ἐπικυροῦσθαι κατὰ τὴν τάξιν, ὃ δὲ ἡγουμενεύων ἔχει τὴν ἡγουμενείαν ἐνόσῳ ἀναφαίνηται πραγματικῶς εὐδοκιμῶν, πρόθυμός τε καὶ συντελεστικός εἰς τὰ πρὸς ὀφέλειαν τοῦ Ἱεροῦ Μοναστηρίου καὶ τῶν πραγμάτων αὐτοῦ.

Γ)ὸν Ὄφειλῃ ὁ αὐτὸς ἡγούμενος διαφυλάττειν ἀνεπίληπτον τὸν χαρακτῆρα αὐτοῦ, περιορισμένος εἰς μόνα τὰ ἱερά αὐτοῦ καθήκοντα, καὶ μηδὲν ἑπιμιγνύμενος καὶ μηδεμίαν ἐπιτροπὴν ἔχων ἐμμέσῳ τε ἢ ἀμέσῳ εἰς τὰ πολιτικά πράγματα, ἔτι δὲ καὶ μηδεμίαν συγκοινωνίαν

καὶ ἐπιμιξίαν μετὰ τῶν ἰδίων αὐτοῦ συγγενῶν καὶ τῶν λοιπῶν λαϊκῶν, ἀλλὰ θεωρῶν τοὺς πάντας ἐπίσης ὡς ἀδελφοὺς ἐν Χριστῷ καὶ οὕτως ἀποφεύγων πᾶσαν αἰτίαν σκανδάλου καὶ ψυχρότητος.

Δ)ον Ὁφείλη ἐπισκέπτεσθαι πάντας τοὺς ἐν τῷ μοναστηρίῳ ἱερωμένους καὶ λαϊκοὺς, τοὺς μὲν ὡς ἀδελφοὺς τοὺς δὲ ὡς ὑπηρέτας, προνοῶν ὑπὲρ τῶν ἀναγκαίων αὐτοῖς καὶ μηδένα ἐξ αὐτῶν περιφρονῶν, καθάπερ καὶ αὐτοὶ ἔχουσιν ἀπνεύμειν τῷ ἡγουμένῳ αὐτῶν τὸ ἀνήκον σέβας καὶ τὴν εὐλείθειαν, ἐκτελοῦντες μετὰ προθυμίας καὶ ἄνευ γογγυσμοῦ τὰ προσδιοριζόμενα αὐτοῖς ὑποουργήματα, ἐξ ὧν ὅσοι ἤθελον προσκρούσει ὁμολογουμένως τῷ ἡγουμένῳ ἔχουσι παιδεύεσθαι παρ' αὐτοῦ κατ' ἀναλογίαν τοῦ πταισματος αὐτῶν.

Ε)ον Ὁφείλη ὁ αὐτὸς ἡγούμενος ὑποδέχεσθαι ἐν εὐχαριστίῃ καὶ περιποιητικῷ τρόπῳ τοὺς εἰσερχομένους προσκνητὰς καθὰ καὶ τοὺς ἰδίους αὐτοῦ συμπολίτας, δεξιούμενος αὐτοὺς κατὰ τὴν ἀξίαν ἐκάστῳ ἐν χρείᾳ δὲ ἀποστολῆς τινος ἱερωμένου εἰς τὰ ἔξω ἑλέους καὶ βοηθείας τοῦ ἱεροῦ μοναστηρίου, τοῦ τοιοῦτου ἱερωμένου ἢ ἐκλογὴ γίγνηται τῇ γνώμῃ τοῦ κυριάρχου καὶ τῶν ἐπιτρόπων εἰς προτίμησιν τοῦ ἀξιωτέρου, ὅστις θέλει ἐφοδιάζεται μὲ ἀρχιερατικὸν ἔγγραφον, ἵνα τοιουτοτρόπως καὶ ἡ ἱερά Μονὴ ἀναλαμβάνη βαθμηδὸν τὴν ἀρχαίαν εὐκλειαν καὶ ὠφελῆται διὰ τῆς βοηθείας τῶν εὐσεβῶν.

ΣΤ)ον Ὅσα μοναστηριακὰ χωράφια ὑπάρχωσιν ἀγεώργητα, δίδονται κατ' ἔτος πρὸς τοὺς ἐνδεεῖς κατοίκους, ἐπὶ τῷ ὠφελῆσθαι καὶ αὐτοῦς καὶ τὸ ἱερὸν μοναστήριον, μὴ δύνηται δὲ ὁ ἡγούμενος πωλεῖν τι τῶν μοναστηριακῶν κτημάτων, εἰ μὴ ἀντικαταλλάττειν τι γειτονικὸν ἐπ'

ὠφελείᾳ τοῦ μοναστηρίου καὶ τοῦτο τῇ ἀδείᾳ καὶ τῇ συγκαταθέσει τοῦ τε κυριάρχου καὶ τῶν ἐπιτρόπων.

Ζ)ον Πρὸς δὲ μὴ δύνηται δανειῆσθαι εἰς λογαριασμόν τοῦ μοναστηρίου, εἰ μὴ ἀνάγκης κατεπειγούσης οὔσης καὶ τοῦτο τῇ ἀδείᾳ καὶ ἐγκρίσει τοῦ κυριάρχου καὶ τῶν ἐπιτρόπων.

Η)ον Μὴ δύνηται ἔτι ποιεῖν τὰς λεγομένας κουμπαρίας καὶ συντεκνίας, ἀμείβων τοὺς στεφάνους τῶν εἰς γέμου κοινωνίαν ἐρχομένων, ἢ ἀναδεχόμενος ἐκ τῆς ἱερᾶς κολυμβήθρας παιδία λαϊκῶν ἢ πρεσβυτέρων γονέων, ὡς ὀφείλουσι προσέχειν εἰς τοῦτο καὶ πάντες οἱ ἐν τῷ μοναστηρίῳ πατέρες.

Θ)ον Μὴ ἔχη τὸ ἐλεύθερον δέχεσθαι ξένον καλόγηρον ἄλλον μοναστηρίου χωρὶς τῆς ἐρωτήσεως τοῦ κυριάρχου καὶ τῶν ἐπιτρόπων, ἵνα μὴ προξενῶνται σκάνδαλα καὶ ταραχαὶ πρὸς τοὺς μοναστηριακοὺς καλογήρους.

Ι)ον Ἐπι μὴ ἔχη τὸ ἐλεύθερον ποιεῖν νέον καλόγηρον, ἂν οὗτος μὴ δοκιμασθῇ τρεῖς χρόνους πρότερον καὶ τότε τῇ ἀδείᾳ καὶ γνώμῃ τοῦ ἀρχιερέως καὶ τῶν ἐπιτρόπων.

ΙΑ)ον Ὁφείλη διατρίβειν εἰς τὸ ἱερὸν μοναστήριον πρὸς ἐπίσκεψιν τῶν πραγμάτων αὐτοῦ, χωρὶς τοῦ κατέρχεσθαι συνεχῶς εἰς τὴν χώραν καὶ περιφέρεσθαι τῆδε κακεῖσε, εἰμὴ τῆς χρείας καλούσης τοῦ μοναστηρίου, ἢς τινος μετὰ τὴν ταχύτεραν ἐκτέλεσιν ἔχει ἐπιστρέφειν εἰ τὸ μοναστήριον πρὸς ἐκκλήρωσιν τῶν χρῶν αὐτοῦ. Ὁμοίως καὶ οἱ λοιποὶ καλόγηροι μὴ κατέρχωνται εἰς τὴν χώραν χωρὶς ἀναγκαίας αὐτῶν ὑποθέσεως, καὶ χωρὶς τῆς ἀδείας τοῦ ἡγουμένου, ὅστις καὶ θέλει προσέχειν εἰς τὸ μὴ φατριάζειν καὶ προξενεῖν ἐπιβλαβεῖς διχοστασίας,

ἀλλὰ γίνεσθαι καλὸν παράδειγμα τῆς κοινῆς εἰρήνης καὶ ἡσυχίας, ἀπέχων πάσης σχέσεως συγγενῶν καὶ ξένων, ἀφ' ὧν δύναται προξενηθῆναι σκάνδαλον.

Β)ον Ὁφείλη ἔτι, ἕως οὗ τὸ ἱερὸν μοναστήριον ὑπόκειται εἰς χρεή, ἀγωνίζεσθαι παντοίως ὑπὲρ τῆς παντελοῦς ἀπαλλαγῆς τούτων, μετὰ δὲ τὴν ἀπαλλαγὴν καὶ βελτίωσιν καὶ αὔξησιν τοῦ μοναστηρίου προσφέρειν τὴν ἀνίκουσαν χρηματικὴν συνεισφορὰν εἰς τὰ ἐκπαιδευτικὰ καταστήματα τῆς νήσου ἀναλόγως τῇ δυνάμει τοῦ μοναστηρίου χάριν συναντιλήψεως εἰς τὴν ἀναγκαίαν ἐκπαίδευσιν τῆς πτωχῆς νεολαίας. Ὁφέποτε δὲ ἕν ἡθελε φανθῆ ἀκριβῆς φύλαξ τῶν τοιούτων διαταγῶν, ἀλλ' ἀπειναντίας δι' ἀποδείξεων καὶ μαρτυριῶν ἡθελε φωραθῆ ὅτι παρέβη καὶ παρεξέτραπη εἰς τι τῶν κανονισθέντων, ὡς ἀνωτέρω, τότε ὡς ἀπειθῆς καὶ παραβίτης τούτων, ἐκπίπτη τῆς ἡγουμενικῆς αὐτοῦ θέσεως, παρ' οὐδενὸς προστατευόμενος, καὶ παραδιδούς τὸν λογαριασμὸν τῶν πρακτικῶν αὐτοῦ εἰς ὅλον τὸ διάστημα τῆς ἡγουμενείας, καὶ ἐκλέγεται ἀντ' αὐτοῦ ἄλλος, ὅστις ἂν ἐγκριθῆ ἰκανώτερος καὶ ἀξιώτερος.

Π)ον Μηδὸπως ἔχη δικαίωμα ἀντικαθιστῶν ἰδιοϋδῆμος διάδοχον τῆς ἡγουμενείας, εἰμὴ διὰ τῆς ἐκλογῆς καὶ γνώμης τῶν ἐπιτρόπων καὶ τῶν προκρίτων τῆς Σύμης καὶ τῆς συγκρατήσεως τοῦ κυριάρχου.

Ταῦτα τὰ δεκατρία κεφάλαια ἐπικυροῦντες ἐκκλησιαστικῶς, ἐπισυνάπτομεν ὡς οὐδὲν ἦττον ἐπωφελεῖ καὶ τὰ ἀκόλουθα τρία.

Α)ον Οἱ διωρισμένοι ἐπίτροποι τοῦ ἱεροῦ τούτου καταγωγίον, ἀποδεικνύμενοι ἐκ τῶν πραγμάτων ὡς ἰδιοτελεῖς καὶ συνδιατιθέμενοι ταῖς καταρτήσεσι καὶ παρεκτρο-

παῖς ὁποιοῦδήποτε ἡγουμένου καὶ πρὸς χάριν ἢ ἄλλην τινὰ αἰτίαν παραβλέποντες τὰ μοναστηριακὰ συμφέροντα, ὡς ἐπίσης παραβιάται τῶν κανονισθέντων, ἐκπίπτωσι καὶ οὗτοι τῆς ἐπιτροπῆς καὶ ἀντικαθιστῶνται ἄλλοι τῇ ἐκλογῇ τοῦ κυριάρχου καὶ τῶν προκρίτων τῆς νήσου.

Β)ον Μηδεὶς τῶν ἐγκατοίκων κατεπεμβαίνῃ τοῦ ἡγουμένου ὑποχρεῶν εἰς παραλόγους προτάσεις καὶ θελήσεις ἐπιζημίους τῷ ἱερῷ καταγωγίῳ καὶ

Γ)ον Ὁ κατὰ καιροῦς ἀρχιερεῖς καὶ κυριάρχης, λαμβάνων τὰ ἀνέκαθεν τεταγμένα καὶ εἰδησιμὰ δικαιώματα ἐκ τοῦ ἱεροῦ τούτου καταγωγίον, μηδὲν πλέον ἀπαιτῆ καὶ λαμβάνῃ, προξενῶν οὕτω πρὸς αὐτὸ βίαιος καὶ ζημίαν καὶ αἰτίαν δυσαρρεσκείας πρὸς τοὺς ἐνασκοιμένους, οἵτινες ὀφείλουσιν ἀπονέμειν πρὸς τὴν ἱερότητα αὐτοῦ, ὡς κυριάρχην αὐτῶν τὴν ἀνίκουσαν εὐλάβειαν, σέβας καὶ ὑποταγὴν, ὅπως πλουτῶσι τὴν ἀρχιερατικὴν αὐτοῦ ἀγάπην καὶ προστασίαν εἰς πᾶσαν μοναστηριακὴν αὐτῶν χρεῖαν καὶ ἀνάγκην.

Ταῦτα ἀπεφάνθη καὶ κεκύρωται συνοδικῶς, ἵνα διενεργῶνται διὰ παντὸς ὡς ἀφορῶντα τὴν ἐπὶ τὸ κρεῖττον βελτίωσιν καὶ αὔξησιν τοῦ ἱεροῦ τούτου μοναστηρίου, χωρὶς τοῦ δύνασθαι τινα τῶν ἀπάντων, ἱερωμένων ἢ λαϊκῶν, παραβῆναι τι ἐκ τῶν εἰρημένων καὶ ἀθετῆσαι καθ' οἷονδήτινα τρόπον καὶ ἄλλως παρὰ τοῦτο προσενηθῆναι ἐν βάρει ἀργίας ἀσυγγνώστου καὶ ἀλύτου ἀφορισμοῦ τοῦ ἀπὸ Θεοῦ κυρίου παντοκράτορος. Ὅθεν εἰς ἔνδειξιν ἐγένετο καὶ τὸ παρὸν ἡμέτερον πατριαρχικὸν καὶ συνοδικὸν γράμμα, κἄν τῷ ἱερῷ κώδικι καταστροφῆν τῆς καθ' ἡμᾶς τοῦ Χριστοῦ μεγάλης Ἐκκλησίας, ἐδόθη τῷ

διαληφθέντι ἱερῶ ἑνοριακῶ μοναστηρίῳ τῷ ἐπιλεγομένῳ
τοῦ Παναρμιώτου. α ω μ γ'φ.

Ἐν μηνί Μαΐῳ Ἰνδικτιῶνος α' (διὰ χειρὸς τοῦ Πα-
τριάρχου).

†Ο Ἡρακλείας Διονύσιος	†Ο Κυζίκου Μελέτιος
†Ο Νικομηθείας Διονύσιος	†Ο Καλληδόνης Ἱερόθεος
†Ο Δέρκων Νεόφυτος	†Ο Ἀδριανουπόλεως Γεράσιμος
†Ο Ἰωαννίνων Ἰωακείμ	†Ο Σεργῶν Ἀθανάσιος
†Ο Στραωνίτιδος Κωνστάντιος	†Ο Μαρωνίας Ἄνθιμος
	†Ο Λιδυμοτείχου Βησσαρίων(ς)

ΙΑ'

Ἡγούμενος Μακάριος Α'. (1860—1866).

Ἀποβιώσαντος τοῦ Ἱεροθέου, μόνος ἐνδεδειγμένος
διάδοχος αὐτοῦ ἦτο ὁ ἀδελφός του Μιχαὴλ, ὅστις ὁμοίως,
ἕνεκα ἀναφυέντων σκανδάλων ἀποσυρθεὶς τῆς Μονῆς, ἔ-
μεινεν ἰδιωτεύων ἐν Σύμῃ καὶ ἀπέθανεν ἐν ἔτει 1868.

Οἱ δὲ Συμαῖοι προσεκάλεσαν τὸν ἐκ τῶν ἐφημερίων
τῆς ἐν Σμύρῃ ἱερᾷ ἐκκλησίας τῆς ἁγίας Φωτεινῆς Ἱε-
ρομόναχον Μακάριον, ἐπίσης Συμαῖον, ἀπαιδευτὸν μὲν,
ἀλλ' ἱκανῶς ἐπαρκῆ καὶ κατάλληλον ἐπὶ τῇ ἡγουμενείᾳ
τοῦ Πανορμίτου. Διωρίσθη δὲ καὶ προεχειρίσθη Ἡ-
γούμενος τῇ 9 Μαρτίου τοῦ 1860 ἔτους ὑπὸ τοῦ Μητρο-
πολίτου Ἰγνατίου, ἐν Σύμῃ τότε εὕρισκομένου χάριν
τῶν ὑποθέσεων τῆς Μονῆς.

Ὁ Μακάριος Α' ἀναδεχθεὶς τὴν Ἡγουμενείαν τῆς
Μονῆς, εὗρεν αὐτὴν ἐν καλῇ καταστάσει. Ἔργα δὲ ἐπὶ
τῆς ἡγουμενείας αὐτοῦ ἐγένοντο ἄλλα τε καὶ ἡ ἀνοικοδό-
μησις ἱκανῶν δωματίων. Ἀλλ' ὁ Μακάριος δὲν ἠρέσκατο
νὰ διαμεῖνῃ ἐν τῇ Μονῇ, ὅθεν ἀφοῦ διηύθυνεν αὐτὴν
κατὰ τὴν καθορισθεῖσαν τάξιν ἐπὶ ὅλην ἑξαετίαν, παρη-
τήθη μηνί Ἀπριλίῳ τοῦ ἔτους 1866 καὶ ἀποσυρθεὶς ἐγ-
κατεβίωσεν ἐν Ἁγίῳ Ὄρει τοῦ Ἄθωνος.

IB'

Ἡγούμενος Νικάνδρος Φιλάδελφος (1866—1872)

Μετὰ τὴν παραιτήσιν τοῦ Μακαρίου Α' οἱ Συμαῖοι δημοφώνως ἀπέβλεψαν εἰς τὸν ἐν Ρόδῳ ἰδιωτεύοντα Νικάνδρον τὸν Φιλάδελφον, ὅστις ἀπῆλθε παρὰ τῷ λαῷ τῆς Σύμης φήμη· λίαν ἀγαθῆς καὶ λίαν ἐτιμᾶτο ὡς διδάσκαλός τε καὶ ἱεροκῆρυξ, ἐκέκτητο δὲ μάλιστα καὶ ὑπερθέριμους θαυμαστά· ἐκ τῶν ἐν Σύμῃ ἰσχυρότων προύχόντων τινάς, μαθητεύσαντας παρ' αὐτῷ.

Ἦτο δὲ Συμαῖος καὶ ἐμαθήτευσε παρὰ τῷ Θεοφίλῳ Καίρῳ ἐν Ἄνδρῳ, μεθ' ὃ τοῦ πρακτικοῦ βίου κατήρξατο ὡς πρεσβυτῆς τῆς πατρίδος τοῦ Σύμης· ἐπὶ δυσκόλοις ἀποστολαῖς. Εἶτα ἐπὶ πολλὰ ἔτη διετέλεσεν ἐν Σύμῃ καὶ ἀλλαγῶ διδάσκαλος καὶ ἱεροκῆρυξ, πρῶτα μὲν ἐν ἱεροδιακόνοις τελῶν, εἶτα δὲ προχειρισθεὶς πρεσβύτερος καὶ Ἀρχιμανδρίτης.

Διατρίβων ἐν Ἑλλάδι προσελήθη μηνὶ Αὐγούστῳ τοῦ 1839 Γυμνασιάρχης τοῦ ἐν Χίῳ Γυμνασίου. Ἀλλὰ μηνὶ Ὀκτωβρίῳ τοῦ αὐτοῦ ἔτους διεβλήθη ὡς φρονῶν καὶ διδάσκων δηθὲν τὰ τοῦ διδασκάλου τοῦ Θεοφίλου Καίρῳ· ὃ δὲ τὸ τηνικαῦτα Μητροπολίτης Χίου Σωφρόνιος, ὁ κατόπιν Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης καὶ ὕστερον Πατριάρχης καὶ Πάππος Ἀλεξανδρείας, ἰδεῖσθαι λίαν ἀσθηρὸς τῷ Νικάνδρῳ καὶ κατήγγειλεν αὐτὸν τῇ Ἁγίᾳ καὶ Μεγάλῃ Ἐκκλησίᾳ, ἣτις αὐστηρῶς ἐπέλεσεν εὐθὺς αὐτὸν πρὸς ἀπολογίαν εἰς Κωνσταντινούπολιν, ὅπου ἀ-

Ἡγούμενος Νικάνδρος

μέσως μετέβη καὶ διέτριψεν ἐπὶ ὀκτὼ μῆνας, δοκιμαζόμενος διὰ τὰς δοξασίας του. Ἀπολογηθεὶς, ἐξεφώνησε καὶ λόγον ἐν τῷ πανσέλιῳ ναῶ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου τῇ Κυριακῇ τῆς Ὁρθοδοξίας ἐντολῇ τοῦ Πατριάρχου Ἀνθίμου τοῦ Δ'. Ἐφοδιασθεὶς δὲ διὰ πατριαρχικοῦ πιττακίου εὐφρόμως συνιστῶντος αὐτόν, ἐπανέστρεψεν εἰς Χίον μηνὶ Ἰουνίῳ τοῦ 1840, γυμνασιάρχισας ἐκεῖ ἐπὶ ἓν ἔτος ἕκτοτε.

Τῇ 3 Σεπτεμβρίου τοῦ 1852 ἔτους ἀνέλαβε τὴν Ἡγουμενείαν τοῦ ἐν Ρόδῳ Μοναστηρίου τοῦ ἐπιλεγομένου Τσαμλίκης καὶ τοιοῦτον ἐκεῖ ἐγνώρισε τὸν Νικάνδρον ὁ περικλεῆς Ἄγγλος ἀρχαιολόγος Νεύτων, ὅστις λίαν ἐξετίμησεν αὐτόν καί, δι' οὗς λόγους ὠμολόγει, εὐγνωμονῶν αὐτῷ, κατεχώρισε τὴν εἰκόνα αὐτοῦ ἐν τῷ συγγράμματί του: «Travels and discoverier inthe Levant London 1865»—τόμ. Α', σ. 182 καὶ ἑξῆς, εἰκ. 12 Τὴν εἰκόνα ταύτην ἀναδημοσιεύομεν ὅδε.

Ὁ Νικάνδρος συνδέετο διὰ στενῆς προσωπικῆς φιλίας μετὰ τοῦ διοικητοῦ Ρόδου Ἀχμέτ Καϊσερλή Πασᾶ παρ' ᾧ ἐξήσκει ἐπιτυχῶς σπονδαίαν λίαν καὶ εὐεργετικὴν ἐπίδρασιν χάριν μάλιστα πολλάκις σοβαρῶν ὑποθέσεων ἀδικουμένων Χριστιανῶν, οὐ μὴν δὲ ἀλλὰ καὶ ἀλλογενῶν, ἔτι δὲ καὶ Ὀθωμανῶν. Ὁ δὲ Ἀχμέτ Πασᾶς εὐμενέστατα πάντοτε ἠκροῦτο μεσιτείνοντος τοῦ Νικάνδρου, ὅστις μέγα ἐδύνατο παρ' αὐτῷ. Ἡ δὲ τοιαύτη φιλία του ἐξηρημαίνετο τῶντι καὶ ὑστερον ἀρχετὰ σπουδαίως κατὰ τὴν ἐν ἔτει 1869 ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ Ἀχμέτ Πασᾶ ἐκτελεσθεῖσαν ἀπότομον ἐφαρμογὴν ἐν Σύμῃ τοῦ περὶ διοικήσεως τῶν βιλαετίων ὀργανικῶν νόμου.

Ὁ Νικάνδρος, καταλιπὼν τῆς Τσαμλίκας τὴν ἡγου-

μενείαν, ἠγόρασε παρὰ τὸ πλεσίον τῶν προαστείων τῆς Ρόδου χωρίον Κοσκινοῦ ὠραίαν ἑπανλίαν, ἐνθα διέμενεν, ἀρρεσκόμενος εἰς τὸν ἐξοχικὸν βίον, ἀλλὰ καὶ κατήχητο συχνὰ εἰς τὰ προάστεια, καλλιεργῶν διαφόρους σχέσεις καὶ γνωριμίας μετὰ διαφόρων προσώπων καὶ μάλιστα τῶν ἐν τῷ ἐκεί, ἰδίᾳ δὲ τῶν Μητροπολιτῶν ἐξεφώνει δὲ καὶ λόγους ἐπ' ἐκκλησίας προσκαλούμενος ἢ καὶ αὐθορμήτως καθὼ ἔχων μεγάλην εὐχέρειαν πρὸς τοῦτο, ἅμα δὲ καὶ εὐφραδειαν, συναρπίζουσαν λειψιθῶς, οὕτως εἰλεῖν, τὴν ἐκτίμησιν ἐν γένει τῶν ἀκροατῶν, καίτοι ὁμολογουμένως δὲν ἐπέκτητο παιδείαν ἀπορροῦσαν, ὥστε νὰ μὴ φορᾶται σφαλόμενος ἐν τῷ λέγειν καὶ ἐν τῷ γράφειν. Ἦτο δὲ μὲν μετρητῶς λίαν καὶ ἐγκρατοπαιδικώτατος καὶ εἶχεν ἀποκτήσει πῶρον εὐφραν καὶ γνώσιν βαθεῖαν τῶν ἀνθρωπίνων ἐν γένει πραγμάτων, τῶν τε ἐκκλησιαστικῶν καὶ τῶν πολιτικῶν διακρίσεως τε δὲ καὶ σεβίσματος ἐν ταῖς ἀναστροφαῖς καὶ μετῆσιν, παρεῖχεν ἑαυτὸν οἴονεϊ διδάσκαλον πᾶσι καὶ ὅσοις τε.

Ἐν προβεβηθείᾳ δὲ ἡλικίᾳ ἀναλαβὼν τὴν Ἡγουμενείαν τοῦ Πανορθίου ὁ Νικάνδρος, εἶχε μὲν τὸ πνεῦμα πρόθυμον καὶ ζωηρὸν καὶ δραστηρίου καὶ ἐνδεδεχεῖς κατέβαλλε προσπαθείας ὑπὲρ τῆς προαιρουμένης Μονῆς, ἀποπειραθεὶς ἅμα νὰ προκίση αὐτὴν δι' ἐσωτερικοῦ κανονισμοῦ, καθ' ὃ μελετήσας καὶ κατανοήσας τὰς ἀνάγκας αὐτῆς, ἀλλ' ἢ ἐκ τῆς γήρατος προοῦσα ἀδυναμία προῦδωκεν αὐτόν ἀκοντὶ καὶ τὸν ἠνάγκασε, καταλιπὼν τεκμήρια ἔργα ἡμιτελή, ἀλλ' ἀξιόλογα τῆς δριμύσεως του καὶ τῶν σκοπῶν του, νὰ παρατηθῇ τῆς ἡγουμενείας καὶ ἀποσυρθῇ παρὰ τοῖς οἰκειοῖς του εἰς Ρόδον, ἐνθα μετ' ὀλίγον ὑπεργηθοσηονταετῆς ἀπεβίωσε τῇ 23 Ἀπριλίου

τοῦ 1873 ἔτους. Μαρτύριον δὲ ἄλλο τῆς φιλοπατρίας καὶ φιλομουσίας του κατέλιπε τὴν κληροδοσίαν τῆς ἀμέσως μετὰ τὸν θάνατόν του διαρπαγείσης βιβλιοθήκης του, ἀρκετὰ πλουσίας, ἧς τὸ ἐκκλησιαστικὸν τμήμα ἐκληροδότησεν εἰς τὴν Βιβλιοθήκην τῆς μονῆς Πανοσμίου, τὰ δὲ φιλολογικὰ κ. τ. λ. εἰς τὴν Βιβλιοθήκην τοῦ Ἁναγνωστηρίου Σύμης «Αἰγλης» ἀλλ' αἱ Βιβλιοθήκαι αὐταὶ ἐλάχιστα ψυχία ἔλαβον τῆς οὐκ ἐπιμελῶς ἀποστρωθείσης πλουσίας τραπέζης.

ΙΓ΄.

Ἡγούμενος Ἡσαΐας Α΄. (1874—1878)

Διάδοχος Νικάνδρου τοῦ Φιλαδέλφου διωρίσθη, ἔπροχειρισθεὶς ἐν Ῥόδῳ μηνὶ Ἰουνίῳ τοῦ 1874 ὑπὸ τοῦ Μητροπολίτου Ῥόδου Συνεσίου, ὁ ἐκ τοῦ χωρίου Ὀλύμπου τῆς νήσου Καρπάθου Ἡσαΐας Ἱερομόναχος, τέως πνευματικὸς ἐν τῷ Οἰκουμενικῷ Πατριαρχείῳ.

Ὁ Ἡσαΐας εἶχε διακούσει τὰ ὀλίγα γράμματα ὅσα ἐδιδάσκοντο ἐν τῷ χωρίῳ του, εἶτα ἐγένετο ἱερεὺς. Καταλιπὼν τὴν Κάρπαθον, ἐξημέρισεν ἐφημέριος εἰς τινα μέρη καὶ τελευταῖον εἰς Κωνσταντινούπολιν, ὅπου ἐφθάσε τῇ 5 Δεκεμβρίου τοῦ 1845. Μηνὶ δὲ Ἰανουαρίῳ τοῦ 1848 διωρίσθη ἐφημέριος τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου ὑπὸ τοῦ Πατριάρχου Ἀνθίμου στ' τοῦ ἀπὸ Ἐφέσου, εἶτα δὲ τῷ ἀπενεμήθη καὶ ἐνταλτήριον τῆς πνευματικῆς πατρότητος.

Ὁ Ἡσαΐας ἦτο ἀγράμματος ἀλλ' ἀγαθὸς καὶ πρᾶος. Ἐπεδίωξε διακαῶς, ἀλλὰ δὲν κατώρθωσε νὰ διορισθῇ Μητροπολίτης Καρπάθου, ἐπιθυμῶν νὰ ἐγκαταβιῶσῃ ἐν τῇ πατρίδι του, ἔχων μάλιστα καὶ ἱκανὴν χρηματικὴν περιουσίαν. Ὑπέρογρος ἀνεδέχθη τὴν Ἡγουμενίαν τοῦ Πανοσμίου, καίτοι δὲ κακοιχούμενος ἐκ τοῦ γήρατος, ἀφῆκε μνημεῖα οὐχὶ ἐγκαταφρόνητα τοῦ τετραετοῦς διαστήματος τῆς ἡγουμενίας του, ἀποθανὼν ἐν τῇ Μονῇ τῇ 28 Ὀκτωβρίου τοῦ ἔτους 1878.

Ἡγούμενος Ἡσαίας

ΙΔ.

Ἡγούμενος Μακάριος Β'. (1879 1890)

Διάδοχος τοῦ ἀγαθοῦ Ἡσαίου ἐξελέγη τῇ 18 Μαΐου 1879 ὑπὸ τῆς Κοινότητος Σύμης ὁ Ἱερομόναχος Μακάριος, Νισύριος, τέως ἡγούμενος τῆς ἐν Νισύρῳ Ἱερᾶς Μονῆς τῆς Παναγίας Σπηλιανῆς, καὶ προσχειρίσθη ὑπὸ τοῦ Μητροπολίτου Ρόδου Κ. Γερμανοῦ, τοῦ ἤδη Σεβ. Γέροντος Χαλκηδόνος, ἐν Σύμῃ τότε παραδιατρίβοντας.

Ὁ Μακάριος, ἀφοῦ εἶχε διδαχθῆ ἐν τῇ πατρίδι του ἱκανῶς, ἦλθεν ἅμα τῷ διορισμῷ τοῦ Ἰωάννου Φωτειδοῦ εἰς Πανορμίτην, ἐνθα μετὰ μικρὸν ἐχειροτονήθη δυακονος καὶ ἐγένετο ἀδελφὸς τῆς Μονῆς, ἐν ἣ παρέμεινε μέχρι τελευτῆς τοῦ γέροντος αὐτοῦ Ἱεροθέου, ὅτε ἐκλήθη ὑπὸ τῶν Νισυρίων καὶ διορίσθη Ἡγούμενος Σπηλιανῆς.

Ὁ τε Μακάριος, ὡς καὶ ἄλλοι ἐκτοτικτοὶ ἦτοι νεαροὶ ἀδελφοὶ τῆς Μονῆς Πανορμίτου ὑπὸ τὸν Ἡγούμενον Ἱεροθέον, ἐγυμνάσθησαν ἐξαιρέτως μὲν εἰς τὴν τάξιν τῶν ἐκκλησιαστικῶν ἀκολουθιῶν, ἔτι δὲ καὶ εἰς τὰ γράμματα ἱκανῶς. Κατεγίνοντο δὲ καὶ εἰς περιοδείας πρὸς εἰσπράξιν συνδρομῶν ὑπὲρ τῆς Μονῆς καὶ εἰς διαφόρους ἄλλας ἐπηρεσίας αὐτῆς, μηδ' αὐτῶν τῶν ἀλιευτικῶν ἐργασιῶν ἐξαιρουμένων. Ἡδόκιμον δὲ μεταξὺ ὧν ὁ Μακάριος καὶ ὁ Γρηγόριος, ὁ διορισθεὶς ἀκολουθῶν Ἡγούμενος τῆς ἐν Σύμῃ Ἱερᾶς Σταυροπηγιακῆς Μονῆς τοῦ Ταξιάρχου Μιχαὴλ Ρουκωνιώτου.

Τοιοῦτος ὢν ὁ Μακάριος, διορίσθη ἡγούμενος Σπη-

Ἡγούμενος Μακάριος Β΄.

λιανῆς ἐν τῇ κωμοπόλει Μανδρακίῳ τῆς Νισύρου, ἔνθα κατέγεινεν ἐνδελεχῶς καὶ λίαν προήγαγε πολλαχῶς τὴν Μονὴν, ἀλλὰ δὲν περὶωρίσθη μόνον εἰς τὰ τοῦ Ἡγουμένου καθήκοντα, διότι διωρίσθη καὶ ἀρχιερατικὸς ἐπίτροπος, ὑποχρεωθείς δὲ ἐλάμβανεν ἅμα ἐνεργὸν μέρος καὶ εἰς τὴν διεύθυνσιν τῶν κοινῶν ἐν γένει τῆς νήσου πραγμάτων, κατήντησε δὲ βαθμηδὸν νὰ συγκεντρωται εἰς τὰς ἐαυτοῦ χεῖρας πᾶσα ἐν τῇ νήσῳ δράσις, καθότι σὺν τῷ χρόνῳ ἀπέβαινεν ἀπαραίτητος ἐν παντὶ ζητήματι, ἕνεκα τῆς ἀποκτηθείσης πείρας αὐτοῦ, τῆς ἐνεργητικότητος αὐτοῦ, ἅμα δὲ καὶ τοῦ μελιχίῳ χαρμακῆρος, δι' οὗ ἐπεβάλλετο ἐν πάσῃ περιπτώσει.

Ἦδη προβεβηκῶς καὶ ἀπανδήσις ἐν τοιαύτῃ ἐνδελεχεῖ δράσει, ἐδέχθη τὴν Ἡγουμενίαν τῆς Μονῆς Πανορμίτου, ὅπως ἀνακουφισθῆ ἀπὸ τῶν ὑπερβολικῶν ἐν Νισύρῳ κόπων, περιοριζόμενος ἐν ταῖς ἀσχολίαις τῆς Μονῆς Πανορμίτου, ἧς τὰ καθέκαστα λίαν καλῶς ἐγνώριζεν ἐκ τῆς ἐν αὐτῇ πολιτεοῦς ὑπηρεσίας αὐτοῦ.

Κατὰ τὰ πρῶτα ἔτη τῆς Ἡγουμενίας τοῦ Μακαρίου, ὁ Μητροπολίτης Ρόδου Γερμανὸς ἐπεχείρησε μετὰ τοῦ διακρίνοντος αὐτὸν ζήλου νὰ τακτοποιήσῃ τὰ τῆς Μονῆς, ἀλλ' ἡ ἀπόπειρα αὐτοῦ ἀτυχῶς δὲν ἐτελεσφόρησεν.

Ὁ Μακάριος διόκησε τὰ τῆς Μονῆς θεαρέστοις ὡς καλὸς μαθητὴς καὶ ζηλωτὴς τοῦ Ἱεροσθέν, ὑπῆρχε δὲ πάντοτε καὶ πρὸς πάντας ἀκουσίτως διαλεκτικώτατος καὶ διδασκικώτατος. Ἐπὶ δὲ τῆς Ἡγουμενίας του ἤρχισεν ἡ τακτοποίησις τῆς Βιβλιοθήκης καὶ τῶν ἀρχείων καὶ τοῦ Γραφείου τῆς Μονῆς, τοιοῦτων τέως μὴ ὑπαρχόντων ἐν αὐτῇ καίτοι ἀπαραιτήτων ὄντων εἰς πᾶσαν Μονήν.

γνωστὸν δὲ ὅτι αἱ Μοναὶ διακρίνονται μᾶλλον ἀπὸ τοῦ πλούτου καὶ τῆς τάξεως τῶν ἀρχαίων καὶ τῶν Βοβλιοθηκῶν αὐτῶν.

Ὁ Μακάριος Β' καταβλήθεις ὑπὸ χρονίου καρδιακοῦ νοσήματος, ἀπεβίωσεν ἐν τῇ Μονῇ ἐν ἡλικίᾳ μόλις ἐτῶν 70 μὲν τὸ Ἰουλίῳ τοῦ ἔτους 1890, θάμενος τὰς ἀρχὰς ἧ γούν ὑποδείγματα πρακτικῶν καὶ ἀξιολόγων ἔργων ὑπὲρ τῆς προαγωγῆς τῆς Μονῆς.

ΙΕ'

Ἑγούμενος Γρηγόριος Α'

Τὸν Μακάριον Β' διεδέχθη τῇ 14 Ἰανουαρίου τοῦ ἔτους 1892 ὁ Ἀρχιμανδρίτης Γρηγόριος Μαγκιφᾶς Συμαῖος.

Ὁ Γρηγόριος νεαρότατος ἐδιδάσκετο τὴν ἀγιογραφίαν παρὰ τῷ θεῷ του ἐπισκόπου Μορέων Ἀγαπίῳ 26), δαπάναις τοῦ ὁποῦ ἀπεστάλη καὶ εἰς Ἀθήνας, ὅπου ἐξησκήθη εἰς τὴν ζωγραφικὴν, λίαν δὲ καλλίφωνος τυγχάνων καὶ διδασθεὶς τὴν ἐκκλησιαστικὴν μουσικὴν, διέμενε παρὰ τῷ θεῷ του μέχρι τοῦ θανάτου του ἐν ἔτει 1867, εἶτα ἀποδημήσας τῆς Σύμης μετήρξατο τὸν ἀγιογράφον καὶ μάλιστα τὸν ἱεροψάλτην. Ἐχηματίσθη δὲ λίαν εὐδοκίμως καὶ πρωτοψάλτης ἐν τε τῷ πατριαρχικῷ τῆς Ἀλεξανδρείας ναῷ καὶ εἶτα ἐν τῷ πατριαρχικῷ ναῷ τῆς Ἀναστάσεως ἐν Ἱερουσαλήμ.

Ἐπανελθὼν εἰς Σύμην, ἐχηματίσθη ἐπὶ πολλὰ ἔτη κατὰ συνέχειαν πρωτοψάλτης τῆς ἐν Αἰγιαλῷ ἐκκλησίας τοῦ τιμίου Προδρόμου.

Ἀναλαβὼν τὴν Ἑγουμενείαν τῆς Μονῆς Πανοσμίου, ἐσκόπει νὰ δράσῃ ὑπὲρ αὐτῆς μετὰ ζήλου, ἀλλὰ, κατετριγόμενος ὑπὸ χρονίου καρδιακοῦ νοσήματος, κατεβλήθη ὑπ' αὐτοῦ ἐν ἡλικίᾳ ἐτῶν 64 ἐν Πανόρμῳ τὴν 31 Δεκεμβρίου 1893.

26) Περὶ τούτου ἴδε: Δημοσθ. Χαβιαρᾶ • Τιτουλάριοι Ἐπίσκοποι • Ἐν • Ἐκκλησιαστικῆς Ἀληθείας • ἔτους ΚΙΓ' (1907) σελ. 759.

Ἡγούμενος Ἀρχιμανδρίτης Γρηγόριος

ΙΣΤ΄

Ἡγούμενος Ἰγνάτιος

Τὸν Γρηγόριον διεδέχθη ὁ νῦν ἡγουμενεύων πανσο. Ἀρχιμανδρίτης κύριος Ἰγνάτιος Ἀγγελινίδης ἐξ Ἀστυπαλαίας, προχειρισθεὶς ἐν Πανόρμῳ τῇ 13 Ἰουλίου 1896 ἐπὶ τοῦ τότε Μητροπολίτου Ρόδου, αἰτήσαι τῆς Κοινότητος Σύμης μεταβάντος εἰς Πάναρμον δι' ἐπὶ τούτῳ μισθωθέντος ἀτμοπλοίου.

Ὁ Ἡγούμενος Ἰγνάτιος, ὁξύνουσι καὶ οἰκίτης, ἐπεδόθη ἀπ' αὐτοῦ τοῦ πρώτου ἔτους τῆς ἡγουμενείας του εἰς ἀνέγερσιν μεγαλοπρεπῶν δωμάτων καὶ ἄλλων διαφορῶν οἰκοδομῶν, εἰς φύτευσιν ἀμπελώνων νέων, καὶ ἄλλων δένδρων. Ἰδιαίτερος δὲ κατέγινεν εἰς ἀνέγερσιν μεγαλοπρεποῦς κωδωνοστασίου, ἀποτελοῦντος κόσμημα τῶν ὄντι ὡραίων τῆ ἱερᾶ Μονῆ (ἴσθι καὶ κεφ. ζ' σελ. 48).

Ἐπὶ τῆς ἡγουμενείας αὐτοῦ ἐπύροισι τῆς Μονῆς ἐγένοντο ἐν μὲν τῇ ἱερᾷ Θεολογικῇ Σχολῇ ἐν Χάλκῃ τῆς Προποντίδος ὁ ἔλληγι. κ. Μιχαὴλ Β. Καρακατσάνης, ἐν δὲ τῷ ἐν Πάτμῳ Ἱεροδιδασκαλείῳ τῆς Ἀποκαλύψεως, ὅπερ ἐπὶ τὸ ὄνομα τοῦτο συνετηρεῖτο τέως ἐκεῖ ἐπὶ τοῦ ἐν Ἀθήναις Μικρασιατικοῦ Συλλόγου «Ἀνατολῆς», ὁ ἱερολογ. διάκονος κ. Σεραφεῖμ Χαρίτου.

ΙΖ.

Τὸ μονύδριον τοῦ Σωτήρος τῆς Νεράς

Τὸ μονύδριον τοῦτο, τιμώμενον ἐπ' ὀνόματι τῆς Μεταμορφώσεως τοῦ Σωτήρος, ἐπικαλούμενον δὲ καὶ **Μεγάλος Σωτήρ (ης)**, πρὸ τοῦ θανάτου τοῦ τελευταίου ἡγουμένου αὐτοῦ δὲν ἐπήγγοτο εἰς τὴν Μονὴν τοῦ Πανορμίτου, ἀλλ' ἦτο Μονὴ ἀντοτελής ἐπὶ ἰδίους ἡγουμένους. Κεῖται δὲ εἰς ὕψος ὑπερὸ τὰ 500 μέτρα ἀπὸ τῆς ἐπιφανείας τῆς θάλασσης παρὰ μικρὰν κοιλάδα ἣτις περιβάλλεται ἐπὶ τῶν ἀκροφειῶν τῶν περὶ αὐτὴν ὄρεων καὶ ὑπὸ τραχέων βράχων.

Ἡ δὲ περιφέρεια τῆς θέσεως ταύτης ἐπεκλήθη **Νερά**, κατὰ τινὰ συγκεκριμένην σημαίην παράδοσιν, κατὰ παροδίαν τῆς παρὰ τὴν Ἐρυθρὰν θάλασσαν **Μερράς** (Ἐξόδου κεφ. ΙΕ', 23), ἀφοῦ ἀνέβλινσέ ποτε ὕδωρ ἐν τῇ θέσει, ἣτις ἐπικαλεῖται κοινῶς **λειβάδι**, ἀλλ' ἦτις ὁμοῦς ἀνδεμίαν **σχέσιν ἢ ὁμοίτητα ἔχει πρὸς λειβάδιον** (27).

27) Ἐν τῇ ἀρκυατῇ ἐκτεταμένῃ περιφερείᾳ τῆς Νεράς παρατηροῦνται δύο προφῶρα ἐκτεταμένα δι' ὀγκωδότητων ἀλλ' ἀργῶν ἰθῶν. ταῦτα προφανῶς εἰσὶ κτίσματα προϊστορικῶν χρόνων, ἦτοι τῆς λεγομένης λιθίνης περιόδου. Τὸ ἑπὶ τὸν ὄρειον ἄκρον ταύτων κεῖται ἐπὶ τῆς κορυφῆς ἐνός τῶν κατὰ τὴν περιφέρειαν, περὶ τῆς δ' ὀψέως, βουνῶν καὶ ἐπικαλεῖται κοινῶς **Ἡ οὐρανὸς ἀστρῶν**. Ἐπὶ μικρῶν ἐγγυρῶσεως καὶ **ἀστραγγενοῦμενος** τὸ δὲ λεγόμενον περὶ τὴν μελέτην τῆς παραδόξου ταύτης τοπωνυμίας, ἔχθη ἡμῶν κατὰ πεποιθίσεως εἰς τὸ συμπέρασμα ὅτι εἴνα αὕτη, παραφθέρῃ ἄλλῃ ἐπὶ τῶν Ἰουδαϊκῶν ἢ Βυζαντινῶν χρόνων τοπωνυμίας **Μεταποντίων Καστρῶν**. Ἡ δὲ Σάχη, ὡς γνωστὸν ὀνομαζέθη, ποτὶ **Μεταποντίς** καὶ **Ἄγλη**. Ἄλλὰ περὶ τῆς τοπωνυμίας ταύτης λόγον ποιῶμαι ἄλλοθι ἐν ἐκτῷ σελ.

Ἠγοῦμενος Ἰγνάτιος

Τὸ μονύδριον ἢ μᾶλλον ἡ Μονὴ αὕτη ἔχει σχῆμα τετράγωνον καὶ εἶναι κτίσμα τῶν Βυζαντιακῶν χρόνων. Ὁ ναὸς τῆς Μεταμορφώσεως ἱδρύεται ἐν τῷ μεσῷ περὶ αὐτὴν δὲ ὑπάρχουσι ἑτεροὶ δύο ναοὶ: τῆς Παναγίας, ἀνακαινισθεὶς πρὸ τινῶν ἐτῶν δαπάναις τοῦ κυρίου Βασιλείου Χάλλαρη, καὶ τοῦ ἁγίου Ἀντωνίου καὶ διάφορα δωμάτια ἦτοι κελία, ὧν τὰ πλεῖστα διάφορα, ἐν οἷς διητῶντο ὁ Ἡγούμενος, οἱ ἱερεῖς καὶ οἱ μοναχοί. Ἐκείνητο δὲ καὶ ὀλίγιστα κτήματα, ἀπὸ τῆς καλλιέργειας τῶν ὀπωρίων, ἐτι δὲ καὶ ἀπὸ τῶν δωρεῶν τῶν χριστιανῶν, συνετηροῦντο οἱ ἐν αὐτῇ διαμένοντες, ὡς συνέβαινε καὶ εἰς τὰς ἄλλας τῆς Σύμης Μονάς. Εἶναι δὲ βέβαιοι κατὰ τὴν παράδοσιν ὅτι οἱ ἐν τῇ Μονῇ τοῦ Σωτήρος διεβίουν θεαρέστως καὶ ἀνέτως καὶ ὅτι ἡ μονὴ τῶν διεκρίνετο μεταξὺ τῶν ἐν Σύμῃ Μονῶν.

Ἀπνεῶς δὲν ἠδυνήθη νὰ εὗρω εἰδήσεις περὶ αὐτῆς καὶ τῶν Ἡγουμένων αὐτῆς. Αἱ ἁγιογραφίαι τοῦ ναοῦ αὐτῆς διασώζονται ἐν καλῇ καταστάσει· φέρουσι δὲ χρονολογίαν τῆς ἀνακαινισεῶς τῶν: «1727 Ἰουνίου 18».

Τελευταῖος Ἡγούμενος τοῦ μονυδρίου τούτου ἐγένετο ὁ Ἱερομόναχος Μελέτιος Σπανός, ἀδελφὸς τοῦ Ἡγουμένου τοῦ Πανορμίτου Νεοφύτου Β', ὡς σημεῖοι ὁ Ἡγούμενος Νικάνδρος ὁ Φιλιάδελφος, ὅστις μηνὶ Ἰανουαρίῳ τοῦ ἔτους 1867 ἐπεχείρησε νὰ κατατάξῃ ἐν ἰδίῳ κώδικι τὰ ἔγγραφα τῶν κτημάτων τοῦ μονυδρίου, παρατηρεῖ δὲ ἐν ἰδιοχείρῳ προλόγῳ αὐτοῦ ὅτι «τίνος ἔνεκεν οἷχ' εὐρηται τοιοῦτος κώδιξ ἀρχαῖος, συντεταγμένος ἐκ τῶν ἀπ' ἀρχῆς ἡγουμενευσάντων... τῶν ἀπόρων ἐστί».

Ὁ δὲ Νεόφυτος Β' καὶ ὁ Μελέτιος συνεδέετο διὰ στενῆς φιλίας μετὰ τοῦ Κ. Βαρδαλάχου, ἐφ' ἧ ἠνηβρύνετο·

διὸ καὶ συχνὰ ἀνεμιμνήσκετο αὐτοῦ καὶ τοὺς ἐκ Χίου ἐρχομένους, ὅτε ἐκεῖ ὁ Βαρδαλάχος ἐδίδασκεν, ἠρώτα ἐπιδεικτικῶς περὶ ἐκείνου. Φέρεται δὲ καὶ ἀσπειρότατον περὶ τούτου ἐπιστόδιον μεταξὺ τοῦ Μελετίου καὶ τοῦ Μιχαὴλ Ἰωαννίδου ἢ Καλαφατᾶ.

Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Μελετίου, συμβάντα τῇ 5 Δεκεμβρίου τοῦ ἔτους 1818, τὸ μονύδριον τοῦ Μεγάλου Σωτήρος ἀπέβη καὶ διατελεῖ ἔκτοτε μετόχιον τοῦ Πανορμίτου. Περὶ τούτου δὲ ἐγένετο τὸ ἑξῆς ἔγγραφον:

« Τ. Σ. † ὁ Ρόδου Ἀγύπιος ἐπιβεβαιοί

» Διὰ τοῦ παρόντος ἐπιβεβαιωτικῶς ἡμῶν γράμματος » δηλοποιεῖται ὅτι κατὰ τὴν εἴην τοῦ Δεκεμβρίου μηνῶς » τοῦ α ω ι η ^ο ἔτους τοῦ ἐν τῷ ἱερῷ ἡμῶν Μοναστηρίου » κατὰ τὴν νῆσον Σύμην κειμένῳ, ἐκ' ὀνόματι τοῦ Σω- » τήρος ἡμῶν Χριστοῦ τιμωμένῳ, τῆς Νεράς ἐπιλεγο- » μένῳ ἡγουμενεύοντος Μελετίου τὸ ζῆν ἐκμετρήσαντος, » ἐγένετο φροντίς παρ' ἡμῶν καὶ παρὰ πάντων τῶν ἐν τῇ » αὐτῇ νήσῳ Σύμῃ προεστώτων καὶ λοιπῶν χριστιανῶν, » εἰς ἀποκατάστασιν ἀντ' ἐκείνου ἄλλου ὄξίου καὶ ἀρμο- » δίου προσώπου τοῦ ἀναδεξιμένου τὴν ἡγουμενικὴν ἐ- » πιστασίαν τούτου τοῦ ἱεροῦ Μοναστηρίου. Ἀκριβοῦς » δὲ σκέψεως περὶ τούτου γενομένης, κοινῇ γνώμῃ εὐ- » ρέθῃ εὐλογον εἰς τὸ νὰ ἀποκαταστήσωμεν αὐτὸ Μετό- » χιον καὶ νὰ τὸ ἀφισρώσωμεν τοῦ λοιποῦ ἐν τῷ ἱερῷ καὶ » σεβασμίῳ Μοναστηρίῳ τοῦ Ταξιάρχου Μιχαὴλ, τοῦ » Πανορμίτου ἐπιλεγόμενῳ, ὡς γεινναῖον αὐτῷ τὸ ἱε- » ρὸν τοῦτο Μοναστηράκι τοῦ Σωτήρος Χριστοῦ εἰς τὸ » νὰ ἦναι ἀπὸ τοῦ νῦν καὶ νὰ λέγηται Μετόχιον τοῦ ἱε- » ροῦ Μοναστηρίου τοῦ Ταξιάρχου Μιχαὴλ· ἐπὶ συμφω- » ρνίᾳ μὲν τοι τοιαύτῃ, ἵνα φροντίξῃ ὁ κατὰ καιρὸν Ἡ-

» γοίμενος τοῦ Ταξιάρχου Μιχαὴλ καὶ νὰ ἐπυμελήται ἀ-
 » όκνωσ, ὡς ἀπαραίτητον χρέος του, εἰς τὰ πρὸς αὔξησιν
 » τοῦ μετοχικοῦ του τούτου τοῦ Μοναστηρίου Χριστοῦ,
 » καὶ νὰ πληρώνη κατ' ἔτος λόγῳ κανονικοῦ πρὸς τὸν
 » κατὰ καιρὸν ἱεράρχην καὶ Ἀρχιερέα του Μητροπολίτην
 » Ῥόδου ἀνὰ τριάκοντα γρόσια, ὧν τὰ μὲν 20 διὰ τοῦ
 » Μοναστηρίου τοῦ Ταξιάρχου Μιχαὴλ Πανορμίτου, τὰ
 » δὲ 10 διὰ τοῦ Σωτήρος Χριστοῦ. Ὅθεν κατὰ τὴν θερ-
 » μήν καὶ εὐλογοφανῆ αἴτησιν τῶν Χριστιανῶν στοχα-
 » ζόμενοι καὶ ἡμεῖς ὅτι εἶναι ἐπωφελεῖς τοῦτο διὰ αὐτὸ τὸ
 » μοναστηράκι, ἀποκαθιστῶμεν ἤδη αὐτὸ Μετόχιον τοῦ
 » Ἱεροῦ Μοναστηρίου τοῦ Ταξιάρχου Μιχαὴλ Πανορμί-
 » του, ἵνα μὴ τῇ παρατάσει τοῦ χρόνου διὰ τὴν ἄλλειψιν
 » ἀξίων καὶ ὀρμοδίων προσώπων φθάσῃ καὶ τοῦτο, εἰς τὴν
 » ἐφθασαν ἀθλίως ἐρήμωσιν καὶ τὰ λοιπὰ ἐν τῇ αὐτῇ νή-
 » σω εὐρισκόμενα Μοναστηράκια. Διὸ ἐγένετο τὸ παρὸν
 » τῇ ἡμετέρῃ ἐπιβιβαιώσει καὶ μαρτυρία τῶν ὑπογε-
 » γραμμένων τιμίων προσώπων εἰς τὴν ἐξῆς ἐνδειξιν καὶ
 » ἐπεδόθη τῷ ἤδη ἡγουμενεύοντι ἐν τῷ Μοναστηρίῳ τοῦ
 » Ταξιάρχου Μιχαὴλ τοῦ Πανορμιώτου, κὴρ Νεοφύτω.
 » α ω ι θ ϑ, Ἰουλίον Α'.

» Ἡμεῖς οἱ ἐν τῇ νήσῳ Σύμη ἅπαντες μικροί τε καὶ
 » μεγάλοι βεβαιούμεν, ἐπικυροῦντες τὸ παρὸν τῇ σφρα-
 » γίδι τῆς Κοινότητος ἡμῶν. Χατζῆ Νικήτας Κλαδάκις
 Διάκος πατῆρ Γραντσάκη καὶ πρωτόγερος τοῦ νῦν καιροῦ

Ἰωάννης Κοντογιάννης
 Χατζῆ Ἀγαπητὸς Χατζῆ, Ἰωάννου
 Νικόλαος Χάλλαρης
 Χατζῆ Διάκος Χατζῆ Καμένου

Ἀγαπητὸς Χατζῆ Νικήτας
 Γ. Ἀγγελίδης
 Νικήτας Χατζῆ Ἰωάννου
 Σταυρῆς Ρόδιος
 Νικόλαος Χαβάζος
 Μιχαὴλ Παπα Λοικᾶ
 Νικήτας Συναϊλῆς
 Πέτρος Παπα Κοιτοῦ
 Κώνστας Παπα Ξαυθῆ
 Γεώργιος Παπα Κοιτοῦ
 Νικόλαος Ρόδιος
 Μιχαὴλ Κατσουράκης
 Ἰωάννης Χατζῆ Σίμεν
 Διάκος Χατζῆ Διάκου

» Ὁ τοῦ παρόντος Νοτάριος Φασσιλάρης Νεώφειτος.»

ΙΗ΄.

Ἡ ἑτησία πανήγυρις τῆς Μονῆς ()*

Ἐν ἡμετέρω πῶς πάντοτε, προσεγγιζούσης τῆς πανηγύρεως τοῦ Πανοσμίου, ἀναμιμνήσκομαι τοῦ γλαφυροῦ Λιβανίου, διότι παρατηρῶ τῶντι παρὰ πᾶσιν ἀναπτυσσόμενον τὸν πόθον τῆς πανηγύρεως ζωηρότατον, ἐπελθούσης δ' αὐτῆς, τὴν ἡδονὴν καταλαμβάνουσαν τοὺς πανηγυρίζοντας, καὶ, παρελθούσης, τὰς ἀναμνήσεις, αἱ ἐπιδείκνυνται διατηροῦντες εὐαρέστως οἱ εὐσεβεῖς προσκυνηταί.

Παρερρεθεῖς καὶ ἐφέτος ἐν αὐτῇ χαρίσσω αὐτοσχεδίως τὰς ἀκολούθους γραμμὰς εἰς ἐκπλήρωσιν εὐλαβοῦς εὐχῆς ἐκ τῶν ἐνότων τῷ Ταξιάρχῃ, ἐπὶ τῇ ἀναμνήσει τῆς ἐφετεινῆς Πανηγύρεως τοῦ Πανοσμίου, ἣτις ἐν Σύμῃ ἔχει ὄλιω ἐξαιρετικὴν σημαντικότητα, αἱ εἶπω, ἣν ἐπαυξάνει ἡ συμμετοχὴ τῶν συρρεόντων πολλαχόθεν εὐλαβῶν προσκυνητῶν:

Ὁ ἀρχάγγελος Μιχαὴλ εἶναι ὁ πολιοῦχος τῆς νήσου Σύμης, ὃν οἱ Σύμαιοι προετίμησαν ἐξ ὅλων τῶν ἁγίων ἀγγέλων καὶ ἀρχαγγέλων, καίτοι πρὸς ὅλα τὰ οὐράνια τάγματα ἐν γένει ἰδιάζον σέβας καὶ ἐξαιρετικὴν εὐλάβειαν ἀπὸ τῶν πρώτων τοῦ Χριστιανισμοῦ αἰῶνων φαίνεται ὅτι ἀπέτμον.

*) Τὸ κεφάλαιον τούτου ἐδημοσιεύθη ἀπαρλλάκτως σχεδὸν ἐν ἑβῶ φιλλαχίῳ ὑπὸ τὴν ἐπιγραφὴν:

« Ἡ Πανήγυρις τῆς ἐν Πανόρμῳ Σύμης ἱερᾶς Μονῆς τοῦ Ταξιάρχου Μιχαὴλ τῆς ἐπιλεγομένης τοῦ Πανοσμίου ἐν Σύμῳ, ἐκ τοῦ Τυπογραφεῖου Β. Καρσιώτογλου. 1901. »

Εἰς 16)ον σελ. 1—16.

Τρανοτάτη καὶ χαρακτηριστικὴ τούτου ἀπόδειξις εἶναι τὰ ἱερά τεμένη. ἅτινα ἐπὶ τῆς νήσου ἴδρυνται, οὐ μόνον ἰσάριθμα τοῖς ἐννέα τάγμασι τῶν ἀσωμάτων ἀγγέλων, ἀλλὰ μάλιστα καὶ κατὰ τὰς τάξεις αὐτῶν· διότι τρία μὲν εἰσὶν ἴδρυμένα εἰς θέσεις παραλίους καὶ δὴ παρὰ λιμένας· τρία δὲ κείνται εἰς θέσεις ἐν τῷ μέσῳ τῶν ὁρέων καὶ τρία τέλος ἀνεγρίσκονται εἰς θέσεις ἕψηλὰς ἐπὶ τῶν ὁρέων.

Ἡ τοιαύτη ἴδρυσις τῶν ἱερῶν τούτων πρὸς τιμὴν τῶν ἁγίων ἀγγέλων οὐδόλω· βέβαια προσήλθεν ἐξ ἀπίης τινος συμπτώσεως, οἷδ' ἔστιν ἔργον ἐνό· τινος καὶ μόνου εὐλαβοῦς, ἀλλὰ κοινὸν κατόρθωμα πάντων τῶν πρώτων χριστιανῶν κατοίκων τῆς νήσου.

Οὕτω δυνάμεθα νὰ εἰπώμεν ὅτι ἐν Πανόρμῳ, τῷ ὠραιότερῳ τῶν πολλῶν καὶ παλαιότατον τῆς Σύμης λιμένῳ, ἐπῆρξεν ἀρχαιοθὲν ναύσκος, ἂν μὴ ναὸς τῶν ταξιάρχων, ὅστις κατόπιν προήχθη εἰς τὴν Μονὴν τοῦ Ταξιάρχου Μιχαὴλ, ἐπικληθεῖσαν ἀπὸ τοῦ λιμένος τοῦ Πανοσμίου ἢ Πανοσμίου, καθ' ἃ ἐκτίθημι ἐν τῇ ἱστορικῇ αὐτῆς περιγραφῇ, ἣτις δημοσιευθήσεται ποτε, ἣν Θεὸς διδῶ.

Ἡ Μονὴ τοῦ Πανοσμίου ἦν ἀπὸ αἰῶνων ἡδη περιώνυμος, καὶ εἰς τὴν ἐπέτειον αὐτῆς Πανήγυριν, τελουμένην, ὡς γνωστόν, τῇ 8ῃ Νοεμβρίου, πολλοὶ συνέρρεον πάντοτε προσκυνηταὶ ἐκ πολλῶν καὶ διαφόρων μερῶν. Ἄλλὰ κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη προσέρχονται ὀλοὺν περισσότεροι ἀπὸ ἑτοὺς εἰς ἑτος· ἐφέτος μάλιστα προσήλθον τοσοῦτοι, ὅσοι οὐδέποτε ἄλλοτε, ἢ δὲ πανήγυρις διεξήχθη καὶ πάλιν φαιδρὰ καὶ ἐπιβάλλουσα, εὐνοηθεῖσα μάλιστα ὑπὸ εὐδίου καὶ φραίου καιροῦ.

Δύο ἀτμόπλοια προσεγγίσαντα τῇ παραμονῇ εἰς τὸν λιμένα τῆς Μονῆς, ἀπεβίβασαν πλείστους προσκυνητάς τῇ δ' ἐπιούσῃ τῆς ἑορτῆς ἕτερον ἀτμόπλοιον διελθὼν μετέφερε τοὺς θέλοντας ἐξ αὐτῶν εἰς τὰς ἐστίας τῶν.

Ἐν τούτοις πολλοὶ τῶν προσκυνητῶν, ἀποβιβασθέντες ἡμέρας τινὰς πρὸ τῆς ἑορτῆς εἰς τὸν λιμένα τῆς πόλεως Σύμης, ἐπροτίμησαν νὰ μεταβῶσιν εἰς τὴν Μοῆν καὶ νὰ ἐπαναστρέψωσιν εἰς τὴν πόλιν, διὰ τῶν ὠραίων καὶ ἐλαφρῶν σωματικῶν λέμβων, ἧ διὰ ξηρᾶς, εὗρισκοντες ἰδιαιτέραν εὐαρέστησιν, οἱ μὲν εἰς τὸν παράλιον τῶν πολυκόλπων τῆς Σύμης ἀκτῶν, οἱ δὲ εἰς τὴν en travers ρωμαντικὴν διαδρομὴν τῆς νήσου.

Ἀγαλῶν περιπαθῶς καὶ τὰς ἀπορρώγας ἀκτὰς καὶ τὰς ἡϊόνας καὶ τοὺς ὄρμους τῆς Σύμης ἐξ ἴσου, ὅσον καὶ τὰ φαλακρά καὶ κρημνώδη βουνά της, ἠσθάνθη ἀληθῆ χαρὰν, εὐρῶν τοσοῦτους ἀνθρώπους, προτιμώντας τὴν διὰ τῶν ἄνω τρόπων εἰς τὴν Μοῆν τοῦ Πανορμίτου μετὰ βᾶσιν καὶ ἀνεμνήσθη τοῦ καλοῦ ἀγαθοῦ ἄρχοντος Καπουκεχαγῆ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου ἐνδοξοτάτου κυρίου Ἄντ. Οἰκιάδου, ὅστις, ἄλλοτε χρηματίσας ὑποδιοικητῆς Σύμης, ἐκθύμως συνίστα τὴν κατασκευὴν λεωφόρου, φερύσης ἀπὸ τοῦ λιμένος τῆς πόλεως Σύμης εἰς τὴν Μοῆν τοῦ Πανορμίτου, ἐξαρτῶν κατὰ μέγα μέρος εὐλόγως τὴν προαγωγὴν τῆς Μοῆς ἐκ τῆς διαληφθείσης ὁδοῦ.

Παραλείπω νὰ καταλέξω τὰ πολλὰ ἄστεα, ἐξ ὧν ἐφέτος τοσοῦτοι συνέρρευσαν εἰς τὴν πανήγυριν τοῦ Πανορμίτου εὐλαβεῖς προσκυνηταὶ σὺν γυναίξιν καὶ τέκνοις, ὀφείλω ὁμῶς νὰ σημειώσω ὅτι ἐπλεόναζον οἱ Καλύμνιοι καὶ Καστελλορῆσιοι.

Συγκίνησιν βαθεῖαν προξενεῖ ἡ ἐκδηλουμένη ἐν γένει εὐλάβεια τῶν προσκυνητῶν πρὸς τὸν *μεγαλόχαρον*, τὸν Ταξίαρχον, καὶ μάλιστα ὅταν προσέρχωνται ἄθροοι καὶ ἴσοι πάντες πάσης τάξεως φύλου καὶ ηλικίας καὶ ἀνατείνωσιν τὰς χεῖρας καὶ ἀνακαλῶσι καὶ καταντιβολῶσι καὶ καθικετεύωσι τὸν Ἀρχάγγελον καὶ αἰτῶσι παρ' αὐτοῦ τ' ἀγαθὰ καὶ τὴν ἴασιν τῶν καμνόντων, καὶ λιβανωτῶν καὶ λαμπάδας καὶ ἀρώματα καθιερῶσι καὶ καθαγιαῶσι καὶ ἀνακολλῶσιν ἐπὶ τοῦ προσώπου τοῦ Ἀρχιστρατήγου νομίσματα ἀργυρᾶ καὶ χρυσᾶ καὶ ἀναρτῶσι πρὸ τῆς εἰκόνης του κηρόν, καὶ ἄμυρια ἱερά καὶ ἐσθῆτας καὶ κενδήλας καὶ ὄρμαθους φλωρίων, καὶ κεντήματα καὶ καρπούς ἐτι καὶ τέλος μυρίων σχημάτων καὶ παραστάσεων χρυσᾶ καὶ ἀργυρᾶ ἀναθήματα. Καὶ παρατηρεῖ τι μετὰ αὐτῶν κοιτίδας, καρδίας, ὄτια, ὀφθαλμοῦς, πόδας, χεῖρας, κλουίρια παντὸς εἶδους, ζωδιάρια καὶ κλωνία καὶ φύλλα καὶ ἄνθη παντοδαπῶν φυτῶν καὶ δένδρων καὶ ἄλλα μυρία ὅσα. Τὰ ἀργυρᾶ δὲ ἀναθήματα ταῦτα καὶ ἰδιαιτέρας μελέτης ἠξίωσεν ὁ ἔντιμος ἄγγλος καθηγητῆς κύριος W. H. D. Rouse

Καὶ ἔστι λοιπὸν ἰδεῖν τὴν εἰκόνα τοῦ Ταξίαρχου κατάρροτον ἐκ τῶν παντοδαποτάτων ἀναθημάτων, ἕκαστον τῶν ὁποίων ἀποδεικνύει τὴν πρόθυμον ἐκπλήρωσιν εὐλαβοῦς εὐχῆς *ἐνὸς ταξίματος*, ὅπερ ἀνακαλεῖ τὴν ἱστορίαν ἐνὸς σιμβάντος, ἐνὸς παθήματος κατὰ τὸν βίον τοῦ προσφέροντος.

Ἄλλ' αἱ πολλὰ τῶν προσκυνητικῶν καὶ τινες τῶν προσκυνητῶν, μάλιστα δὲ οἱ *πάθος* τι ἔχοντες, καὶ ἄλλως καταντιβολοῦσι καὶ καθικετεύουσι τὴν Μεγαν Ταξίαρχον· διανεκτερεύουσι δηλαδὴ ἐν τῷ ναῷ κατὰ τὴν νύ-

κα τῆς εὐρυτίας καὶ ἐπικαλοῦνται οἴτω καὶ ἀπεκδέχονται ἐν πίστει τὴν ἴασιν καὶ τὴν ἐκ πλήρωσιν τῶν εὐχῶν καὶ πόθων αὐτῶν.

Ἄλλ' ἵκεῖνο, ὅπερ ἰδίᾳ εἶναι εὐάρεστον καὶ ἄξιον σημειώσεως, εἶναι ὅτι οἱ σωμαῖοι, μηδαμῶς *σωβινιστικῶς* διαθέσεις ἐκδηλοῦντες, παρέχονσιν ἑαυτοὺς πάντες κοινῇ προθυμίᾳ εἰς περιποίησιν τῶν ἐκ διαφόρων μερῶν προσερχομένων προσκυνητῶν, διότι θεωροῦσι τὴν μονὴν οὐχὶ Συμαϊκὴν ἀποκλειστικῶς, ἀλλὰ κοινὸν προσκύνημα πάντων ἀνεξαιρέτως τῶν σεβομένων αὐτῆν.

Διὰ τοῦτο καὶ ἀφ' οὗ τῆ πρωτοβουλία καὶ ἐπιμελείᾳ τοῦ ρέκτου Ἰγνομένου πανοσιωτάτου κ. Ἰγνατίου καὶ τῶν ζηλωτῶν ἐφόρων, ὁκοδομήθη νέα σειρά ἐξαιρέτων αἰθουσῶν, ἀποτελουσῶν ἐν τῷ συνόλω αὐτῶν ὡραῖον αὐτοτελὲς μέγαρον ἐν θέσει λαμπρῆς δυνάμενον νὰ χρησιμεύσῃ καὶ δι' ἕψηλά πρόσωπα, ἐφέτος οἱ θερμοεργοὶ ἔγρηροι ἀπεκάσισαν νὰ ἀνεγείρωσι καὶ ἄλλην σειράν πολλῶν καὶ καταλήλων δωματίων πρὸς ὅσον ἔνεστιν ἀνεπιτέραν διαμονὴν τῶν προσκυνητῶν κατὰ τὴν πανήγυριν. Πάντες εὐλόγως ἐπεκρότησαν εἰς τὴν ἀπόφασιν ταύτην, αἱ δὲ ἐργασίαι τῆς οἰκοδομῆς ἄρχονται ὅσον οὐλω, καὶ τὰ νέα καὶ πολλὰ δωμάτια θὰ ἀποπερτωθῶσι πρὸς τῆς προσερχοῦς πανηγύρεως, καθ' ἣν ὅσοι καὶ ἂν συρρεύσωσι προσκυνηταί, θὰ εὐρωσιν ἅπαντες ἀξιόλογα καταλύματα.

Ἐνταῦθα δεόν νὰ παρατηρήσω, ὅτι ἐκτὸς τῆς εὐλεβείας, ἣτις παρακινεῖ τοὺς προσκυνητὰς νὰ προσέρχωνται ἀθρόοι εἰς τὴν Πανήγυριν τοῦ Πανορμίτου, ὑπάρχουσι καὶ ἄλλαι σπουδαῖαι συνθηκαί, αἱ μεταχειρισθῶ τινὲν λέξιν, μὴ ἀπαντῶσαι εἰς ἄλλας πανηγύρεις, διευκολύ-

νοσαι δὲ μεγάλως τὴν ἐκ πλήρωσιν τῆς εὐχῆς καὶ τοῦ πόθου τῶν προσκυνητῶν νὰ προσέρχωνται εἰς τὴν πανήγυριν τοῦ Πανορμίτου· διότι εὐκόλα μὲν καὶ οὐδόλιως δαπανηρὰ εἶναι τὰ ἐξοδα τῆς μεταβάσεως καὶ ἐπιστροφῆς, κατὰλληλα δὲ καταλύματα παρέχονται δωρεὰν ἐν τῇ Μονῇ τοῖς προσκυνηταῖς, οἵτινες τέλος εὐρίσκουσιν εὐφθηρὰ καὶ ἀφθονὰ τὰ τροφίμα πάντα, ἤτοι κρέατα καλὰ καὶ ἱλθῆς, ἐξαιρέτους παντὸς εἶδους καὶ ὁπώρας καὶ διάφορα ἄλλα τῶν χρησίμων.

Καὶ σχηματίζεται τῷ ὄντι ἐν τῇ μεγάλῃ πλατεῖᾳ τῆς Μονῆς κατὰ τὴν Πανήγυριν ἀξιόλογος ἀγορά, ἣτις ἀπὸ ἔτους εἰς ἔτος ἀναπτύσσεται καὶ τῇ ἀληθείᾳ πιστεῦω ὅτι σὺν τῷ χρόνῳ θὲς κατατήσῃ νὰ μεταβληθῇ εἰς ἐμπορικὴν ἀγορὰν, ἢ πανήγυριν.

Ἐφέτος αἱ τοῖς μετρητοῖς προσφοραὶ τῶν προσκυνητῶν, μάλιστα ἐν τῷ δίσκῳ κατὰ τὴν τελετὴν τῆς *Παναγίας* καὶ τὰ ἄλλα εἰσοδήματα τῆς Μονῆς ἐκ τῶν διαφορῶν ἀναθημάτων, ὑπερέβησαν κατὰ πολὺ τὰς τῶν τελευταίων ἐτῶν. Ἐνεκα δὲ τούτου ἠλαττώθη ἐπαισθητῶς τὸ χρέος τῆς Μονῆς, ἣτις οὔτω δύναται νὰ ἐξακολουθήσῃ δραστηρίως τὴν ἀνάπτυξιν τῶν κτημάτων αὐτῆς χωρὶς νὰ διακόψῃ τὰς χορηγίας αὐτῆς εἰς φιλανθρωπικὰ ἔργα καὶ εἰς ἐκπαίδευσιν νέων, διότι ἡ Μονὴ καὶ προηγουμένως πολλοὺς πολλὰκις συνέδραμε σπουδαστάς, ἐκτὸς δὲ ἄλλων φιλανθρωπικῶν ἔργων, εἰς ἃ συντελεῖ, χορηγεῖ ἐτησίως τῇ κοινότητι Σύμης σινορομὴν μυριάων γροσίων καὶ συντηρεῖ ἕνα ἱεροσπουδαστὴν ἐν τῇ κατὰ Χάλκην ἱερᾷ Θεολογικῇ Σχολῇ.

Ἄλλ' ἡ Μονὴ ἀναπτύσσουσα τοὺς πόρους αὐτῆς, θέλει δυναθῆναι καὶ εἰς σπουδαιότερα ἔργα νὰ συντελέσῃ ἐπ' ὠ-

φείλει τῶν χριστιανῶν κατοίκων τῶν τε Σποράδων καὶ τῶν ἀπέναντι παραλίων τῆς Μικρᾶς Ἀσίας.

Πρὸς τοῦτο μάλιστα ἡ Α. Σ. ὁ Γέρον Ἅγιος Χαλκηδόνος Κύρ Γερμανός, ὅτε ἦτο Μητροπολίτης Ρόδου, θερμῶς ἐλόθει καὶ συνίστα ἐκθύμως τὴν σύστασιν ἐν τῇ Μονῇ *Ἱερατικῆς Σχολῆς*.

Ἡ σύστασις τοιαύτης σχολῆς δὲν εἶναι ὅλως ἀδύνατον νὰ κατορθωθῇ ποτε καὶ πρὸ πάντων ἂν θεωρήσωσιν ἐν τῶν μελημάτων αὐτῆς, καὶ συντελέσωσιν εἰς παρασκευὴν βαθμηδὸν τῶν μέσων οἱ Σ. Μητροπολίται Ρόδου, ὅπως καὶ ἄλλοι τῶν κατὰ καιροὺς χρηματισάντων Ἀρχιερέων Ρόδου ἰδιόζουσαν εὐνοίαν καὶ ἐπιμέλειαν ἐπεδείξαντο ὑπὲρ τῆς Μοιῆς.

Εἰς τούτων κατὰ τὴν δευτέραν δεκαετηρίδα τοῦ λήξαντος αἰῶνος λίαν εὐνοῶν τὴν Μοιήν, καὶ αἰθουσαν ἐν αὐτῇ διεσκεύασεν εἰς ἀρχιερατικὸν ἐνδιαίτημα, ἔκτοτε καλουμένην *δεσποτικόν*, διὰ νὰ ἐγκαταβιῶσῃ ἐν αὐτῇ ἀρσζόμενος εἰς τὸν ἐν αὐτῇ βίον, ἀρ' οὗ καὶ ὁ ἀοιδίμος Πατριάρχης Ἀλεξανδρείας Θεόφιλος ἠσμένιζε λέγων ὅτι εἰ μὴ ἦν *Πατριάρχης, ἤθελε νὰ εἶναι Ἑγούμενος τοῦ Πανορμίτου*.

Ἀλλὰ καὶ ἄλλος ἀρχαιότερος Ἀρχιερεὺς τῆς Ρόδου, Νεόφυτος ὁ Χίος, πολλὰ ἐμερίμνησεν ὑπὲρ τῆς Μοιῆς, ἐπ' αὐτοῦ δ' ἐν ἔτει 1724 συντελέσθη ἡ μεγάλη ἀργυρόχρυσος εἰκὼν τοῦ Ταξιάρχου καὶ τὸ χαραχθὲν ἐπὶ τῆς σπάθης ἐπίγραμμα αὐτὸς συνέθετο κατὰ τὴν παράδοσιν.

Τὸ ἐπίγραμμα τοῦτο σπουδαίως συμβάλλον εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς Μοιῆς, συνετάχθη, ὡς φαίνεται, κακῶς ἐξ ἀρχῆς, ἐστρεβλώθη δὲ χειρότερον ὑπὸ τοῦ χαραξάντος *θείου γραμματικοῦ*· οὗ ἦτιον ἰκρῶζει τὰ αἰσθημα-

τα τοῦ ζηλωτοῦ Ἱεράρχου, δημοσιεύω δὲ πρῶτον ἡδὴ αὐτὸ ὡς ἀνέγνων καὶ παρακαλῶ τὸν φίλον μέγαν χαρτοφύλακα, κύριον Μαν. Γεδεών, νὰ μὴ ἀπαξιῶσῃ νὰ φέρῃ ἐπ' αὐτοῦ τὰς κρίσεις τῆς ἰδίας αὐτοῦ ἀρμοδιότητος.

Ω ΕΝ Τῷ ΑΝΘΡΩΠΩ ΠΟΙΟΥΝΤΑ ΣΕ ΑΡΧΕΤΗ
 Ψ ΤΗΣ ΣΥΜΗΣ ΑΠΑΝΤΕΣ ΔΩΡΑ ΠΡΟΣΕΞΑΝ
 ΝΑΥΚΡΑΤΑΙ ΙΕΡΕΙΣ ΤΕ ΚΑΙ ΟΙ ΚΟΙΝΟΤΗΣ (ὁδ. τω)
 ΑΡΓΥΡΑΝ ΠΡΟΣΑΓΟΥΣΙΝ ΕΙΚΟΝΑ ΤΗΝ ΔΕ
 ΣΥ Δ' ΑΥΤΟ ΠΕΡΙΣΩΞΕ ΤΟ ΟΙΚΗΜΑ
 ΤΟΙΣ ΕΜΟΙΣ ΧΡΟΝΟΙΣ ΗΞΙΩΣΕΝ ΙΔΕΙΝ ΣΕ
 Ω ΑΡΧΗΓΕΤΑ ΚΥΡΙΟΥ ΤΑΞΙΑΡΧΑ
 ΑΡΓΥΡΑΝ ΚΑΙ ΠΑΝΤΙΜΟΝ ΤΗΝ ΣΗΝ ΕΙΚΟΝΑ
 Ο ΝΕΟΦΥΤΟΣ ΑΡΧΙΕΡΕΥΣ ΤΗΣ ΡΟΔΟΥ
 ΑΛΛ' Ω ΣΤΡΑΤΗΓΕ ΤΟΥ ΘΕΟΥ ΤΩΝ ΑΠΑΝΤΩΝ
 ΨΥΧΗΝ ΕΜΗΝ ΦΥΛΑΤΤΕ ΩΣ ΠΡΩΤΟΣΤΑΤΗΣ
 ΚΑΙ ΓΡΑΜΜΑΤΟΠΟΙΟΝ ΤΟΥΤΩΝ ΤΩΝ ΘΕΙΩΝ
 ΜΕΜΝΗΣΘΕ ΠΑΝΤΕΣ ΙΩΑΝΝΟΥ ΤΟΥ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΙΟΥ
 Α Ψ Κ Δ' ΜΑΡΤΙΟΥ 18'

Τοιοῦτο εἶναι τὸ κακόζηλον, λαμβικὸν τάχα, ἐπίγραμμα ἐπὶ τῆς σπάθης τοῦ Ταξιάρχου, περὶ οὗ ἐγράφησαν τὰ εἰκότα ἐν κεφ Β'.

Ἄς προσθέσω ἐν παρόδῳ, ὅτι ὁ χρυσοκόμος Ἰωάννης Πελοπονησίος, καὶ ἑτέραν κατεσκεύασε μεγάλην ἀργυρόχρυσον εἰκὼνα τοῦ ταξιάρχου ἐν ἑτέρῳ αὐτοῦ ἐπωνύμῳ ἐν Σύμῃ Μονῇ, ἐν ἔτει 1734, καὶ ἐπὶ τῆς σπάθης ἑτέραν ἐχάραξεν ἐπιγραφὴν, οὗχι ὁμοίως ἑμμετρον ταύτην, διότι, ὡς φαίνεται, ὁ τότε Ρόδου Ἱερεμίας δὲν ἦτο στιχοπλέκτης, ἀλλὰ περὶ ταύτης ἄλλοθι γενήσεται λόγος.

Ἡ διαληφθεῖσα φυσικοῦ μεγέθους εἰκὼν τοῦ Πανορμίτου περιβάλλεται ὑπὸ ὠραίων κεχρυσωμένου εἰκονοστασίου· τοῦτο δὲ ὡς καὶ τὸ τέμπλον εἰσι λεπτότατα γεγλυμμένα καὶ λίαν δξιόλογα ἔργα τῶν ἀρχῶν τῆς ΙΗ' ἑκατονταετηρίδος (κεφ. Δ'.)

Ὁ ναὸς εἶναι πλουσιώτατα κεκοσμημένος καὶ ἀπλή-
τως καταφωτίζεται κατὰ τὰς ἱερὰς ἀκολουθίας τοῦ ἑσπε-
ρινοῦ, τοῦ ὄρθρου καὶ τῆς λειτουργίας, αἵτινες ἐφέτος
μάλιστα ἐτελέσθησαν κατανκτικώτατα ἅμα καὶ μεγαλο-
πρεπέστατα.

Κρῖμα μόνον τῇ ἀληθείᾳ, διότι ὁ ναὸς δὲν εἶναι με-
γαλείτερος ὥστε νὰ περιλαμβάνη πάντας τοὺς προσκνη-
τάς, ὧν πολλοὶ συμπυκνοῦνται ἀσφικτικῶς ἐν αὐτῷ, οἱ
πλείονες δὲ πλημμυροῦσι τὴν πρὸ τοῦ ναοῦ πλατεῖαν.

Ἄλλὰ κατὰ τὴν παροιμίαν, τὸν *κολοφῶνα ἐπιτίθησι*
τῆς πανηγύρεως ἡ ἐπιβάλλουσα καὶ ἐξόχως καὶ ἀπει-
γράπτως μεγαλοπρεπῆς λιτανεία.

Ὑπὸ τοὺς ἑκαφωτικὸς ἀλλὰ χαρμοσύνοις ἴησι
πολλῶν κωδῶνιων, προπορευομένων ἀπαστραπτότων ἐξα-
πτερύγων καὶ σταυρῶν καὶ φανῶν καὶ λαβάρων, ἐξέρχον-
ται τοῦ ναοῦ πλείστοι ἱερεῖς καὶ διάκονοι, ἡμφιεσμένοι
χρυσούφαντοις ἱερατικῆς στολᾶς, προεξάρχοντες, τοῦ ἁ-
γίου Κατ' ἠγνομένου κυρίου Ἰγνατίου, φέροντος, κατὰ
ἰδίαν ἱερόνμιον, ἠγνομενικὸν μανδύαν καὶ ἠγνομε-
νικὴν πατερίτσαν καὶ συνοδεύουσιν οἱ ἱεροψάλται ψάλ-
λοντες ἐμμελέστατα καὶ ἀμέσως ἐκχύνεται ἀκολουθοῦν τὸ
πλήθος τῶν προσκνητῶν πάντων καὶ πασῶν λαμπρᾶς
καὶ

πορράπιτους φερόντων στολᾶς ἑορτῆς.

κατὰ τὸν ποιητὴν, κρατούντων φλεγούσας λαμπάδας,
καὶ *ἐνθουσιῶντων* τῇ ἀληθείᾳ, καὶ σχηματίζεται οὕτω
σειρὰ μακρά, ἀπέραντος, μυριοκέφαλος καὶ τελεῖται *πομπή*
ἀκρόμων τῷ Ταξιάρχῃ καὶ *ἱερὸς θρίαμβος αὐτοῦ*
ἄγεται, καὶ διέρχεται τὴν ὥρᾴαν τοῦ λιμένος προκυμαί-
αν καὶ διελαύνει διὰ τοῦ ἐκτεταμένου κήπου τῆς Μονῆς

καὶ ἐνῶ ἡ ἐπίσημος προπορεία, οὕτως εἰπεῖν, προσπε-
λάζει μεγαλοπρεπῶς τῇ μεγάλῃ πύλῃ τῆς Μονῆς, δὲν
φαινόνται ἔτι οἱ σχηματίζοντες τὸ τέγμα, τὴν ὀλισθοπο-
ρείαν τῆς πομπῆς.

Καὶ ἐσχηματίσθη δὲ τότε πανόραμα γραφικώτατον,
τὸ κέντρον τοῦ ὁποίου κατεῖχεν ἡ Μονὴ καὶ ὁ περίξ εὐ-
ρύχωρος κήπος καὶ ἡ περιθέουσα ὡς οἶονεὶ ἐν χορῷ κι-
νοιμένη μακρὰ ζώνη τῆς πομπῆς, εἰς δὲ τὰ ἀκύμαντα
καὶ κυανὰ ἔδχτα τοῦ ἐκτόμου καὶ εὐρυχώρου ὠρειδοῦς
λιμένος, ὥσει ἐγκατεσπαρμένα, ἐσάλεινον ἐπ' ἀγκύραις
ὑπερπεντήκοντα σημαιοστόλιστα καὶ κομψὰ πλοῖα καὶ
πλοιάρια, μεταξὺ δὲ περιέπλεον χαριέντως χῆνες καὶ
νῆσοι, περὶ δὲ τὴν Μονὴν καὶ περὶ τὸν λιμένα τὸ ἔδα-
φος ὑψοῦται ἡρέμα καὶ ἀμφιθετρικῶς, κυλιτόμενον
ἐπὶ ἰκανὴν ἔκτασιν ὑπὲρ τὴν μονὴν ὑπὸ δάτους κυπα-
ρίσσων καὶ πευκῶν, ὅτερ ἐλαμβάνει τις ὡς τὸ *ἱερὸν*
ἄλσος τοῦ Ταξιάρχου.

Ἄλλ' ἡ πομπὴ εἰσέρχεται διὰ τῆς πύλης τῆς μεγάλης
εἰς τὴν Μονὴν καὶ προχωροῦσα ἀνακωχεύει πρὸ τοῦ ἱε-
ροῦ σηκοῦ, ἐνθα οἱ τύφοι τῶν Ἠγουμένων, καὶ ἀνα-
πέμπεται ὑπὲρ αὐτῶν δέησις, συγκινοῦσα βαθέως, καὶ
ἡ ἀκροῶνται πάντες εὐλαβῶς καὶ ἐν βαθυτάτῃ σιγῇ καὶ
αἰσθάνεται τις ἀληθῶς ἐν τῇ στιγμῇ ἐκείνῃ εὐάρεστον
καὶ ἱερὸν τι ρίγος διατρέχον τὸ σῶμα καὶ συναρπάζεται
ἠδῶς ἀναφερόμενος αἴφνης εἰς χρόνους ἄλλους καὶ οἶο-
νεὶ στιγμιαίως τὴν ἱστορίαν ἑξερχόμενος τῆς Μονῆς,
ὅταν ἀκούῃ ἐκφωνούμενα τὰ ὀνόματα τῶν κατὰ καιροῦς
ἠγουμένων τῆς Μονῆς τῶν ἀκαμάτων ἀδελφῶν *Νεοφύ-
του* καὶ *Καλλίστου*, τοῦ λίαν ἐναρέτου καὶ σιγῆς Ἰ-

ροθέου καὶ τύσων ἄλλων, καὶ τὸ πλῆθος εὐλαβῶς ψιθυροῦσι:

αἰωνία ἡ μνήμη αὐτῶν

Ἡ λιτανεία τέλος ἐπερατώθη ἐν τῇ πρὸ τοῦ ναοῦ πλατεΐᾳ καὶ ἡ πομπὴ εἰσῆλθεν ἐν τῷ ναῷ, ὅπου ἐτελέσθη ἡ θεία λειτουργία ἐπιβλητικώτατα καὶ μεγαλοπρεπέστατα.

Τῇ μεσημβρίᾳ τῆς ἑορτῆς ἡ Μονὴ παρέθετο γεῦμα ἐν τῇ ἐπὶ τούτῳ προσωρισμένη εὐρυτάτῃ αἰθούσῃ, ἣν ἐλίρωσαν παρακαθήσαντες ἐπὲρ τοὺς ὀκτακοσίους δαιτημόνας· πρσελθὼν δ' ὁ ἅγιος Καθηγούμενος μετὰ ἱερέων καὶ διακόνων ἠβλόγησε τὴν τράπεζαν.

Ἡ ἡμέρα τῆς ἑορτῆς ὑπέροξεν ἐξόχως λαμπρὰ καὶ τοῦτ' αὐτὸ ἑαρινή, ἀξία πανηγύρεως, ὑπερτίνασα αὐτῆς τὸ χαρμόσυνον εἰς τοσοῦτον, ὥστε ὁμολογῶ ὅτι δύσκολος ἀποβαίνει μοι ἡ περιγραφὴ τῶν καθέκαστα. Διὸ καὶ συγγνώμην παρεχέτω μοι ὁ Πανορμίτης ἕνα κατὰ τὸ μέτρον τῶν ἀσθενῶν μου δυνάμιον λιτὸν προσφέρω αὐτῷ τὸ ταξιμόν μου.

ΙΘ'.

**Ακίνητα κτήματα τῆς Μονῆς.*

Ἡ Μονὴ Πανορμίτου κέκτηται παντοῖα ἀκίνητα κτήματα, κείμενα τὰ μὲν εἰς διαφόρους θέσεις αὐτῆς τῆς Σύμης, τὰ δὲ εἰς τὰς νήσους Ρόδον, Τήλον, Κῶ καὶ ἀλλαχοῦ. Τούτων ἐν μόνον ἐκ τῶν ἐν Ρόδῳ εἶχεν ἀγορασθῆ ὑπὸ τῆς Μονῆς· ἐπὶ τοῦ αἰοιδίμου Ἰγουμενοῦ Ἰεροθέου, κριθὲν προσοδοφόρον· ὅλα δὲ τὰ λοιπὰ προέρχονται ἐξ' ἀφιερωμάτων ἡτοι δωρεῶν τῶν χριστιανῶν.

Τοιαῦτα εἶναι καὶ τὰ ἐν Κῷ, ἀσήμαντα ἄλλως τε, κτήματα τῆς Μονῆς Πανορμίτου, ἅτινα ἀφιερώθησαν καὶ παρεχωρήθησαν αὐτῇ ὑπὸ Κῶν Χριστιανῶν περὶ τὰ μίσα τοῦ παρελθόντος αἰῶνος ὡς ἀποδεικνύεται ἐκ τῶν ἐν τῇ Μονῇ ἀποκειμένων ἐγγράφων, δυνάμει τῶν ὁποίων κατέχει καὶ νέμεται αὐτὰ ἡ Μονὴ Πανορμίτου.

Ἄπορον ἄρα ἀποβαίνει πῶς ὁ ἀγιοταφίτης ἱεροδιάκονος κύριος Φιλήμων Φωτόπουλος, δημοσεύων ἐν τῷ περισπουδάστῳ ἱεροσολυμιτικῷ περιοδικῷ «*Νέα Σιών*» (ἔτους Δ'. τόμ. στ'. σελ. 1080—1085). Ἀσπισθεῦ Πατριάρχου Ἱεροσολύμων ἐπιστολὰς ἀνεκδοτοῦς, ἀποφαίνεται ἀβασανίστως ὅτι δῆθεν «ἐκ τῶν ἐγγράφων τούτων καὶ δὴ τῶν τριῶν πρώτων ἀσφαλῶς συνάγεται ὅτι ἐν Κῷ ὑπέροχον ἰκανὰ κτήματα τοῦ Ἁγίου Τάφου, τὰ ὅποια ἄγνωστον πῶς περιήλθον σήμερον εἰς τὴν κυριότητα τῶν Μονῶν Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου ἐν Πάτμῳ καὶ τοῦ Πανορμίτου ἐν Σύμῃ».

Καὶ ἀγνοοῦμεν μὲν τί ἄρα ἔχει ν' ἀντιτάξῃ ἡ ἐν Πάτμῳ ἱερά Μονὴ κατὰ τοῦ τοιοῦτου ἰσχυρισμοῦ, ὅστις ὁμῶς διὰ τὴν Μονὴν Πανορμίτου τυγχάνει παντάπασιν

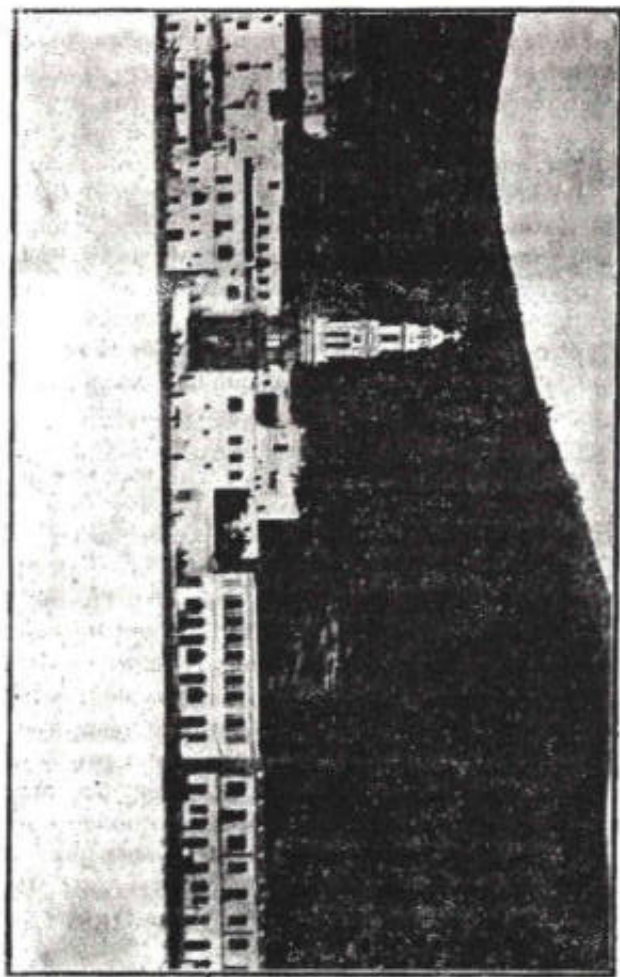

ἀσκήριτος· καὶ ἐντελῶς ἀβάσιμος, διότι τὰ κτήματα, ἀτινά ἀπέκτησεν ὁ Πανορμίτης ἐν Κῶ, οὐδεμίαν σχέσηιν ἔχουσι πρὸς τὰ «ἀγιοταφρικά», ἅτινα ἴσω· ἄλλοτε ὑπῆρχον ἐν Κῶ, εἰ καὶ περὶ *ἀκινήτων κτημάτων* οὐδένα εὐρίσκομεν ὑλαινηγμὸν ἐν τοῖς ρηθείσιν ἐγγράφοις τοῦ Πατριάρχου Δοσιθέου.

Ἄλλως τε οἱ Συμαῖοι ἀείποτε ἐξεδήλωσαν ἄκραν εὐλάβειαν καὶ ἀφοσίωσιν πρὸς τὸν Πανάγιον Τάφον· ὡς δὲ παρὰ πᾶσι τοῖς Ἑλλησι, καὶ παρὰ τοῖς Συμαίοις κατὰ πάντα τοὺς χρόνους καὶ αὐτοὺς τοὺς δυσκόλους διετηρεῖτο ἄσβεστος καὶ θερμὸς ὁ πόθος τοῦ ἀπιέναι ἅταξ τοῦλάχιστον, ἂν μὴ δις καὶ τρίς, εἰς Ἱεροσόλυμα εἰς προσκύνησιν τῶν ἁγίων Τόπων· μία δὲ τῶν ἀπαραιτήτων εὐχῶν, αἵτινες ἐν Σύμῃ συχνὰ πικρὰ ἐδίδοτο καὶ δίδονται ἔτι εἰς ἄνδρας καὶ γυναῖκας καθ' ὅλας τὰς ἡλικίας ἀπ' αὐτῆς τῆς νηπιακῆς εἶναι: «*καὶ Χατζῆς καὶ Χατζήδενα*»· καὶ εἰς αὐτοὺς δὲ τοὺς ἀπαξ ἀπελθόντας εἰς τὸν Ἅγιον Τάφον ἤρχοντο «*νὰ πάγουν καὶ πάλιν*».

Οὕτω πολλοὶ κατὰ τοὺς παρελθόντας αἰῶνας ἐγίνοντο Συμαῖοι προσκυνῆται καὶ Συμαῖαι προσκυνήτριαι καὶ οὕτω εἰς τοὺς ἐπὶ τούτῳ καταλόγους ἀνεγράφοντο, ὅπως μνημονεύονται ἐν ταῖς ἱεραῖς ἐκκλησιαῖς, ἐνῶ κοινῶς ἀπεκαλοῦντο καὶ ὑπεγράφοντο, ἐναβρονόμενοι μάλιστα ἐπὶ τούτῳ, «*χατζῆς*» δεῖνα, «*χατζήδενα*» δεῖνα.

Ἄλλὰ κατὰ τοὺς παρελθόντας αἰῶνας ὑπῆρξαν καὶ Συμαῖοι ἀγιοταφῖται ἐν οἷς διαπρέπει *Μάξιμος, ὁ διδάσκαλος τῆς ἐν Ἱερουσαλὴμ Σχολῆς καὶ Ἱεροκλήρῳ τοῦ Πατριαρχικοῦ θρόνου τῶν Ἱεροσολύμων* (ἴδρα «περὶ τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει Βιβλιοθήκης τοῦ Παναγίου Τάφου ὑπὸ τοῦ Ἀρχιμανδρ. Κυρίλλου Ἀθανασιάδου» ἐν «Σωτήρος» περιοδικῷ ἐν Ἀθήναις ἔτους

Τὸ κωδονοστάσιον τῆς Μονῆς

ΙΔ', 1891, σελ. 121—122). Ὁ Μάξιμος κατέγινεν ἐν ἔτει 1800 εἰς κατάταξιν τῆς ἐν Ἱεροσολήμ Βιβλιοθήκης τοῦ Παναγίου Τάφου καὶ κατέλιπε διάφορα ἔργα, ὧν τὸ σπουδαιότερον εἶναι ἡ Ἐκκλησιαστικὴ ἦτοι «*Ἱερά Ἱστορία*», ἀξιόλογος λίαν μάλιστα διὰ τὰ ἐν Παλαιστίνῃ σύγγραμά του γεγονότα. Ταύτης μέρος ἐδημοσίευσεν ὁ πολὺς παλαισιολόγος κύριος Ἀθανάσιος Παπαδόπουλος Κεραμεὺς ἐν τῇς πολυτόμοις αὐτοῦ «Ἀναλέκτοις Ἱεροσολυμιτικῆς Σταχυολογίας». Τῶν δὲ συγγραμμάτων τοῦ Μαξίμου μνημονεῖται ὁ αὐτὸς πολυμαθὴς φίλος ἐν τῇ ἐπίσης πολυτόμῳ αὐτοῦ «Ἱεροσολυμιτικῇ Βιβλιοθήκῃ».

Ἐπίσης κατὰ τοὺς παρελθόντας αἰῶνας οὐκ ὀλίγοι ἐγένοντο Συμαῖοι *Συναίται* καὶ *Ἀγιορίται* καὶ κληρικοὶ τῶν κλιμάτων τούτου οἰκουμένου καὶ τοῦ Ἀλεξανδρινοῦ Θρόνου. Ὑπῆρχον δὲ καὶ μετόχια ἐν Σύμῃ τῆς ἐν Ἀθῶν Μονῆς τῶν ἁγ. Ἀποστόλων τοῦ Καρακάλλου, ὅπερ καὶ τοὶ ἀσημαντον διετηρεῖτο ὁμοῦ καὶ ἐξεποιήθη ὑπ' αὐτῆς πρὸ οὐ πολλῶν χρόνων, καὶ ἕτερον τῆς Μονῆς τοῦ Σινᾶ, ἧτις ἐπώλησεν αὐτὸ περὶ τὰ μέσα τῆς παριπλευσάσης ἑκατονταετηρίδος, εἶχε δὲ καὶ πλάκα ἐνεπίγραφον, ἣν ἔσχε τὴν καλωσύνην νὰ μοὶ παραχωρήσῃ πρὸ εἰκοσιπενταετίας ὅλης ὁ μακαρίτης φίλος Γρηγόριος, ὁ κατόπιν Ἠγούμενος Πανορμίτου, ἀλλ' ἦτις ἐκ κακῆς συντηρήσεως μόλις ἐκ' ἐσχάτων περιήλθεν εἰς χεῖράς μου, ἀτυχῶς δεινότατα κεκολωμένη.

Καὶ περὶ μὲν τούτων ὄλων διὰ μακρῶν ποιησόμεθα λόγον ἐν ἄλλῃ πραγματείᾳ. Περαινομεν δὲ τὸ κεφάλαιον τοῦτο, παρατηροῦντες διὰ ἀδίκως ὄλων τῶντι ἀπεδόθη εἰς τὴν Μονὴν αὐτὴν τοῦ Πανορμίτου ἑλαφροῦ τῇ πίστει καὶ ἐπιπολαίᾳ παρατηρήσει ἡ ἰδιοποίησις ὑπ' αὐτῆς δῆθεν κτημάτων ἐν Κῶ τοῦ Παναγίου Τάφου.

Κ'.

Περιηγηταὶ ἐπισκεψάμενοι τὴν Μονήν.

Κατακλείδα τῆς μετὰ χεῖρας πραγματείας ἐσκόπουν νὰ παραθέσω πολυσέλιδον τὸ κεφάλαιον τοῦτο, ὅπερ ὁμοῦ ἔνεκα ἀτελῶν σημειώσεων καὶ ἔνεκα ἐλλείψεως Βιβλιοθηκῶν ἀναγκάζομαι ἀτυχῶς νὰ περιορίσω εἰς ὀλίγας γραμμάς, ὅπως μνημονεύσω μόνον τοῦ ἁγγλοῦ Γουλιέλμου I. Ἀμιλτῶνος, ὅστις ἦλθεν ἐκ Ρόδου εἰς Πανορμίτην τὴν 22 Ἰανουαρίου (Φεβρουαρίου) τοῦ ἔτους 1837, ἐπιβαίνων μικροῦ πλοίου «Royalis», ἐν δὲ τῷ συγγράματί του περιγράφει συντομώτατα πῶς ἀπὸ τοῦ ἐξωτερικοῦ κόλπον ὠλισθήσαν διὰ τῆς στενῆς φυσικῆς εἰσόδου μεταξὺ ἀποτόμων βράχων εἰς τὸν λιμένα Πανορμίτην καὶ ἠγκυροβόλησαν εἰς τριῶν καὶ ἡμισείας ὀργυιῶν βάθος ὑδάτων, ὡς ὁ καθαρώτατος κρύσταλλος, ἐν τῷ πυθμένι τῶν ὁποίων ἠδῆνατό τις νὰ διακρίνῃ ἕκαστον φύλλον θαλασσίων φυτῶν καὶ πάντα λίθον καὶ ὄστρακον. Ἀπεβιβάσθησαν δὲ μετὰ μεσημβρίαν εἰς τὴν Μονήν, ἧς οἱ μοναχοὶ τοῖς ἔδωκαν προμηθείας ἐκ τοῦ κήπου των καὶ ὄρνιθας. Ὁ Hamilton εἶτα περιγράφει τὸ περὶ τὴν Μονὴν ἔδαφος ὡς γεωλόγος καὶ μνημονεῖται τῶν κυκλαμίνων, ἅπερ ἀπήνητησεν ἀφθονότατα καὶ μεγάλου μεγέθους. Τὴν ἐπιούσαν ἀποβιβάσθεις μετέβη περὶ ἀπὸ τῆς Μονῆς εἰς τὴν Σκάλαν ἦτοι τὸν λιμένα τῆς πόλεως Σύμης, διανύσας τὸ διάστημα εἰς τρεῖς ὥρας καὶ πλέον.—Ὅρα: «Researches in Asia Minor, Pontus and Iermeria by William J. Hamilton se-

cretazy to the geological society in two Volumes. London, 1842. » εἰς 8ον Τόμ. Β'. κεφ. XXXV, σελ. 67.

ΤΕΛΟΣ

τῆς ἱστορίας τοῦ Πανορθίου

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

ΠΕΡΙ ΠΡΟΣΘΗΚΩΝ

ΕΙΣ ΤΗΝ ΘΕΙΑΝ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑΝ

νης Α. Γιάννος, Νικόλαος Μ. Νοτάριος, Ἡλίας Μ. Σκανναβῆς, Ἀνδρέας Καρταπάνης, Ἀντώνιος Μανικατίδης, Λεωνίδας Μαγκαφᾶς, Δ. Χαζῆ Δημητρίου, Μιχαὴλ Νισυρίου, Μιχαὴλ Χαζῆ Ἰωάννου, Νικόλαος Καρταπάνης, Ι. Πετροῦτος.

Milwaukee,

Παναγιώτης Γεωργιάδης.

Tarpon Springs

Μιχαὴλ Κ. Γιαννεσκῆς, Νικόλαος Γ. Ἀμφαράς, Κωνστ. Γ. Γιαννεσκῆς, Νικόλ. Γ. Γιαννεσκῆς, Νικήτας Γ. Κάτρης, Χαζῆ Ἀντώνιος Χαζῆ Μαν. Αὐγερινός, Νικόλαος Ζαννεττῆς Σαμιώτης, Ἰωάννης Ν. Καρδάκης.

ΣΙΚΑΓΟΥ

Νικόλαος Κ. Κανάκης, μηχανικός.

Beaumont-Texas

Β. Ἄγγελος.

ΤΑ ΣΥΡΙΩΤΑ ΤΩΝ ΤΥΠΟΓΡΑΦΙΚΩΝ ἈΜΑΡΤΗΜΑΤΩΝ

Ἐν Σελίδος	στίχῳ	σημειῶσει	ἀντι	γράφε
5		2	Ἱστορικῶν τοῦθ'	Ἱστοριῶν τοῦθ' ὄπερ
6	23			
13		1	benigne pralbet	benigne prabet
14	13		Ἄρραι	Ἄρραι
"		6	τοῦ μ. Κ.	τοῦ κ. Κ.
16		8	Γάλλος	Γάλλος ναύαρχος
"		"	gravière	gravière
17	8		ἀρχαιότητος	ἀρχαιότητος (10)
21		12	καταβαίνοντας	μεταβαίνοντας
22	26		χρυσᾶ	Χρυσᾶ
23		13	στηξή	6968
27	14		1832	1732
"	21-22		μπατουανόν	μπατιανόν (17)
28	25		1875	1775
31	2		ἐχουσα	καὶ ἐχούσης
32		19	διηγήσεών του	διηγήσεων
"		"	παρά—σις	παράδοσις
45	21		ὅτι	ὅτι
"	23		ὅτε	ὅτι
49			Συναίτης	Σιναίτης
52	25-26		συν—τάξεως	συν—ἀξεως
59	19		ἐν τῶν ἐν	ἐκ τῶν ἐν
62	8		ὄχυρότατον	ὄχυρότατον
63	8		ἐαυτὸν	αὐτὸν
68	21		ἐζήτησαν	ἐζήτησεν
68	22		διορθωθέντα	διορθωθέντα
73	21		δημοσιεύσω	δημοσιεύσω
"	28		ὑποτοπάζω	ὑποτοπάζω
75	21		εἰσέδης	εἰσόδος
77	7		ἐν τῷ	ἐν τοῖς
78	28		τῶν	τοῖς
83	8		αινοδικῆς	συναδικῆς

83	*	κοινοτομίαν	καινοτομίαν
>	*	τῆ ἀπόλειψιν	τὴν ἀπάλειψιν
94	19	ἔξω	ἔξω χάριν
95	25	εἰ	εἰς
96	21	ἀντικαθιστῶν	ἀντικαθιστῶν
104	8	ψυχία	ψυχία
107	27	ωρίσθη	διωρίσθη
110	2	Βιβλιοθηκῶν	Βιβλιοθηκῶν
111	7	Μορέων	Μυρέων
133		κωδονοστάσιον	κωδονοστάσιον
135	27	Icmenia	Armenia
136	1	se-cretazy	se-cretary
143	11	περιονύμων	περιωνύμων
>	30	περιονύμφ	περιωνύμφ
144	4	ἀπαράλακτως	ἀπαρράλλάκτως
>	7	ἀπαράλακτως	ἀπαρράλλάκτως
145	20	διὰ τῶν	διὰ τὴν τῶν
>	22	ἐπὶ τῆς	ἀπὸ τῆς
146	21	ὡς καὶ	ὅς καὶ
147	5	Μεσολόγγειον	Μεσολόγγι
150	11	ἐκτύπωσε	ἐτύπωσε

Τὰ λοιπὰ ἀφίενται εἰς τὴν ἐπιείκειαν τοῦ ἀναγνώστου.

ΠΡΟΣΘΗΚΑΙ

Ἐν σελίδι 75 μεταξύ τῶν στίχων 25—26.

Καὶ ὁ πολὺς Νικόδημος ὁ Ἁγιορείτης ἐν τῷ αὐτοῦ: Λόγῳ ἐγκωμιαστικῶ τῶν ἐν Ἄθῳ Πατέρων > λέγει περὶ Ἀθανασίου τοῦ ἐν τῇ Λαύρα: «...ὡς ἄλλος Μωϋσῆς *δυναβὰς* εἰς τὸν ἱερὸν Ἄθῳ, ὡς εἰς ἄλλο Σίναιον ὄρος, καὶ *εἰσελθὼν εἰς τὸν ἄδυτον γρόφον τῆς θεώριάς...*» Ὅρα «Ἀκολουθίαν... τῶν ὁσίων... Πατέρων ἡμῶν τῶν

ἐν τῷ ἀγίῳ ὄρει τοῦ Ἄθῳ... ὑπὸ Νικοδήμου Ἁγιορείτου... Ἐν Ἐρχουπόλει 1847.» εἰς 8ον σελ. 77.

Ἐν κεφ. IB' περὶ τοῦ Ἡγουμένου Νικάνδρου.

Δὲν ἠτύχησα ἔτι ἀνεγῶ; νὰ γνωρίσω τὸ «Ἀρχεῖον Ἐκκλησιαστικῆς Ἱστορίας», ὅπερ ἐκδίδει ὁ φίλος κύριος Μανουὴλ I. Γεδεών, καὶ εἰς οὗτινος τὸ πρῶτον τεῦχος περιέχεται: «Σωφρονίου μητροπολίτου Χίου ἐπιστολὴ περὶ τῶν διδασκάλων *Νικάνδρου*, Βαβύλα καὶ Μητροφάνους». Ἀλλαγῶ ἴσως τεύξομαι εὐκαιρίας νὰ ἐκθέσω καὶ ἐπεισόδιον μεταξύ τοῦ Πατριάρχου Σωφρονίου καὶ τοῦ Μητροπολίτου Ρόδου Συνεσίου, ἐξ ἀφορμῆς Νικάνδρου τοῦ Φιλαδέλφου λαβὼν χώραν ἐν Φανασρίῳ μηνὶ Ὀκτωβρίῳ τοῦ ἔτους 1865, προσκληθεὶς δὲ ἰγῶ, παρέσχον τὰς ζητηθείσας πληροφορίες.

Ἐν σελίδι 144, ἤγουν ἐν τέλει τοῦ εἰς τὸ Α' μέρος τοῦ *Μαραστέματος Προλόγου* μου περὶ Ἀθανασίου τοῦ Παρίου.

Ὁ Μάμουκας παρὰ Σάθα (Νεοελλ. Φιλολ. σελ. 641) καταλέγει ἐν τοῖς ἀνεκδότοις πονήμασιν Ἀθανασίου τοῦ Παρίου ὑπ' ἀριθμῶ 4φ:

«Ἀλεξίικον Πνευματικόν, ἦτοι ἐγχειρίδιον κ. τ. λ.» Τοῦτο ἦτο ἐκδεδομένον, ἀλλ' ἐτύγχανεν ἄγνωστον τῷ Βρετῶ, ὡς καὶ τῷ Μάμουκα αὐτῷ. Ἐπιγράφεται:

«Ἀλεξίικον φάρμακον ἦτοι πνευματικὸν ἐγχειρίδιον συντεθὲν ὑπὸ τοῦ διδασκάλου Ἀθανασίου τοῦ Παρίου, τύποις δὲ ἐκδοθὲν ἐπιμελείᾳ τοῦ διδασκάλου Σάμο(υ)ῆλ τοῦ ἐξ Ἄνδρου, δαπάνῃ δὲ τῶν φιλοχριστῶν Ἰωάννου

καὶ Ἡλία ἐν Λειψία, παρὰ τῷ Βραϊτκοφ καὶ Ἐρτελ. 1818.» εἰς 8ον σελ. XII † 76.

Εἰς «προλεγόμενα πρὸς τοὺς φιλαναγνώστας ὁ ἐκδο-
της διδάσκαλος Σαμουήλ Ἀνδριος μαθητῆς τοῦ Ἀ-
θανασίου, λέγει περὶ τῆς ἐκδόσεως τοῦ βιβλιαρίου μεταξὺ
ἄλλων καὶ τὰ ἑξῆς:

«... δι' ἦν ἐπιτροπίαν ἔχω διὰ ζώσης φωνῆς τοῦ ἀει-
μνήστου ἐκείνου ἐμοῦ τε καὶ κοινοῦ τῆς εὐσεβείας δι-
δασκάλου καὶ δι' ἦν ὑπόσχεσιν ἐποιησάμην πρὸς Θεόν,
ἐπευρῶν ὡς ἐν γωνίᾳ καὶ παραβύστῳ τόλῃ ἐξ ἐπιβουλῆς
ἐνὸς μνησικακοῦ ἀνεικέστου ὄνειροκρίτου... δίδωμι τῷ
τύπῳ...»

Τὸ βιβλίον εἶναι ἀναίρεσις τῶν δοξασιῶν τοῦ Βολ-
ταίρου· ἐν τέλει δὲ αὐτοῦ παραθέτει ὁ συγγραφεὺς μαρ-
τύριον Ἰωάννου τοῦ Κρητός, μαρτυρήσαντος ἐν ἔτει
1811φ ἐν Νέα Ἐφέσῳ.

Ἄγνοῶ ἂν τὸ αὐτὸ μαρτύριον εἶναι τὸ περιλαμβανό-
μενον κατὰ Μάμουκαν παρὰ Σάθα (ἐνθα ἀνωτέρω σελ.
640) ἐν τῷ Νέῳ Λειμωναρίῳ (ἐν Βενετίᾳ 1819):

«Μαρτύριον τοῦ ἁγίου Νεομάρτυρος Ἰωάννου τοῦ
Κρητός, ἀθλήσαντος ἐν τῇ Νέα Ἐφέσῳ ἐν ἔτει 1811.»

Ἄγνοῶ ἔτι ἂν ὁ διδάσκαλος οὗτος Σαμουήλ εἶναι ὁ
Σαμουήλ Σκαζῆς (Παρανίκα Σχεδιάσμα σελ. 174). ἴσως
εἶναι ἄλλος· ἀλλὰ περὶ ὧν τούτων θέλω διαλάβει ἐκτε-
νῶς ἀλλαγῶ.

ΠΙΝΑΞ ΤΩΝ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

Πρόλογος	σελ.	5
Κεφ. Α'. Θεσις τῆς Μονῆς	>	13
> Β'. Ἡ ἀρχαία Μονή	>	20
> Γ'. Τελευταία ἀνοικοδομήσις . τῆς Μονῆς	>	30
> Δ'. Πρῶτοι Ἡγούμενοι: Κάλλιστος Α'. Νεόφυτος Α'.	>	32
> Ε'. Ἡγούμενος Νεόφυτος Β'.	>	35
> ΣΤ'. Σχέσεις καὶ εὐλάβεια τῶν Ὑ- δραίων πρὸς τὴν Μονήν.	>	42
> Ζ'. Εὐλάβεια καὶ προσφοραὶ τῶν Ρώσων πρὸς τὴν Μονήν.	>	49
> Η'. Κίνδυνος καὶ διάσωσις τῆς Μονῆς. Μητροπολίτης Ρόδου Ἀγάπιος	>	54
> Θ'. Ἡ Μονή κατὰ τοὺς χρόνους τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπαναστάσεως.	>	62
> Ι'. Ἡγούμενος Ἱερόθεος.	>	64
Κανονισμὸς τῆς Μονῆς.	>	91
> ΙΑ'. Ἡγούμενος Μακάριος Α'.	>	99
> ΙΒ'. Ἡγούμενος Νικάνδρος Φιλά- δελφος.	>	100
> ΙΓ'. Ἡγούμενος Ἡσαΐας.	>	105
> ΙΔ'. Ἡγούμενος Μακάριος Β'.	>	107
> ΙΕ'. Ἡγούμενος Γρηγόριος.	>	111
> ΙΣΤ'. Ἡγούμενος Ἰγνάτιος.	>	113
> ΙΖ'. Τὸ Μονύδριον τοῦ Σωτήρος τῆς Νεράς.	>	114
> ΙΗ'. Ἡ ἐτησία πανήγυρις τῆς Μονῆς	>	120

» ΙΘ'. Ἀκίνητα κτήματα τῆς μονῆς. »	131
» Κ'. Περιηγηταὶ ἐλικοπεράμενοι τὴν μονήν. »	135

Παράρτημα

Α'.

Πρόλογος. »	141
---------------------	-----

Ἐπιτομὴ τοῦ Παρίου περὶ τῶν εἰς τὴν θεῖαν Λειτουργίαν προσθηκῶν. . . »	145
---	-----

Β'.

Εἰσαγωγή. »	169
---------------------	-----

Ἐπιτομὴ τοῦ Φωτιάδου περὶ τοῦ Χερου- βικοῦ θμῆου καὶ περὶ τῶν δύο ἐδλογίων ἐν τῇ θεῖᾳ Λειτουργίᾳ. »	170
--	-----

Κατάλογος τῶν συνδρομητῶν. »	181
------------------------------	-----

Τὰ κυριώτατα τῶν τυπογραφικῶν ἀμαρ- τημάτων, »	191
---	-----

Προσθήκαι. »	192
--------------	-----

Πίναξ τῶν Εἰκόνων

Χάρτης δισέλιδος τῆς Σύμης καὶ τῶν περὶ αὐτήν,
σελ. 9—10

Εἰκόνες

Ὁ λιμὴν καὶ ἡ Μονὴ Πανορμίτου. »	15
Ἡ Μονὴ Πανορμίτου. »	19
Φερμάνιον τοῦ Σουλτάνου Σελήμ Γ'. »	39
Πανορμοιοτύπον Ἐδραϊκοῦ Ἐγγράφου. »	51
Ἡγούμενος Νίκανδρος. »	101
» » Ἡσαΐας. »	106
» » Μακάριος Β'. »	108
» » Γρηγόριος »	112
» » Ἰγνάτιος »	115
Τὸ κωδωνοστάσιον τῆς μονῆς. »	132.

